

Gazteen bakardadea: bizi-unetik kronifikaziora

BizkaiSare
Gizartea ehuntzen / Tejiendo la sociedad

Bizkaia
enplegua, gizarte kohesioa eta berdintasuna sustatzeko saila
departamento de empleo, cohesión social e igualdad

Editatu du:
Bizkaiako Foru Aldundia
Gizarte Kohesioa Sustatzeko Zuzendaritza
Enplegua, Gizarte Kohesioa eta Berdintasuna Sustatzeko Saila

Egileak:
Andrea Ruiz Balzola, Xabier Aierdi Urraza, Begirune Fundazioa

Data:
2026eko Iraila

Maketazioa eta diseinua:
Voice Comunicación & Diseño

Obra horren zati bat erreproduzitzea baimentzen da, betiere merkataritza-helbururik ez badu eta iturria aipatzen bada.

BizkaiSare
Gizartea ehuntzen / Tejiendo la sociedad

Bizkaia
enplegua, gizarte kohesioa eta berdintasuna sustatzeko saila
departamento de empleo, cohesión social e igualdad

Konponbidea komunitatean dago

Desberdinkeria-forma berriek markatutako garaiak dira hauek. Lehendik zeudenen gainean pilatzen dira, eta haietako asko ikusezinak eta isilak dira, baina sakon sartuta daude egitura-sisteman.

Haietako bat da, adibidez, gizarteko belaunaldien arteko arrakala; izan ere, gizarteak pertsonen adinaren arabera antolatzen ditu espazioak eta denborak, eta adin guztietako pertsonek espazioak, denbora eta interesak partekatzeko zituzten eremu komunak desegin ditu. Beste bat arrakala teknologikoek eragindakoa da, zeinek bakartu egiten baitituzte informazioaren teknologia berriekin ondo moldatzen ez direnak, eta bada gizarteko indibidualismoa sortzen ari den arrakala ere.

Nahi gabeko bakardadeaz ari gara. Izan ere, oinarritik finkatu nahi dugun hasierako premisa batean txertatzen da gaiaren muina; ez da banakako esperientzia bat bakarrik, baizik eta gure komunitateetan, gure hirietan eta elkarrekin bizitzeko moduetan irekitzen diren arrakalen gizarteadierazpen bat. Bakardadea, banakako esperientzia ez ezik, gaur egungo desberdinkeriak eta hausturak islatzen dituen gai politiko eta soziala ere bada, funtsean.

Ausartak izan behar dugu narratibak dakarren bakardadearen kontakizun neoliberala eraisteko; izan ere, bakarrik egotea arazo pertsonala, gizartetrebetasunen gabezia edo zorte txar hutsa dela sinetsarazi nahi digu. Eta hori abiapuntutzat ezartzea akats kontzeptual izugarria da.

Gure BizkaiSare 2030 estrategian aurkezten dugun monografia-sortak politika-arloan kokatzen du bakardadea, loturak zeharo ahulduta dituen gizarte batek dakarren gizarte-defizitaren arloan. Hain zuzen ere, hortxe kokatu dute dagoeneko modernitatearen arloko zenbait teorialarik, hala nola Bauman, Bordieu, Beck, Sassen eta Giddensenek, batzuk bakarrik aipatzearren.

Nahi gabeko bakardadea bizitza merkantilizatzearen ondorio gaiztotzat hartu behar dugu. Izan ere, merkantilizazio horren bidez, harremanak transakzio bihurtzen dira, eta pertsonen balioa beren produktibitatearen eta kontsumoaren arabera neurtzen da. Kontakizun sozial horrek geure burua uharte autosufizientetzat hartzera bultzatzen gaitu, eta horrek betidanik eutsi gaituzten eta giza espezie gisa indartsu egin gaituzten elkarrekiko mendekotasun-loturak ahultzen ditu.

Ez da huskeria ongizate-estatua desegin nahi duten korronte ideologikoek banakakotasun horretan kokatzea bizitzan gertatzen zaigunaren gaineko erantzukizunaren oinarria. Hala eginda, erantzukizunak pribatizatzen dira, eta norbanakoa egiten da bere egoeraren erantzule.

Bakardadea ez da zoriz iristen den birus bat. Sozialki eraikitako kondizio bat da, eta oso eragin handia dauka pertsona kalteberenetan: adinekoak, migratuak, desgaitasuna duten pertsonak, gazte prekarioak, interakziorako zailtasunak dituzten nerabeak, eta abar.

Bakardadea, funtsean, akatsa da gure kontratu sozialean. Eta kontratu sozial horrek komunitatea eraikitzen dugun guzti-guztiok interpelatzen gaitu.

Bakartzeak, prekarietateak eta komunitate-loturen ahultzeak markatutako gizarte gero eta zatikatuago baten aurrean, erantzuna ezin da izan banakakoa edo laguntza ematea soilik. Politika publiko ausarta behar dugu, prebentzioa eta loturak lehentasun bihurtuko dituena.

Gure ustez, politika publikoaren betebeharrak dira zaintza sustatzea eta zaintzea, erreparatzea eta loturak sortzea, hain zuzen, merkatuak eta logika neoliberalak eusten eta babesten gaituzten sareak apurtu dituzten arlo horietan. Bakardadeari aurrea hartzea ezin da bigarren mailako edo eskuordetutako zeregin bat izan: komunitate-politiken erdigunean egon

behar du, justizia sozialaren, osasun kolektiboaren eta bizi dugun demokraziaren estrategia zabalago baten zati gisa. Argi dago loturak zaintzea bermea dela pertsonen bizi-ibilbidean desoreka handirik egon ez dadin —eta hala dio ebidentzia zientifikoak, egindako azterlanen bidez—, gero ondorio horiek beste sistema batzuek arindu beharrik ez izateko: funtsean, osasun-sistemari eta gizarte-zerbitzuen sistemari buruz ari naiz.

Egoera horren aurrean, liburuaren proposamena argia eta biribila da: komunitatea da sendabidea. Baina ez komunitate idealizatu eta erromantiko bat, komunitate indartua eta diseinatua baizik; gizarte zibiletik lanari ekiten dion eta erakunde publikoek babesten duten komunitatea.

Guztion ongizatea erdigunean jarri behar dugu. Babes-sareak herritarraren eskubidea dira, maitatua, ondo hartua eta babestua sentitzeko duen eskubidea. Lotura esanguratsuak izateko, komunitatean parte hartzeko, zaindua izateko eta zaintzeko eskubidea. Administrazioen eta herritarren eskubideak dira, eta betebeharrak ere bai.

Estatua eta erakunde-arkitektura guztia, aldundiak barne, ez dira etsaiak, bermatzaileak baizik. Baliabideak antolatzeko eta inor atzean geratuko ez dela ziurtatzeko dugun tresna kolektiboa da. Politika publikoak pobrezia kudeatzetik eta ondorioak arintzetik harreman-aberastasuna eraikitzera igaro behar du.

Baina ezinbestekoa da herritarrek protagonista rola hartu eta sareak ehuntzea. Herritarrak ez dira kategoria pasibo bat. Indar aktiboa dira, eta, erabakiak hartzeko baliabideak eta boterea ematen zaizkienean, eta komunitatea ulertzeko eta harentzat lan egiteko irudimenezko tresnak ematen zaizkienean, laguntza- eta zaintza-sare erresilienteak sortzeko gai dira. Herritar zaintzaileez ari gara, eta harreman informalen indarra itzuli behar zaie.

Zatikatzearen aurrean, berriz lotuko gaituzten politikak proposatzen ditugu. Bakarrik uztearen aurrean, lagun egingo duten politikak. Indibidualismoaren aurrean, guztiona den hori eraikitzen duten politikak. Nahi gabeko bakardadea sintoma bat da, baina baita aukera bat ere: nola bizi nahi dugun, geure burua eta ingurukoak nola zaindu nahi ditugun eta arlo publikoak agertoki horretan zer eginkizun izan behar duen berriz pentsatzeko aukera. Bakardadeari heltzeko, konpromisoa, plangintza eta presentzia publikoa

behar dira lurraldeetan. Bada garaia onartzeko komunitatearen eraikuntza zeregin politikoa ere badela: politika iraunkorrak, aurrekontu egonkorrak eta bere ongizatearen erantzukide dela jakitun den gizartea behar dira. Horrela bakarrik eraiki ahal izango dugu elkarbizitza, inori kanpoan den sentipena sorraraziko ez diona, eta prebentzioa ez duena eslogan izango, baizik eta bizi-elkartasuna indartuko duen jardunbide.

Kontua ez da gastatzea, baizik eta zentzuz inbertitzea gizarte-sarea benetan indartzen duen horretan.

Badakigu konponbidea sareko lanaren bidez lortu behar dela. Izan ere, BizkaiSare gunean, udalerriek, entitateek eta herritarrek beraiek laguntza, metodologia eta baliabideak topa ditzakete, eta bizikidetza eta gizarte-inklusioa sendotzen dituzten ekimenak bultzatu.

Bizkaian komunitatearen indarrean eta batzen gaituzten loturak sendotzearen garrantzian sinesten dugu. BizkaiSare egungo erronkei erantzuteko sortu da, lankidetzaren alde, kohesio handiagoko gizarte erresilienteago bat eraikitzeko konpromiso partekatuaren alde.

Monografia-sorta horren zutabe garrantzitsuenetako bat jakintzarekin, zientziarekin eta ebidentziarekin duen konpromiso irmoa da. Baztertu egiten ditu burutazioak, asmo oneko baina eraginkortasunik gabeko asistentzialismoa eta aurreiritzietan oinarritutako politikak.

Horregatik sistematizatu nahi dugu bakardadearen zehaztaileei eta ondorioei buruzko jakintza zientifikoa. Munduko hainbat tokitan egiten diren proiektuak eta esku-hartzeak ezagutu eta ikertu nahi ditugu, eta identifikatu zerk funtzionatzen duen, zerk ez eta, garrantzitsuena, zergatik funtzionatzen duten.

Azken batean, "ebidentzian oinarritutako politika publikoaren" eredu bat proposatu nahi dugu komunitaterako, zeinean programa, gizarte-zentro eta hirigintza taktikoko proiektu bakoitza zorroztasunez diseinatu, inplementatu eta ebaluatuko baita.

Monografia hau uste sendo horretatik sortu da. Jakintza zientifikoak errealitatea ulertzeko eta eraldatzeko tresna izan behar duela aldarrikatzen du, eta herritarrak protagonista aktibotzat jartzen ditu erantzunen eraikuntzan. Ez dagoelako komunitate-politikarik komunitaterik gabe, eta ez

dagoelako komunitaterik parte-hartzerik gabe, entzun gabe, elkarren aitortzarik gabe.

Gizarte-kohesioa ez da helburu hutsa, elkarrekin egin behar dugun bidea baizik. Bizkaiko Foru Aldundian benetan uste dugu gure gizartearen ongizatea gure gaitasunen mende dagoela, alegia, elkarri laguntzeko sareak ehuntzeko, gure komunitateak sendotzeko eta pertsona bakoitzari bere inguruan aktiboki parte hartzeko aukera bermatzeko dugun gaitasunaren mende. Inor ez litzateke sentitu beharko ez bakarrik, ez bakartuta, ez bizikalitatea hobetzeko baliabide barik.

Eta hor utzi behar dio BizkaiSareak teoria bikain izateari, eta ekintza-eskuliburu bihurtu behar du. Esku-hartze zehatz eta egingarrien ekosistema bat proposatu nahi dugu Bizkairako. Askotarikoak izan daitezke, baina zaintzaren azpiegitura sortzea ekarriko dute —ziurrenik—; eta horrekin ez gara "zementuzko" egiturez ari, baizik eta gizarte-egiturez, komunitateak bere egin ditzan, eta gizarte-jardueraren itsasargi, belaunaldien arteko topagune eta herritarrek parte hartzeko gune izan daitezen.

Ezinbestekoa zaigu udalerrien eskutik egitea, ez baitugu uste erraza denik sareak ehuntzea, ez badugu helburu hori lurraldean finkatzen, hurbilean, topaketa eta parte-hartzea sustatuko duten udalerrietan, auzoetan eta hirigintzan. Eta hori guztia, feminismo ezinbestekoaren kontsiderazio teorikoa oinarri hartuta.

Etorkizunari begira, gustatuko litzaidake lehen mailako osasun-arretan eta gizarte-zerbitzuetan bakardade-arriskua baloratzeko tresna diagnostikoak eraiki ahal izatea, baliabide komunitarioetara bideratu ahal izateko, eta ez bakarrik tratamendu farmakologikoak eskaintzea "min" emozionaletarako, somatikoki agertzen diren bakardadeetarako; hots, baliabide komunitarioak eskaintzea.

Nahi gabeko bakardadeaz hitz egiteak ezin du tristea edo zaila izan. Aitzitik, guztiz itxaropentsua izan behar du. Errealitate horren gaineko elkarrizketak gogorarazten digu bakardadearen zauriaren konponbidea ez dela nor bere barnera biltzea, "gu" hori berreraikitzea baizik.

Erabakiak hartzeko gaitasuna bueltatzen digu. Bakardadeari aurrea har dakiokeela, aurreko egoerara itzul daitekeela eta, batez ere, horretarako

tresnak ditugula diosku. Tresna horiek, baina, ez daude merkatuan; politikan, komunitatean eta pertsonen zerbitzurako zientzian daude.

BizkaiSare, azken batean, bihotza duen politika baten aldeko manifestu bat da, «ahal duenak ahal duena egin dezala» nagusi den garaian komunitatea egiteko eskuliburu bat, eta zaintza, azkenean, lehentasun publikotzat hartzen duen gizarte baterako ibilbide-orri bat.

BizkaiSare proiektu bat izatetik harago doa. Bizkaiko orainarekiko eta etorkizunarekiko konpromisoa da. Nahi dugu gune hau topagunea izan dadin talde-lanaren indarrean, elkartasunean eta komunitatearen botere aldatzailean sinesten dutenentzat.

Sinetsita nago, udalerritik, hurbilen dugunetik, ehun babesleen sare sendoak eraiki ditzakegula, ezinbestekoak baitira desagertzen ari den gizartearen gainean sortu behar dugun gizarte berri hori eraikitzeko.

Hori dela eta, herritar guztiok gonbidatuta zaudete ekimen honen parte izatera, BizkaiSare sarearekin bat egitera, eta aktiboki laguntzera Bizkai batuago, inklusiboago eta bidezkoago bat eraikitzen.

Izan ere, konponbidea komunitatean dago, eta BizkaiSare da hori lortzeko bidea. Elkarren zaintzarako komunitate-politikak sortzea da bidea.

Teresa Laespada
Ahaldun Nagusiordea
Enplegua, Gizarte Kohesioa eta
Berdintasuna Sustatzeko foru-diputatua

Monografiak
BizkaiSare

3

Gazteen bakardadea: bizi-unetik kronifikaziora

"Subjektu likidoak ikusgarritasuna bilatzen du, baina ez komunitatea; aitortza bai, baina elkarrekikotasunik ez"

Zygmunt Bauman

BizkaiSare
Gizartea ehuntzen / Tejiendo la sociedad

Bizkaia
enplegua, gizarte kohesioa eta berdintasuna sustatzeko saila
departamento de empleo, cohesión social e igualdad

AURKIBIDEA

1

SARRERA 16

2

ESPARRU SOZIOLOGIKOA: BELAUNALDI LIKIDOA, ANOMIA ETA BAKARDADEA 22
2.1 Gertakaria soziologikoki kokatuz 29
2.2 Belaunaldi likidoa, prekarietatea eta gazteen bakardadea: interpretazio-esparrua 30
2.3 "Anomia anormal" bat, egiturazko iragankortasuna 34

3

GAZTETASUNA BERRIZ AZTERTU 38
3.1 Gazteria gaur egun 39
3.2 Gazteriari buruz 41
3.3 Garai txarrak gazteentzat? 46

4

EBIDENTZIA ENPIRIKOAK GAZTEEN BAKARDADEAZ 50
4.1 Euskal biztanleriaren nahi gabeko bakardadeari buruzko datuak 52
4.2 Espainia eta Euskadiren arteko konparazioa 54
4.3 Gazteen bakardade alderatua 56
4.4 Babes- eta arrisku-faktoreak 57
4.5 Osasuna eta bakardadea 58
4.6 Gizarte-kohesioa, pobrezia eta bakardadea 65
4.7 Kausalitateen kate metakor bat? Haurren pobreziatik gazteen bakardadera 68
4.8 Bizi proiektua, etorkizunaren proiekzioa eta bakardadea 73
4.9 Biografia atzeratuak? 76

5

GAZTEEN BAKARDADEAREN TIPOLOGIA ETA ESKU-HARTZEA **78**
5.1 Tipologia operatibo baterako elementuak 79
5.2 Antzematea, laguntzea eta politika publikoa 81
5.3 Mugatzea eta modu orekatuan ekitea 84
5.4 Bakardade nuklearra edo zaurgarritasunaren adierazpena 85
5.5 Sintesi baterako ardatz estrategikoak 88

6

JARDUNBIDE EGOKIAK **94**
6.1 Txinparta (Agintzari) eta Urretxindorra (SOS Gipuzkoa) programak 96
6.2 GureArteko (Agintzari) 98
6.3 Gazte solidarioak 101

7

GAZTEEN BAKARDADEAREN INGURUKO AGERTOKI ETA GAI NAGUSIAK **104**
7.1 Belaunaldi desberdinak eta gazteen bakardadea. Hiru eszenatoki 105
7.2 Etxea zer den berrikustea. Aski ote da komunitateari apelatzea? 107
7.3 Delphi analisia. Laburpena 110
7.4 Ondorio eta iradokizunak 118

1

SARRERA

BizkaiSare 2030: Bizkaiko estrategia komunitarioa gizarte kohesionatu baterako

Botere publikoek bakardade-egoeren prebentziorako garatu dituzten estrategiarik itxaropentsuenak, gaiari komunitate-loturak eta bestelako lotura sozialak sustatzearen ikuspegitik heltzen diotenak dira. Estrategia horiek isolamenduarekin eta bakardadearekin lotutako arazoen izaera soziala azpimarratzen dute: lotura eta harreman pertsonalik ezak kausa indibidualak dituela eta, beraz, eremu pribatutik kudeatu behar dela dioen ideiaren aurrean, estrategia horiek isolamendu- eta deskonexio-egoeren azpian dauden dinamika sozial, kultural eta ekonomikoetan eragiten dute, gizarte-deskonexioa errazten edo prebenitzen duten baldintzatzaile sozialak —ekonomikoak, hezkuntzakoak, hirigintzakoak, kulturalak, harremanetakoak eta abar— kontuan hartuta.

Planteamendu hori oinarri hartuta, Bizkaiak gizarte kohesionatu baterako duen estrategia komunitarioa, *BizkaiSare 2030,* garapen komunitarioa sustatu eta bakardadeari aurrea hartu eta heltzeko lotura sozialak indartzeko helburuekin formulatu da. Ildo horretan, estrategia honen elementu nagusietako bat planteamendu asistentzialistak, asimetrikoak eta estigmatizatzaileak gainditzeko nahia da. Ikuspuntu honetatik, bakardade-egoera larrienen aurrean esku-hartze fokalizatuenak, espezializatuenak eta indibidualizatuenak ere ikuspegi komunitario batetik ulertu eta lantzeko beharra azpimarratzen da. Helburua, pertsona

horrek izan ditzakeen edo bere eguneroko ingurune errealean eraiki ditzakeen laguntza, aktibo eta sare komunitarioak identifikatu eta sustatzea delarik.

BizkaiSare 2030 lau ardatz estrategikoren inguruan egituratzen da, eta ardatz horien bidez honako helburu hauek lortu nahi dira:

- Bakardadearen eta lotura sozial ezaren errealitatearen ezagutzan sakontzea.

- Garapen komunitariora bideratutako jarduerak inplementatzea, prebentzioaren ikuspegitik.

Lehenengo helburua *Ezagutu eta aintzatetsi* izeneko ardatz estrategikoaren esparruan garatuko litzateke. Besteak beste, azterketa teorikotik eta esperientzia zehatzetatik abiatuta ezagutza sortzean oinarritzen da ardatz hau:

- Alde batetik, dauden ekimenetatik ikastea eta testuinguru eta errealitate bakoitzera egokitutako metodologiak eta politikak garatzen lagunduko duten ebidentziak identifikatzea bilatzen da.

- Bestalde, komunitatearen parte-hartzea eta gizarte-kohesioa areagotzen duten elementuak identifikatu nahi dira. Horretarako, bakardadearen prebalentzia txikiagoa duten komunitateak zein motatakoak diren eta arrakastatsuak diren esku-hartzeak zein ezaugarri dituzten aztertuko dira; erreplikagarriak eta esanguratsuak izan daitezkeen elementuak zein diren identifikatzeko asmoz.

Lortutako ezagutzak, azkenik, esku-hartzean eta kudeaketan hainbat tresna integratzea ahalbidetuko duela espero da, profesionalak eta komunitateak kontzientziatzeko eta trebatzeko.

Aurrekoarekin lotuta, ardatz estrategiko honen barruan jasotzen diren jarduera espezifikoen artean, txosten monografikoak egitea aurreikusten da, estrategia honetan jorratzen diren gaien definizioan eta ezagutzan sakontzeko aukera emango dutenak. 2025etik 2027ra bitarteko aldirako, gutxienez 3 monografiko argitaratzea proposatzen da.

Monografikoaren helburuak eta egitura

Nahi gabe bakardadea gaur egungo erronka sozial handienetakotzat finkatu da azken urteotan, eta ondorio zuzenak ditu gure gizarteen osasunean, ongizate emozionalean eta kohesio sozialean. Baina bakardadea ez da bizipen indibiduala bakarrik; sintoma gisa, aldaketa sakonak adierazten ditu harremanak izateko, bizitzeko eta gizartea eraikitzeko moduan. Prekarietate ekonomikoak, familia-ereduen aldaketek, eguneroko bizitzaren digitalizazioak, hiri-zatiketak edo loturen ahultzeak bere irismena eta konplexutasuna zabaltzen lagundu dute, erantzun estruktural eta iraunkorrak behar dituen interes publikoko kontu bihurtuz. Testuinguru horretan, garrantzitsua da nabarmentzea berriki argitaratu den Bakardadeen Estatuko Esparru Estrategikoa (2026-2030), eta, fenomeno hori lantzeko, erakundeek gero eta ekimen gehiago ari direla bultzatzen gobernu-maila desberdinetan.

Testuinguru horretan, gazteen bakardadeak garrantzi berezia hartzen du. Haurtzaroa, pubertaroa, nerabezaroa eta gaztaroa funtsezko uneak dira nortasunaren, harremanen eta pertenentzia-sentimenduaren eraikuntzan. Hain zuzen ere, fase horietan ezartzen dira etorkizuneko harreman-ongizatearen oinarriak, baina isolamendu-, baztertze- edo deskonexio-esperientziak ere sor edo finka daitezke. Sozializazio-gune esanguratsuetara iristeko zailtasunek, gizarte-desberdintasunen inpaktuak, ingurune digitalen presioak edo bizi-trantsizioen —hezkuntzakoak, lanekoak eta bizitegietakoak— hauskortasunak areagotu egiten dute bakardade-arriskua belaunaldi horietan.

Hausnarketa hori azterketa prozesu zabal eta anitz batean oinarritzen da. Literatura espezializatuaren eta hainbat testuinguru eta korrontetatik datozen dokumentuen berrikuspenarekin batera, azken hamarkadetan garatutako analisi soziologiko nagusietako batzuk gehitu dira, fenomenoa egiturazko eta ibilbide luzeko perspektiba batean kokatzeko helburuarekin. Era berean, Delphi analisi bat ere egin da, eta hainbat diziplina akademikotako hamazazpi adituk parte hartu dute hartan, bakartasun-egoera desberdinetan dauden pertsonei eguneroko laguntza ematen dieten aktibista eta hirugarren sektoreko profesionalekin batera. Ikuspegi horri esker, ezagutza teorikoa eta esperientzia praktikoa integratu dira, eta fenomenoaren ulermen aberatsagoa, kokatuagoa eta dimentsio anitzekoa eman da.

Beraz, ezinbestekoa da bakardadeari prebentzioaren eta bizi-ibilbidearen ikuspegitik heltzea. Ez bakarrik haurtzaro, nerabezaro eta gaztaroko ongizatea hobetzeko, baita helduaroan bakardade estrukturaleko formak sendotzea saihesteko ere. Garaiz jardutea, loturak sendotuz, pertenentzia-inguruneak sortuz eta gizarte-lotura lortzeko desberdintasunak eta zailtasunak murriztuz, inbertsio estrategikoa da osasun publikoan, ekitatean eta gizarte-kohesioan. Zentzu horretan, sektore-eremu bat izateaz gain, gazte bakardadearen prebentzioa zeharkako dimentsio bat ere bada, politika publiko guztiak eta eraiki nahi dugun gizarte eredua tartekatzen dituena.

Nahi gabeko bakardadeak EAEko biztanleen % 14,5i eragiten dio gutxi gorabehera, baina intentsitate nabarmena hartzen du gazteen artean. 18-34 urteko adinen tartean, % 29,5ekoa da, eta, beraz, gazteen bakardadea lehentasunezko erronka da politika publikoetarako.

Esperientzia indibidual edo psikologiko huts gisa ulertzetik urrun, txostenak eraldaketa sozial sakonen emaitza gisa interpretatzen du, hurrengoena, hain zuzen: lan-prekarietatea, etxebizitza eskuratzeko zailtasunak, komunitate-loturak ahultzea, bizi-ibilbideen zatiketa eta ziurgabetasunaren normalizazioa.

Ikuspuntu teorikotik, txostenak "belaunaldi likidoaren" ideia erabiltzen du, testuinguru ezegonkor, aldakor eta erreferentzia sendo gutxiko batean bere identitatea, harremanak eta bizi-proiektuak eraiki behar dituen gazteria deskribatzeko. Esparru horretan, bakardadea gazteen itxaropenen eta autonomia, partaidetza eta aintzatespenerako aukera errealen arteko distantziaren harreman-adierazpen gisa agertzen da. Ez da, beraz, norbanakoaren eskasia, autonomiari eusteko behar diren baldintza material, komunitario eta emozionalak bermatu gabe autonomia eskatzen duen gizarte eredu baten sintoma baizik.

Aurkikuntza nagusien artean, txostenak agerian uzten du gazteen bakardadea ez dela isolamendu fisikoaren ondorioa bakarrik, eskuragarri dauden harremanen eta nahi diren harremanen arteko desoreken ondorio ere baizik. Halaber, agerian uzten du haurren pobrezia, nerabeen ahultasuna eta gazteen bakardade kronifikatua lotzen dituen metatzen doan kate bat dagoela. Euskadin, bakardade egoera askok bi urte baino gehiago irauten dute, eta horrek agerian uzten du bakardade hori iraunkorra dela. Era berean, profil jakin batzuek —LGTBIQ+, gazteak, migratzaileak, desgaitasunen bat dutenak, osasun mentaleko arazoak

dituztenak edo egoera ekonomiko larrian daudenak— bakardade arriskuaren aurrean arrisku handiagoa dute.

Bakardadearen eta osasun mentalaren arteko lotura estua ere nabarmentzen du azterketak. Osasun mentaleko arazoak dituzten pertsonek % 40tik gorako bakartasun-tasak dituzte, eta horrek berretsi egiten du bi fenomenoei modu bateratuan, prebentiboan eta komunitarioan heldu beharra. Era berean, digitalizazioa faktore anbibalente gisa agertzen da: kontaktua eta komunikazioa errazten dituen arren, ez ditu ordezten aurrez aurreko harreman esanguratsuak, eta areagotu egin ditzake konparazio soziala, bazterkeria-sentsazioa eta deskonexio emozionala.

Erantzun gisa, txostenak hamar ardatz estrategikoren inguruan egituratutako esku-hartze esparru integrala proposatzen du: gazteen bakardadea politika publikoetan zeharka txertatzea; pobrezia eta berdintasun eza murriztea; gazteen autonomiarako baldintza materialak bermatzea, bereziki etxebizitza eta enplegu duina bermatzeko; nerabezaroan modu goiztiarrean esku hartzea; helduarorako trantsizioetan laguntzea; komunitate-sarea indartzea; berdinen arteko laguntza eta gazteen parte-hartzea sustatzea; baliabideetarako irispide unibertsala eta estigmatizaziorik gabea ziurtatzea; osasun mentala garatzea; eta gizarte-arloko koordinazioa eta gizarte-interakzioa indartzea.

Txostenean, gainera, euskal testuinguruan garatutako jardunbide egokiak identifikatzen dira, Txinparta, GureArteko, Urretxindorra eta Gazte Solidarioak ekimenak esaterako. Esperientzia horiek erakusten dute gazteen bakardadea murriztea ez dagoela soilik jarduerak edo harremanak areagotzearen mende, harreman-baldintza iraunkorrak, konfiantza-eremuak, lotura esanguratsuak eta parte hartzeko benetako aukerak sortzearen arabera ere baizik.

Ondorioz, gazteen bakardadea gizarte-kohesioaren gabeziaren adierazle gisa ulertu beharra dago, eta egungo gizarte-ereduaren tentsioen gaineko alerta-seinale gisa. Horiek prebenitzeko, ezinbestekoa da aldi berean lantzea gazteen bizi-baldintza materialak, gizarte-loturen kalitatea, osasun mentala eta parte hartzeko gaitasuna. Gaur egun, gazteen bakardadeari aurre egiteko, osasun publikoan, kohesio komunitarioan, aukera-berdintasunean eta jasangarritasun demokratikoan inbertitu behar da.

2

ESPARRU SOZIOLOGIKOA: BELAUNALDI LIKIDOA, ANOMIA ETA BAKARDADEA

Gazteen bakardadea gizarte-arazo garrantzitsu gisa irudikatzen da. Gazte bakoitzak modu pertsonal eta desberdinean esperimentatzen badu ere, ez da berez esperientzia indibiduala. Gizartearen aldaketa sakonekin eta gazteen egungo bizi-baldintzekin dago lotuta. Lan egonkor bat aurkitzeko zailtasunak, soldata baxuak, etxebizitzaren prezio altua eta emantzipazioaren atzerapena direla eta, bizitza ibilbide asko hauskorrak eta zalantzazkoak dira. Halaber, nerabezarotik gaztarora bitarteko trantsizioak eta bizi-etapak gertatzen dira. Horri gehitu behar zaio laguntza-sareak ahuldu egin direla, hau da, familia, lagunak edo komunitatea. Gainera, presio handiagoa sentitzen dute bakarka aurrera ateratzeko; izan ere, espazio partekatu gutxiago baitago laguntza sentitzeko.

Horren ondorioz finkatu da bakardadea azken hamarkadetan, gizarte garaikideetan azaleratzen ari den gizarte-problematika garrantzitsuenetako gisa. Tradizioz zahartzaroarekin lotu izan den arren, azken ebidentzia enpirikoek erakusten dute nerabe eta gazteei bereziki eragiten diela bakardadeak, eta esperientzia ohikoa dela, baina, askotan, **ikusezina.** Testuinguru horretan, nerabeak eta gazteak bakardade-egoeretan atzemateko eta laguntzeko, beharrezkoa da gaur egun kontzeptu-esparrua baino esparru operatiboagoa lantzea, gazteen bakardadea fenomeno konplexu, harremanezko eta egiturazko gisa ulertu ahal izateko.

(2) Esparru soziologikoa: belaunaldi likidoa, anomia eta bakardadea

Hori dela eta, gazteen bakardadea ezin da ulertu gaitasun sozialen gabezia gisa, ezta ahalegin pertsonalaren arazo gisa ere. Aitzitik, babes sozial sendorik ez dagoela eta gazteei helduaroa ziurtasunez eraikitzen lagunduko dien erakunde-egitura eta politika sozialik ez dagoela islatzen du. Gaur egun gazteak autonomoak, arduratsuak eta norbera errealizatzeko gai izatea espero da, baina askotan ez dituzte hori lortzeko behar diren baliabideak, hala nola, diru-sarrera nahikoak, lan-egonkortasuna, etxebizitza eskuragarria edo laguntza emozional eta soziala. Azken batean, asimetria nabarmena dago arau-eskakizunen eta horiek lortzeko bitartekoen artean.

Gazteen artean nahi ez den bakardadeak lotura estua du, halaber, gizarteko berdintasun ezarekin, buru-osasunarekin eta komunitate-bizitzaren ahuleziarekin. Lan-egoerak, baliabide ekonomikoek, laguntza-sare egonkorrak izateak eta gizarte-onarpenak eragin erabakigarria dute bakardadea bizitzeko moduan eta bakardadearen intentsitatean.

Kontzeptualki, bakardadea **nahi gabeko esperientzia subjektibo** gisa deskribatzen da, eta pertsona batek dituen eta izan nahi lituzkeen gizarte-harremanen kantitatearen eta kalitatearen arteko desorekatik sortzen da. Beraz, **bakardadea** eta **isolamendu soziala** bi kontzeptu bereizi dira: lehenak barne-bizipen subjektiboari egiten dio erreferentzia; bigarrenak, berriz, egoera objektiboari, zeinaren ezaugarri baitira sare sozial murritzak, ahulak, eskuraezinak edo eskasak. Bi dimentsioak, nahiz eta desberdinak izan, estuki lotuta daude halaber, eta elkar indartu dezakete. Laburbilduz, esan dezakegu isolamenduaren mende dagoela gizarte-harremanen egitura; bakardadeak, berriz, harreman horien bizipen emozionala adierazten du, eta azken hori kanpo-baldintzen eta barne-pertzepzioen arteko elkarreraginaren emaitza da. Isolamendua murriztea da, gehienetan, bakardadeari heltzeko aukeraren baldintza, baina ez hura konpontzea. Lehenik, loturetarako sarbidea bermatu behar da (isolamendurik ez); ondoren, lotura esanguratsuak eraiki behar dira (bakardaderik ez). Isolamendu soziala (objektiboa) eta bakardadea (subjektiboa) maila bikoitzean jarrita, lau egoera desberdin bereiz daitezke, eta egoera bakoitzak ondorio oso desberdinak ditu ulermenerako eta esku-hartzerako.

1.taula: **Isolamendu eta bakardade motak**

	ISOLAMENDU HANDIA	ISOLAMENDU TXIKIA
BAKARDADE HANDIA	Zaurgarritasun handieneko egoera da. Pertsonak lotura esanguratsurik ez du edo txikia da, eta, gainera, ondoezik bizi du hori. Hemen bat datoz egiturazko defizita eta sufrimendu subjektiboa. Esku-hartze intentsiboak behar dituen kasurik argiena da: sareak berreraikitzea, laguntza iraunkorra eta laguntza emozionala.	Egoerarik konplexuenetako eta ohikoenetako bat da: pertsonak harremanak ditu (familia, lagunak, sareak), baina horiek ez dira gogobetegarriak edo esanguratsuak. Bakardadea lagunartean deritzona agertzen da. Arazoa ez da harreman-kopurua, haien kalitatea, elkarrekikotasuna edo zentzua baizik. Erantzunek harreman sakonetan jarri behar dute arreta, ez sareak zabaltzean.
BAKARDADE TXIKIA	Hemen harreman kopurua txikia da, baina pertsona ez da bakarrik sentitzen. Aukeratutako bakardadea, bizimodu autonomoak edo harreman-behar baxuak izan daitezke. Batzuetan ez dago arazorik. Kasu honek isolamendua automatikoki patologia bezala ez hartzera eramaten gaitu: isolamendu oro ez da bakardadea.	Integrazio egoera da: beharrezko harremanak daude eta, gainera, asegarri gisa bizi dira. Pertenentzia, babesa eta aitortza daude haietan. Erreferentziazko agertoki horretara jotzen dute prebentzio-politikek eta -estrategiek.

Iturria: Geuk egina

Bidegurutze honek adierazten digu ez dela nahikoa pertsona batek zenbat harreman dituen zenbatzea (isolamendua); nola bizi dituen ere ulertu behar da (bakardadea). Esku-hartzearen ikuspegitik, politika eraginkorrenak lotura-egiturari (kopurua eta sarbidea) eta haren kalitateari eta esanahiari aldi berean eragiten dietenak dira.

Ugarituz, garrantzitsua da **sentitutako bakardadea** eta **sortutako bakardadea** bereiztea:

- **Sentitutako bakardadea** ondoez emozionalari eta harreman esanguratsurik ezaren pertzepzioari dagokie.

- **Sortutako bakardadea,** aldiz, jatorri sozialeko kontua da: erabaki politiko, ekonomiko eta antolatzaileek bizi-denborak zatikatu,

harreman-espazioak murriztu eta bizi-baldintzak prekarizatzen dituzte, deskonexioa ohiko bihurtzen den testuinguruak sortuz.

Sentitzen/ekoizten den bereizketak, lehenik eta behin, instituzionalki gertatutako isolamendu baten aurrean egongo ez ote garen zalantzan jartzera garamatza, bai **desinstituzionalizazio** edo **destradizionalizazioa-**fenomenoak sortzen duen babesgabetasunak[1] eraginda, bai gizartea egituratzen duten egungo egitura instituzional eraginkorrek efektu hori eragiten dutelako. Peter Bergerrek, beste autore batzuekin batera, bere testuetan, batez ere *Un mundo sin hogar* liburuan, zorroztasun handiz planteatzen du gai hori, eta han azaltzen du modernitatea askatzailea izan dela, baina liberazio hori garesti ordaindu behar izan dugula, eta anomia edo alienazioa "indibiduazioaren prezioa"[2] izanik.

---

[1] Imanol Zubero, "Desamparo, populismo y xenofobia", *Revista Española del Tercer Sector,* 31. zk, Madril, 2015 89-117. orr.

[2] Peter Berger, Brigitte Berger, Hansfried Kellner. *Un mundo sin hogar. Modernización y conciencia,* Sal Terrae, Santander, 1976. Gizarte garaikidean egoteko modu horri buruzko literatura soziologiko ugari dago, Theodore Roszakengandik hasi eta Harmut Rosaren formulazioetaraino: Anthony Giddens, Daniel Bell, Ralf Dahrendorf, Gilles Lipovetsky, Richard Sennett, Ülrich Beck, Manuel Castells eta gaur egungo gizarteari buruzko hausnarketa soziologikoaren korronte nagusiaren zati handi bat. Bergerren eta egilekideen arabera, "modernitatea askatzailea izan da. Familiaren, klanaren, tribuaren edo komunitate txikiaren kontrol zorrotzetatik askatu ditu gizakiak. Gizabanakoari inoiz ikusi gabeko mobilizazio-bide eta -aukerak kendu dizkio. Izugarrizko boterea eman du, bai natura kontrolatzeko, bai giza-gaiak maneiatzeko. Baina liberazio horiek garesti ordaindu behar izan ditu gizakiak. Agian, hori deskribatzeko modurik errazena, beste behin ere, «etxerik ezaz» hitz egitea da. [...] Egia esan, modernitatearen mundu-ikuskeraren gai garrantzitsuena norberaren autonomia dela adierazi dugula. «Alienazio» esperientzia indibiduazio horren beraren korrelatu simetrikoa da. Argi eta garbi esanda, «alienazioa» indibiduazioaren prezioa da. Guztiz logikoa da, beraz, gaur egungo mugimendu desmodernizatzaileen gai garrantzitsuenetako bat gizarte modernoaren gehiegizko indibidualismoaren aurkako protesta izatea. Gizabanakoa indibidualismo honetatik liberatu behar da talde-egitura zaharren edo berrien solidario *izateko".*

Bere aldetik, Emilio Lamo de Espinosak azpimarratzen du tradizioaren eta modernitatearen arteko trantsizioaren gainean eraiki zela soziologia; gaur egun, ordea, etete berri baten aurrean gaude, tradizio modernoen destradizionalizazioak eta gizarte moderno-klasikoaren[3] arkitektura izan diren esentzia-erakundeen etengabeko aldaketak markatua.

Batzuetan, lotura sozial ez oso sendoei buruzko aipamenek, aldi berean bakardadearen kausa eta ondorio gisa ulertuta, bi autore horiek erabilitako **etxe falta** adierazten dute. Aldi berean, gazteen bakardadeari aurre egiteko proposatu ohi diren neurrietako askok —inplizituki edo esplizituki— etxerako itzulera hartzen dute irtenbide gisa. Etxebizitzaren ideiarekiko etengabeko apelazio hori, askotan, modernitate aurreratuaren egungo parametroekin nekez egin daitekeen **komunitate etereo**[4] baten inbokazioaren bidez formulatzen da, zeinak lortu nahi den babesaren eta harreman-berotasunaren metafora gisa jarduten baitu, benetan lor daitekeen horizonte sozial gisa baino gehiago.

---

3 Emilio Lamo de Espinosa, "La sociología del siglo XX", *Reis,* 96, Madrid, 2001. Are zehatzago, hauxe dio: "soziologia klasikoa mugape garbiko lerro baten inguruan eraiki zela: tradizionala eta modernoa bereizten zituena. Soziologiak tradizio horren aurrean modernitatearen garaipena azaltzen zuen. Horregatik, soziologia klasiko osoa gizarte tradizionalak modernoekin kontrajartzen dituen eten batetik abiatuta planteatzen da, eta igarotze hori irudikatzen saiatzen da. Beraz, azken batean, modernitaterako trantsizioaren teoria bat da, edo, nahiago bada, modernizazioaren teoria bat [...] Bada, post- aurrizkia etengabe erabiliz, soziologo garaikideak mugaketa-lerro berri bat ezartzen saiatzen dira, eratze-etete berri bat, eta horrela hitz egiten dute post-modernoaz, post-kapitalistaz, post-burgesaz, postindustrialaz, post-emozionalaz edo post-fordistaz. Badirudi jarrera horrek soziologiarik modernoena zehazten duela, eta, ondorioz, XX. mendean ez ezik, XXI. mendeko egunsentian ere egongo ginateke. [...] Gaur egungo gizarteak tradizioak galtzen dituzte, tradizionalekin gertatu zen bezala, baina ez tradizio «tradizionaletatik», tradizio moderno batzuetatik edo gizarte industrialaren tradizioetatik baizik, eta ez nekazaritza-gizarteenetik. Gizarte-aldaketak dagoeneko aldatuta dagoenari eragiten dio, eta, horregatik, aldaketaren beraren aldaketa da. Horrela, badakigu gizarte moderno klasikoaren arkitektura izan diren erakunde esentziak aldaketa handiak jasaten ari direla".

4 Zenbat eta gehiago ahuldu, orduan eta handiagoa da komunitatearen/komunitatearekiko nostalgia.

(2) Esparru soziologikoa: belaunaldi likidoa, anomia eta bakardadea

Soziologiaren korronte modernoaren arabera, bizitza modernoak konfiantzaren hiru modalitate izan ditu oinarri: konfiantza norbere buruarengan, besteengan, eta, bereziki, erakundeen sendotasunean eta iraunkortasunean. Gaur egun, ordea, konfiantza hori ahuldu egin da, erakundeek egonkortasuna eta sinesgarritasuna galdu dutelako. Bizi-plangintza orientatzen duten esparru iraunkorrak eskaintzeari uzten diotenez, ziurgabetasuna sortzen dute eta etorkizuneko proiekzioa zailtzen dute. Erakunde-sarea ahultzeak esan nahi du erakunde berriak hasieratik sortzen direla egitura iragankor gisa, mamitzen (solidotzen) ez diren egitura iragankor gisa, aurreikusi ezin diren egitura gisa, eragile ezegonkorren antza handiagoa dutenak arbitro fidagarriena baino. Ondorioz, besteen jokabidearekiko konfiantza eta pertsonek beren bizi-ibilbideak orientatzeko eta kontrolatzeko duten gaitasunarekiko konfiantza ere higatu egiten dira.

Era berean, bigarrenik, sentitutako/sortutako bakardadearen arteko alde horrek ondorio zuzenak ditu jarduera publikorako. Bakardadea arazo indibidual gisa soilik ulertzen bada, erantzunak arazo hori pairatzen duten pertsonak "aktibatzera" edo arduratzera mugatzen dira, edo, sarritan, baita zigortzera ere. Aldiz, bakardadearen gizarte-sorrera aitortzen bada, hura sortzen duten baldintzetan esku hartu behar da. Horrek esan nahi du harreman-azpiegitura materialak indartu behar direla, espazio komunak zaindu behar direla eta lotura sozial egonkor eta esanguratsuei eusteko aukera emango duten erakunde-esparruak berreraiki behar direla.

Gazteriaren Institutuaren (INJUVE)[5] azken txostenaren arabera, 15 eta 34 urte bitartekoak dira gazteak, eta Gazteen Euskal Behatokiak (GEB), berriz, 15 eta 29 urte bitartekoak. Hala ere, lan honetan beheko tartea 11 urtera arte zabaltzea erabaki dugu. Izan ere, analisiaren elementu nagusia ez da gazteriaren adin kronologikoa, ezta mugaketa arau-administratiboa ere, bereziki trantsizio-prozesuei, sozializazioari eta identitate-eraikuntzari dagokienez, bakoitzak bizi duen unea eta gizarte-kokapena baizik. Etapa goiztiarrenetan, identitatea eta pertenentzia

---

[5] INJUVE, *Informe de la Juventud en España, 2024. Entre la resiliencia y la Emergencia,* Ministerio de infancia y Juventud, 2025, Madril.

bilatzearekin lotuta egon ohi da bakardadea. Gaztaro goiztiarrean ezegonkortasunari eta etorkizunari buruzko ziurgabetasunari lotuta agertzen da. Prekarietatea luzatzen denean eta espero direnak betetzen ez direnean, bakardadea sakonagoa eta iraunkorragoa bihur daiteke, egiturazko arazo bihurtzeraino.

2.1. Gertakaria soziologikoki kokatuz

Soziologia garaikidearen korronte nagusiak —Anthony Giddens-ek argitasun handiz eta behar baino lehenago formulatu zuen *Modernitatearen ondorioak* (1990) lanean— dio ezen, destradizionalizazioaren ondorioz[6], gizarte modernoek banakoari egozten diotela jatorri sistemikoa edo egiturazkoa duten kontraesanei aurre egiteko erantzukizuna. Hau da, gaur egungo gizarteetan, jatorri sozial edo ekonomikoa duten arazoetako asko arazo pertsonalak balira bezala bizi eta planteatzen dira. Lehen pertsonei haien bizitzan laguntzen zieten egitura askok indarra galdu dutelako gertatzen da hori, hala nola familia zabalak, komunitate-bizitzak, enplegu egonkorrak, Estatuak edo erakunde publikoek[7]. Identitatearen oinarri moderno guztiak kolokan daude gaur egun. Laguntza horiek[8] ahultzen direnean, argi eta garbi exijitzen da pertsona bakoitzak bakarka aurre egin diezaiela zailtasunei, eta zailtasun horiek, berez, gizarte osoaren funtzionamenduaren araberakoak dira. Ondorioz, pertsona askok norberaren porrotzat

---

6 Ñabardurekin erabili den beste kontzeptu bat, baina ondorioei dagokienez termino horren baliokidea dena, desinstituzionalizazioa da. Interesgarria da ikustea nola Zygmunt Baumanek dioen "bizitza 'moderno likidoa' kideen jarduera-baldintzak aldatzen diren hura dela, jarduteko moduak ohitura eta errutina jakin batzuetan finkatu baino lehen [...] Laburbilduz, bizitza likidoa etengabeko ziurgabetasun baldintzetan bizi den bizitza prekarioa da". [Zygmunt Bauman, *Vida líquida,* Austral, 2013, Bartzelona, 9-10 orr.]

7 Ülrick Beck-ek kategoria zonbiak deitzen zien erakunde-multzo horri, "hildako bizidunak" edo "diren eta ez diren" erakundeak diren aldetik; erakunde horiek jardunbideak ahul bideratzen dituzte, eta ez dituzte pertsonak posizio finkoetan kokatzen. Dena doa aurrera, baina ez diote eusten.

8 Soziologia modernoaren korronte nagusiak bat egiten du erakundeen erretiratzearen argudioarekin, norbanakoaren kalterako.

hartzen dute egiturazko zailtasun bat dena, haren inolako kontrolik[9] ez badute eta eduki ezin badute ere.

Aldi berean, kulturalki hedatu egin da, eta pertsona hipermodernoaren pentsaeran garai bateko ideia *(zeitgeist)* bat da nagusi: pertsona bakoitza erabat autonomoa dela eta bere patuaren erantzulea dela. Identitatea, arrakasta edo ongizatea erabaki pertsonalen mende[10] soilik daudela dioen mezua zabaltzen ari da. Gaur egungo kulturan edo iruditerian oso presente dagoen diskurtso honek, desberdintasuna, lan prekarietatea edo aukera falta bezalako faktoreen betekizuna ezkutatu eta diluitu egiten du. Horrela, arazo kolektiboak dilema intimo gisa bizi dira, eta zailtasunak akats indibidual gisa azaltzen dira.

Ikuspegi-aldaketa hori garrantzitsua da, bakardadea pairatzen duten pertsonak bidegabeki egozten dioten zama moral batetik (gutun-azal batetik) askatzen dituelako. Bakardadea baldintza sozialetan kokatzean, eta ez ustezko gabezia pertsonaletan, estigmatizazioa saihesten da —pertsonena eta kolektiboena—, eta bakardadea sortzen duten esparru sozialei aurre egiteko edo murrizteko erantzun publikoetarako atea irekitzen da, bakardadea pairatzen dutenei errua bota beharrean. Baldintza sozialen pisua onartzeak ez du esan nahi pertsonen aukeratzeko gaitasuna edo agentzia ukatzea, baizik eta beren testuinguru errealean kokatzea.

Aipatzen den gazte bakardadea nahi gabeko bakardadea da. Zenbait ikerketaren arabera, hiru gaztetik bati eragiten dio, gutxi gorabehera. Hain hedatua egoteak esan nahi du ez dela soilik esperientzia pertsonal bat, baizik eta irismen handiko arazo sozial bat. Fenomeno bat hain ohikoa denean, kontu indibiduala izateari utzi eta desberdintasun sozialaren sintoma edo adierazle bihurtzen da.

---

[9] Des-kontrol horrek zerikusia du, bistan denez, kapitalismo neoliberal modernoarekin, baina baita modernitatearen adierazpen bereizgarriekin ere, indibidualtasun eta indibidualismo moduan.

[10] Ilustrazioak gaur egun praktikatzen den autonomiari agindu zion autonomia pertsonalaren agintalditik mugatzen zaila den continuum batean, tarte luze bat dago, non esparru moral komunak ahuldu egin diren eta zaintzearen/zaindua izatearen edo babestua izatearen ideia handicap edo desgaitasun gisa esperimentatzen den pertsonalki.

Gainera, bakardadeak ez dio berdin eragiten gazte guztiei. Ohikoagoa da emakumeen artean, genero identitate ez normatiboak dituzten pertsonen artean, pertsona migratzaileen artean eta enplegu prekarioak edo diru-sarrera baxuak dituztenen artean. Oro har, pobrezia-egoerak eta gabezia materiala argi eta garbi lotuta daude bakardade-maila altuagoekin. Horrek kontraesanean jartzen du gaztaroko bakardadea aldi baterako etapa bat edo nerabezaroaren ezaugarri emozional bat besterik ez delako ideia.

2.2. Belaunaldi likidoa, prekarietatea eta gazteen bakardadea: interpretazio-esparrua

Etengabeko aldaketak eta ezegonkortasunak markatutako gizartean hazi diren gazteak deskribatzeko erabiltzen da belaunaldi likidoa[11] kontzeptua. Testuinguru horretan, arauak, erreferentziak eta bizi-bideak jada ez dira argiak, eta ezin dira aurreikusi. Aurreko belaunaldietan ez bezala, identitate pertsonala ez du familiak, lanak edo komunitateak ematen, baizik eta pertsona bakoitzak bere kabuz eraiki behar du etengabe.

Egoera horretan, gazteak dira ahulezia eta gizarte-loturak hausteko arrisku handiena duten taldeetako bat. Komunitateak, lehen babesa eta pertenentzia-zentzua eskaintzen zuenak, indarra galdu du, eta ez du alternatiba kolektibo sendorik sortu. Horren ordez, pertsona bakoitzak "bere burua egin" behar duelako ideia da nagusi. Diskurtso hori askatasunaren adierazpen goren gisa aurkezten bada ere, praktikan presio handia sortzen du. Gazteek etengabeko tentsioa bizi dute zerbaiten kide izateko beharraren (pertenentzia) eta besteengandik desberdintzeko eta bereizteko betebeharraren artean *("be yourself"),* eta horrek

11 Zygmunt Bauman y Thomas Leoncini, *Generación líquida. Transformaciones en la era 3.0,* Paidós, Bartzelona, 2018.

ziurtasunik eza eragiten du nor diren eta zein leku betetzen[12] duten jakiteko.

Prozesu horretan, gorputzak eta itxurak garrantzi berezia hartzen dute. Gazte askorentzat, gorputza da berehalako kontrola sentitzen duten esparru bakanetako bat. Aldaketa estetikoak, gorputza lantzeko eta moldatzeko obsesioa, tatuajeak edo gorputzaren praktika jakin batzuk ez dira modak bakarrik, ingurune ezegonkor batean gorputzean identitate ezabaezin bat inskribatzeko saiakerak baizik. Gorputzaren bidez ezberdina izatea bilatzen da, baina baita aitortua izatea ere. Honek paradoxa bat erakusten du: "bakarra" izaten saiatzen da, aldi berean, patroi orokortuei jarraituz. Gauza bera eginez edo modu berean jokatuz ezberdina izan nahi izatearen magia da. Gizarte-baldintzak, oro har, ez dira nabaritzen haiek barneratzen eta onartzen dituztenentzat; hala ere, pertsona garaikidea harro sentitzen da bakartzat, errepikaezintzat, baina *like*-aren onarpenaren kultura larrituan instalatuta.

Beste ezaugarri garrantzitsu bat espazio publikoarekin erlazionatzeko moduaren aldaketa da. Gaur egun, arazo pertsonal asko agerian geratzen dira, batez ere sare digitalen bidez, baina ez dira beti arazo partekatu bihurtzen. Bizitza pertsonala azaltzeak eztabaida kolektiboa[13] ordezkatzen du. Ikusgarritasuna eta aitortza bilatzen dira, baina ez ezinbestean lotura iraunkorrak, komunitarioak, edo elkarrekiko konpromisoa. Hau da, subjektu likidoak ikusgarritasuna bilatzen du, baina ez komunitatea; aintzatespena bai, baina ez elkarrekikotasunik.

---

12 Elkartasunaren desagerpena aipatuz, Ulrick Beck-ek kultura tradizionalaren talde- edo talde-zentzu erreserbak (fedea edo klase-kontzientzia) agortu direla dio (XX. mendea ondo sartu arte mendebaldeko demokrazien eta ekonomien sostengua). Gainera, gehitzen du lehen familia-taldearen, herriaren komunitatearen barruan jasan zitezkeen biografien aukerak, arriskuak, anbibalentziak, eta ondo finkatutako arau edo gizarte-klase batzuetan oinarrituta, orain pertsonek definitu behar dituztela, eta pertsona horiek, gizarte-harremanen konplexutasuna kontuan hartuta, oraindik ezin dutela erabaki saihestezinak modu arduratsu eta arrazoituan hartu, interesak alde batera utzita, moral baten eta demokrazian, etsai gisa dituen ondorioen arabera, *La democracia y sus enemigos* lanean, Paidós, Bartzelona 2000, 33-42. orr.

13 Eta Lola López Mondéjar-en arabera, hori guztia "narrazio-gaitasunaren atrofia" baten bidez gertatzen da: "hitz egiteko gaitasuna gutxitu bazaigu, gure inguruan dauden testuen hiperprodukzioa gorabehera, pentsatzeko zailtasuna dugulako ere bada, eta pentsatzeko zailtasun hori gure barne-munduaren hustasunarekin lotzen dugu, gertatzen zaiguna esperientzia subjektibo, komunikagarri, kontakizunik gabe bihurtzeko gero eta ezintasun handiagoarekin". *Atrofia de la capacidad narrativa y crisis de la subjetividad*, Anagrama, Bartzelona, 2024, *14*-15. orr.

Horrek bakardade sentsazioa sor dezake, baita interakzio sozial handiko testuinguruetan ere.

Ikuspegi horretatik, belaunaldi likidoaren ideiak gazteen bakardadearen gorakada ulertzen laguntzen du. Gazteek ziurgabetasun-egoeran eraiki behar dute beren biografia, Elisabeth Beck-Gernsheim[14]-ek dioen bezala, eta banatuago eta sozialki babestuago zeuden arriskuak hartu behar dituzte beren gain. Loturen eta harremanen hauskortasunaren ahultze hori izan daiteke nahi gabeko bakardadearen kausetako bat, baita elementu intentsifikatzaileena ere.

Egoera honek lotura estua du prekarietate materialarekin. Lan-ezegonkortasunak, etxebizitza bat eskuratzeko zailtasunek, emantzipazioaren atzerapenak eta prestakuntza-ibilbide zatikatuek, bizibaldintzei eragiteaz gain, harreman egonkorrak eta proiektu partekatuak izateko aukerari ere eragiten diote. Enplegua, bizitzeko lekua eta lotura pertsonalak zalantzazkoak direnean, instituzionalki zerbitzatuta eta sortuta dago isolatzeko arriskua.

Osasun mentalaren ikuspegitik, baldintza honek autoexijentzia handia eta gainerako pertsonekiko etengabeko alderaketa ditu ezaugarri. Ziurgabetasuna interpretatzeko esparru kolektibo argirik ez dagoenez, ondoeza akats pertsonal gisa bizi da. Horrek antsietatea, depresioa eta gutxiegitasun sentimenduak agertzea errazten du, "nahikoa ez izatearen" ustea. Testuinguru horretan, bakardadeak ondoezaren kausa eta ondorio gisa jokatzen du aldi berean, isolamendua indartuz.

Familiaren eraldaketa ez da balioen galeratzat hartzen hemen, egiturazko hauskortasuntzat[15] baizik. Familiei funtsezko zaintza- eta laguntza-funtzioak esleitzen zaizkie oraindik ere, baina gero eta baldintza zailagoetan eta erakundeen babes gutxirekin. Gainkarga horrek areagotu egiten du harreman zaurgarritasuna, eta bakardade esperientziak areagotzen ditu.

---

14 Beck-Gernsheim, Elisabeth eta Ulrich Beck, *La individualización: el individualismo institucionalizado y sus consecuencias sociales y políticas,* Paidós, Bartzelona, 2003.

15 Elisabeth Beck-Gernsheim, *La reinvención de la familia: en busca de nuevas formas de convivencia,* Paidós, Bartzelona, 2003

Ideia nagusia argia da: komunitatea ez da bakarrik sortzen eta ez da borondate onez bakarrik mantentzen, ezta apelazio hutsez ere. Denbora, egonkortasun materiala, azpiegitura sozialak eta erakundeen laguntza[16] behar ditu. Elementu horiek gabe, komunitateak irtenbide izateari uzten dio, eta zama berria bihur daiteke, adierazle hutsaz gain. Horregatik, gazteen bakardadeari aurre egiteko, harremanak, laguntza kolektiboak indartu behar dira, baldintza material egonkorrak sortu eta espazio partekatuak berreraiki, zaintza, loturak eta partaidetza ziurtatuko dituztenak, ziurgabetasun testuinguru batean. Horregatik, funtsezkoa da geure buruari galdetzea nola eta nondik abiatuta berregin beharko genukeen komunitatea, eta zer motatakoa izatea nahi dugun.

2.3. "Anomia anormal" bat, egiturazko iragankortasuna

Tradizionalki, soziologiak *anomia* (edo *a-nomoak,* araurik gabeko mundu edo gidari gisa), bi arau-ordena nahiko egonkorren artean kokatutako aldi iragankor eta zalantzazkotzat hartu izan du. Norbanakoen eta taldeen noraezeko aldia zen, jarduteko erreferentzia argirik ez izatea ezaugarri izanik gizarte-ordena berrezartzeko gai zen arau-esparru berri bat sortu aurreko behin-behineko une gisa ulertua. Hala ere, anomiaren kontzepzio iragankor hori gero eta desegokiagoa da gaur egungo gizarte-baldintzak deskribatzeko.

Gaur egungo testuinguruan, iragankortasunak salbuespen izateari utzi dio, **eta egiturazko baldintza nagusi** bihurtu da. Desegiten ari den ordenaren eta finkatzear dagoen ordenaren arteko mugan egon beharrean, ezegonkortasuna, ziurgabetasuna eta erreferentzia iraunkorrik eza normalizatzen diren eszenatokiaren finkatzean gaude. Esparru horretan kokatu behar dira **belaunaldi likidoak.** Izan ere, haientzako etengabeko iragaitea ez baita fase iragankor bat, bizitza sozialaren ohiko egoera baizik. Ezin da espero, aurreikus daitekeen

16 Paradoxikoki, elementu horiek guztiak beharrezkoak dira elkartasun mekaniko bat, ez organikoa, martxan jartzeko edo birjartzeko, azken hau soilik izanik komunitatearen berezko zementua. Modernitatearekin, elkarteak komunitatea ordezkatu zuen eta elkartasun mekanikoak, organikoa. Benetako komunitaterik ezean, ordezkapen-komunitateak jarri behar dira martxan, hala nola ongizate-estatua edo elkarrekikotasun moraleko beste ordena burokratiko batzuk, edo belaunaldien arteko itunak; horiek guztiak, gaur egun, krisian daude.

horizontean behintzat, jarduera kolektiboa edo indibiduala modu egonkorrean bideratzeko gai diren egitura sendoetara itzultzea.

Agertoki horretan, norberaren bizi-ibilbideari zentzua emateko erantzukizuna gero eta handiagoa da pertsonen gain. Nerabezaroan eta nerabezaroaren ondoren, areagotu egiten dira nortasun-arazoak, norbere burua kokatzeko arazoak eta proiektu pertsonala eraikitzeko arazoak, erreferentziako esparru sozial irmorik gabe gertatzen baitira. Baina zailtasun hori ez da bizi-zikloaren hasierako etapetara mugatzen: behin nortasun-joera jakin bat lortuta ere, **gazteek oztopo larriak dituzte laneratzeko eta gizarteratzeko** finkatutako gazte-adinetan, prekarietateak, ibilbideen zatiketak eta gizarteratzeko mekanismoen ahuleziak markatuta. Hala, anomia ez da salbuespena, eta gaur egungo gazteen ibilbideak garatzen diren "errealitatearen" ezaugarri bihurtu da.

2.taula: **Robert K. Mertonen gizarte-ekintzaren tipologia, anomiaren eta tentsioaren teoriaren**[17]

	Horiek lortzeko bidezko bitartekoekin ados egotea	Helburuak partekatzea (xede kulturalak)
Adostasuna	+	+
Berrikuntza	-	+
Erritualismoa	+	-
Atzeratzea eta/edo anomia	-	-
Matxinada	-/+	-/+

Iturria: Geuk egina

[17] Robert K. Mertonen gizarte-ekintzaren tipologia, anomiaren eta tentsioaren teoriaren arabera, kultura helmugen (arrakasta esaterako) eta haiek lortzeko biitarteko legitimoen arteko gatazkaren aurrean norbera egokitzeko bost modu sailkatzen ditu: adostasuna (helmugak eta bitartekoak onartzen ditu), berrikuntza (helmugak onartzen ditu, bitartekoak baztertzen ditu), erritualismoa (helmugak baztertzen ditu, bitartekoak onartzen ditu), atzerakoa edo anomia (helmugak eta bitartekoak baztertzen ditu) eta matxinada eta bitarteko berriak proposatzen ditu) eta bitarteko berriak proposatzen ditu). Ikus R.K. Merton, *Teoria eta egitura sozialak,* FCE, Mexiko, 1969.

(2) Esparru soziologikoa: belaunaldi likidoa, anomia eta bakardadea

Anomiaren berrinterpretazio garaikideak bide ematen du zubi argi bat ezartzeko Émile Durkheimen formulazio klasikoaren eta soziologiaren korronte nagusiaren modernitate likidoaren —edo beste edozein izenekin— diagnostikoaren artean. Durkheimen ustez, anomiak desarauketa sozialeko ezohiko egoera bat deskribatzen zuen, trantsizio-garaietako egoera bati dagokiona; trantsizio-aldi horietan, norbanakoen ekintza bideratzen zuten arauek indarraldia galtzen zuten, artean beste arau berri batzuek ordeztu gabe. Arau-desantolaketa horrek nahasmena, ondoeza eta sufrimendu soziala sortzen zituen, baina gizarte-ordena berrosatzeko prozesu baten barruko egoera iragankor gisa ulertzen zen. Merton-en gizarte-ekintzaren tipologia ezagunean (2. taula), ez bitarteko instituzionalizatuak ez jarduteko helburu edo xedeak argi ez dituena da ekintza (egoera) anomikoa, hau da, pertsona edo gizartea ez dago zehaztugabetasun-egoeran. Izan ere, gizartea egitea ordena bat sortzea da, non *nomo*ak (zentzuz hornitutako ordena) argi egongo den eta ekintza[18] bideratuko duen.

Gizarte garaikideetan iragankortasun hori fase iragankorra izateari utzi eta egiturazko ezaugarri bihurtzen ari dela ikusi du azken aldiko soziologiak: arintasunak, ezegonkortasunak eta erreferente iraunkorrik ezak ez dute iragartzen ordena sendo berri baten etorrera, gaur egungo gizarte-ordenaren funtzionatzeko modua bera osatzen dute, ordea. Alde horretatik, modernitate likidoa **anomiaren etengabeko orokortze** gisa interpreta daiteke, non pertsonek —eta bereziki gazteek— ziurgabetasun kronikoko, prekarietate materialeko eta euskarri kolektiboen ahuleziako testuinguru batean eraiki behar baitituzte haien identitateak, ibilbideak eta harremanak. Gazteen bakardadea anomia estruktural horren ondorio zuzen gisa azaleratzen da: ez desbideratze indibidual gisa, baizik eta haiei eusteko behar diren baldintza sozial eta materialak eman gabe autonomia eta autoerregulazio etengabea eskatzen duen gizarte-esparruaren harreman-efektu gisa.

---

18 Berger, Peter eta Luckmann, Thomas, *La construcción social de la realidad,* Amorrortu, Buenos Aires, eta Berger, Peter. *El dosel sagrado. Elementos para una teoría sociológica de la acción,* Kairós, Bartzelona, 1981.

3

GAZTETASUNA BERRIZ AZTERTU

3.1. Gazteria gaur egun

1983an, Espainia herrialde gaztea zen. *Baby boom*-aren belaunaldiak hartzen zuen gizartearen leku gehiena, eta biztanleria osoaren ia herena osatzen zuen. Gazteak asko ziren, aurreko urteetan haur asko jaio baitziren. Helduarora igarotzeak **gehiengoaren bide edo jarraibideari jarraitzen zion:** ikasketak amaitzea, enplegu egonkorra aurkitzea, independizatzea eta familia propioa eratzea. Amatasuna eta aitatasuna laster iristen ziren, eta trantsizioak azkarrak eta aurreikusteko modukoak ziren. Gaztaroa **etapa laburra zen, erre beharrekoa** helduarora iritsi aurretik. Segur aski, gaztaroan gero eta gehiago pentsatzen zen, etapa hori luzatzen zen heinean[19]. Testuinguru ekonomikoari esker, bizibaldintzak pixkanaka eta modu linealean hobetzen joango zirela uste zen: beti gora eta aurrera; laburbilduz, garai hartan nagusi zen aurrerapenaren ideia, eta Espainian hain agerikoa ez izan arren, hogeita hamar[20] loriatsuen lorratzean jarraitzen genuen.

---

19 Pascal Bruckner, *La tentación de la inocencia,* Anagrama, Bartzelona, 1996.

20 Bigarren Mundu Gerraren ondoren, Mendebaldean izan zuen aurrekaririk gabeko ekonomia-hedapenaren aldia deitu zioten Hogeita Hamar Loriatsuek (1945-1973), eta 1973ko petrolioaren krisiarekin amaitu zen. Barne-produktu gordinak Europan izan zuen hazkunde handia, enplegu betea, ongizate-estatuaren sorrera eta kontsumo-gizartearen sendotzea izan zituen ezaugarri.

(3) Gaztetasuna berriz aztertu

2025ean, egoera oso bestelakoa da. 15 eta 34 urte bitarteko gazteak biztanleriaren % 20 baino zertxobait gehiago dira. Duela lau hamarkadako egoeraren aldean, milioi bat gazte gutxiago dago gaur egun. Biztanleria-oinarria estutu egin da, hainbat hamarkadatan jaiotza-tasa baxua izan delako, amatasuna atzeratu egin delako eta gizartea[21] logikoki eta modu saihestezinean zahartzen ari delako. Demografia zientifikoak **demografikoki trantsizio osteko**[22] gizartea deitzen dio horri, eta ezaugarri hauek ditu: ugalkortasun oso txikia, bizi-itxaropen handia eta biztanleriaren zahartze handia. Laburbilduz, testuinguru berri honetan, gaztaroa ez da etapa labur bat, aldi luze eta aldakor bat baizik, ibilbide etenez eta etengabeko aldaketaz ere betea. Emantzipazioa atzeratu egiten da, enplegua ezegonkorragoa da eta ez dago helduarorako bide bakarra. Seme-alabak izatea 30 urtetik gora atzeratzen da, eta independentzia ekonomikoa berandu eta zailtasunekin lortzen da.

Gainera, gaur egungo gazteak duela berrogei urtekoak baino askoz **anitzagoak** dira. 1983an, populazio gaztea nahiko homogeneoa zen, eta immigrazioak pisu txikia zuen. Aldiz, 2025ean atzerritar jatorriko gazteen etorrera da demografiaren elementu nagusia. Espainia da migratzaile gehien hartzen dituen herrialdeetako bat, bai kopuru absolutuetan, bai erlatiboetan[23]. Horrek guztiak gazteak anitzagoak izatea ekarri du jatorrian eta ibilbideetan.

Beste aldaketa garrantzitsu bat da gazteria lurraldean nola banatuta dagoen. Azken hamarkadetan, biztanleria udalerri ertainetan kontzentratu da gehienbat, eta herri txikiek, berriz, biztanleak galtzen

---

21 Zahartzea gaizki dago ikusita. Demografoek diotenez, XX. mendearen hasieran bizi-itxaropena 35 urtekoa zen Espainiako gizartearentzat, arrakasta handia bada ere, arazo sozialtzat hartzeko joera dago gaur egun.

22 Andreu Domingo, "Los retos de la sociedad del futuro", *Revista Idees*, 64, Monográfico *Demografia: els reptes de la societat del futur,* Bartzelona, 2025eko urria.

23 Espainiako Ekonomia eta Gizarte Arazoetarako Batzordea (EGB), *Informe de la realidad migratoria en España: prioridades para las políticas públicas,* EGB, Madril, 2025. Hamarkada honetan, Espainia biztanle atzerritar gehien jasotzen duten ELGAko bost herrialdeen artean dago, Estatu Batuekin, Alemania, Kanada eta Erresuma Batuarekin batera.

jarraitu dute etengabe[24]. Landa-eremu askotako batez besteko adina 50 urtetik gorakoa da gaur egun, eta horrek esan nahi du gazterik ia ez dagoela. Gazteen hustutze horrekin lotuta dago landa eremuan hezkuntza, lan eta bizitoki aukerarik ez egotea, eta handik irten ondoren itzultzea oso zaila dela. Horren ondorioz, gazteak metropoli-eremuetan edo tamaina ertaineko hirietan biltzen dira, eta horrek lurraldeen arteko desberdintasunak areagotzen ditu. Oro har, 1983tik 2025era bitarteko kontrasteak aldaketa sakona eragin du Espainiako egitura demografikoan. Gazteria ugaria, homogeneoa eta trantsizio bizkorrekoa izatetik gazte gutxiago, anitzagoak eta ibilbide luze eta ezegonkorragoak[25] dituztenak izatera pasatu da.

Bilakaera hori Europako testuinguru zabalago batean kokatzen da. Espainiak Europako hegoaldeko beste herrialde batzuekin partekatzen ditu jaiotza-tasa oso baxua, batez besteko adin handia eta biztanleriaren zahartze azkarra. Euskadik edo Bizkaiak joera hori areagotu dute. Egoera horretan, gaur egun, gazteak gutxiago dira, eta garrantzia galtzen ari dira gizartean. Hala ere, sinbolikoki, gazteak oso garrantzitsuak dira herrialdearen etorkizun sozial eta ekonomikorako, "erronka demografikoa" izenburupean jaiotza-tasa "autoktonoa" berreskuratzen saiatzen baitira, nahiz eta suspertze[26] hori oraingoz ikusten ez den.

3.2. Gazteriari buruz

Testuinguru horretan, gaur egun gazte izateak zer esan nahi duen ulertzeak esan nahi du errealitate bakarra ez dagoela eta adinak bakarrik definitutako etapa itxi bat ez dela onartzea. Bizitzaren fase bat bezala uler daiteke, denborarekin aldatzen doan posizio sozial edo eraikuntza kultural bat, edo dena aldi berean. Soziologiaren ikuspegitik, gazte

---

24 Espainia hutsaren/hustuaren ideiak garrantzi informatibo handia hartu du.

25 Raúl Flores Martosek (Foessa) idatzi bat argitaratu du, "Bota sustraiak lehorte garaian: gazteriaren desafioa itun sozialaren hausturaren aurrean" izenekoa.

26 Eustat, Euskal Autonomia Erkidegoko biztanleriaren proiekzioak. 2026-2045, 2026.eko martxoak 31, https://es.eustat.eus/elem/ele0025600/not0025622_c.pdf

izatea ez dago betetzen diren urteen mende, autonomia-mailaren eta emantzipatzeko eta helduarora benetan iristeko aukeraren mende ere baizik.

Gaur egungo gizartean handia da tentsioa: gazte gutxiago jaiotzen dira, baina pertsona askok denbora gehiago ematen dute gazte izaten (beti-gazte). Helduarorako trantsizioak luzeagoak, ezegonkorragoak eta aurreikusteko zailagoak dira gaur egun. Enplegu egonkorra izatea, emantzipatzea edo etxea sortzea ez da zerbait goiztiarra, eta ez dago bermatua. Ibilbide askok aurrerapenak eta atzerapenak konbinatzen dituzte, eta horrek helduaroan sartzea desorekatua, hauskorra eta gorabeheratsua izatea eragiten du. Horregatik, batetik, gazteriaren azterketa 34 urtera arte luzatzea proposatzen da. Bestetik, hasiera 11 urtera jaistea, nerabezaroa aurreratu egiten delako esanahian eta forman, praktika soziokulturaletan eta sartzeko moduetan.

Gazteen taldea txikiagoa[27] bada ere, funtsezkotzat jotzen da ekonomiak, ongizate-estatuak eta gizarte-kohesioak funtziona dezaten. Hala ere, Europako herrialdeetako benetako gazteriak, gero eta beranduago emantzipatzeari, familiarekiko menpekotasun luzeari eta belaunaldien arteko desberdintasuna areagotzeari egin beharko dio aurre. Belaunaldi arteko itun berri baten barruan aukerak berriz banatuko dituzten eta gazteei bizitza-proiektu autonomo eta egonkorrak eraikitzea ahalbidetuko dieten politika publikoen beharra indartzen du horrek, aurrerago ikusiko dugun bezala.

Azken *Informe Juventud en España 2024. Entre la emergencia y la resiliencia* txostenean, Carles Feixak eta Jorge Benedictok[28] gaur egun gaztea izateak aldi bereko edo aldi bereko krisialdietan bizitzea esan nahi duela azaltzen dute. Gazteriari ispilu gisa begiratzea proposatzen dute, non modu bereziki bizian islatzen diren gizarte osoa zeharkatzen duten

---

27 Horri guztiari gure analisian nagusi den "nazionalismo metodologikoa" gehitu behar zaio. Praktikan, ezingo dugu onartu, beraz, "beharrezkoa den berreraikuntza demografikoa" agertzean migrazio-saldoaren bidetik etortzea, eta ez saldo begetatiboaren bidetik.

28 Carles Freixa eta Jorge Benedicto, I*nforme Juventud en España 2024. Entre la emergencia y la resiliencia,Gazteria eta Haurtzaro Ministerioa,* Madril, 2025.

aldaketak eta tentsioak. Denboran zehar, belaunaldi gazte bakoitzak bere garaiko itxaropenei eta zailtasunei aurre egin behar izan die. Gaur egun, aldiz, zailtasun horiek kontzentratu, gainjarri eta elkarri moztu egiten dira, eta gazteentzako testuinguru bereziki konplexua sortzen da, ondorioz. Hala, gazteak hiru krisi handiren bidegurutzean kokatuko lirateke, eta, ondorioz, haien estatusa ezegonkorra da:

- Lehena **krisi ekonomikoa** da, lan, egoitza eta bizi prekarietatea ohiko esperientzia bihurtu duena.

- Bigarrena **krisi ekologikoa** da, planetaren etorkizunari eta epe luzeko bizi-baldintzei buruzko zalantza sakona eragiten duena.

- Hirugarrena **krisi teknologikoa** da, harremanak izateko, komunikatzeko eta nortasun pertsonala eraikitzeko modua etengabe eraldatzen duena.

Hiru krisi horiek ez dute bakoitzak bere aldetik jarduten; aitzitik, konbinatu eta elkarri indartu egiten dira, eta arrisku-, segurtasun- eta, batez ere, ziurgabetasun-giro orokorra sortzen da, gazteen esperientzia[29] zeharkatzen duena.

---

[29] Zygmunt Baumanen arabera, "hiru elementuk ... elikatzen dute gizartearen ondoeza: ziurgabetasunak, hauskortasunak eta segurtasunik ezak. Ezberdintasunaren mende bizitzea ahalbidetzen duten baldintzak guztiz kontrakoak dira: ziurtasuna, segurtasuna eta konfiantza. Hirurak behar ditugu beldurrik ez izateko, desberdintasunei aurre egitea jatetxe txinatar batera bazkaltzera joatetik harago joan dadin. Ziurtasunak esan nahi du ziur zaudela egin nahi duzuna egin dezakezula. Epe luzerako nolabaiteko egonkortasuna da. Segurtasunak zerikusi handiagoa du zure identitatea mehatxupean ez egotearekin: posizio bat ematen dizun lanbide bat edukitzearekin, inork kenduko ez dizuna. Seguru sentitzen zara zeu zarenarekin, eta hori aitortzen da. Konfiantza da jakitea inork ez zaituela erasoko, inork ez duela suntsituko zu bizi zaren kalea eta ez dagoela pozoirik erretzen duzun zigarroan. Ezta zure jabegoetan ere, zure etxean. Gaur egungo arazoa da baldintza horiek oso higatuta daudela". Zygmunt Bauman eta Keith Tester, *La ambivalencia de la modernidad y otras conversaciones,* Paidós, Bartzelona, 2002. Halaber, Araceli Caballerok eta Sheila Vilasecak Zygmunt Baumani egindako elkarrizketa ikus dezakegu: "Jada ez dago giza hondakinak botatzeko leku hutsik", *El Viejo Topo,* 183, 2003ko iraila, 10-17 orr.

(3) Gaztetasuna berriz aztertu

Ziurgabetasun immanenteko testuinguru hau gorabehera, Feixak eta Benedictok diote gazteria ez dela halabeharrez talde pasibo edo zaurgarria. Ezegonkortasun sentimenduarekin batera, egokitzeko eta eusteko gaitasun handia ere agertzen da. Gazteek harreman-modu berriak sortzen dituzte, identitate desberdinak esploratzen dituzte eta mugimendu sozialetan eta aktibismoetan parte hartzen dute, aurreko belaunaldiek jarraitu ez dituzten bideak irekiz. Feixak eta Benedictok planteatzen duten eskema hiru ardatz nagusiren inguruan antolatzen da, errealitate konplexu hori ulertzen laguntzen dutenak.

- Lehenengoa **trantsizioak** dira. Gaur egun ez dago helduarorako bide bakarra. Emantzipazioa atzeratu egiten da, modu desorekatuan iristen da eta askotan eten ere egiten da, eta horrek gazteen ibilbideak luzeagoak eta ezegonkorragoak izatea eragiten du.

- Bigarren ardatza **identitateak** dira. Gazte identitateak inoiz baino anitzagoak, aldakorragoak eta logikoki moldagarriagoak dira gaur egun. Ezin dira leialak izan maiz baztertzen edo arbuiatzen dituen errealitate edo espazio sozial[30] batekiko. Gainera, identifikazio eta praktika sexualek, jatorri sozialak, klaseak, migrazio-esperientziek eta kultura digitalek eragiten diete. Hori dela eta, jada ezin da gazteria bakar batez hitz egin, gazteria ezberdin askoz baizik.

---

[30] *Desertzio Handia* deiturikoak deskribatu zuen pandemiaren ondoren gertatutako milioika pertsonen lana uztearen fenomenoa. Lana arbuiatzeko modu garaikide gisa interpretatu zen, deklaratu gabeko greba baten antzekoa, enpleguak emantzipazioa, mugikortasun soziala eta aitortza bermatzen zituelako hitza agortzea islatzen zuena. Lanaren etikak, gizartea balioesteko mekanismo gisa, nagusi izaten jarraitu bazuen ere, langile askok bizi-baldintza duinei eusteko gero eta ezintasun handiagoa zutenez, zalantzan jarri zen haren zentzua, eta galdera oso politiko bat azalerazi zuen: zertarako lan egin? Antzeko beste gai esanguratsu bat *Hikikomori* delakoa da. Gazteen isolamendu sozial luzearen fenomeno hori ikuspegi ez-medikalizatzailetik bideratu ohi da, baina hobe da banakako patologia gisa ez ezik gaur egungo gizarte-eraldaketen adierazpen gisa ere ulertzea. Neoliberalismoak, errendimenduaren presioak, etorkizunaren prekarietateak eta lotura komunitarioen ahultzeak markatutako testuinguru batean, isolamenduak sufrimenduari, porrotaren, bazterketaren edo aitortza faltaren esperientziei emandako erantzun gisa funtziona dezake. Ikus Gianluca Coeli, *La rebelión invisible: la juventud en hikikomori contra la sociedad del rendimiento, Revista Documentación Social, 22, Caritas, hemen https://documentacionsocial.es/22/a-fondo/la-rebelion-invisible-la-juventud-en-hikikomori-contra-la-sociedad-del-rendimiento*

- Hirugarren ardatza **ongizateak eta ondoezak** dira. Ardatz honetan ongizate emozionala ulertzeko eta zaintzeko modu berriak zein arazoen areagotzea jasotzen dira, hala nola antsietatea, bakardadea eta etorkizunari buruzko ziurgabetasuna. Ondoez horiek ez dira modu isolatuan agertzen, gazteak garatzen diren baldintza sozial eta bitalekin lotuta daude.

Hiru ardatz horien ondorioz, gaztetzat hartzen den adina luzatzeko proposamena gero eta nabarmenagoa den errealitateari egokitzea da erantzuna: gazteria luzatu egiten da autonomia ekonomikoa eta egoitza-autonomia atzeratu egiten direlako, emantzipazio soziala ezinezkoa delako eta pertsona askok denbora gehiago ematen dutelako trantsizio-egoeretan, utzi[31] ezinik.

Esparru horren barruan, gazteen bakardadea, soziologikoki, nahi gabeko bakardade-esperientzia gisa muga daiteke, eta pertsona gazteei[32] eragiten die (11 eta 34 urte bitartekoei, gutxi gorabehera). Deslotura sozial eta afektiboaren sentsazio gisa agertzen da, eta ez da adinaren araberakoa soilik, bizi-ibilbideen eta helduarorako trantsizioak garatzeko baldintza materialen araberakoa ere bada. Kontua ez da, nahita, hautaketa bidez bakarrik egotea, baizik eta laguntza, akonpainamendua eta lotura fidagarriak falta direla sentitzea, dauden kontaktuen kopurutik harago.

---

[31] José Luis Zárraga espainiar soziologoa funtsezkoa da alor horretan. Ezaguna da Gazteriaren Institutuarentzat (Injuve) laurogeiko hamarkadan egindako *Informe sobre la juventud en España* txostenagatik, eta hark dio gazteriak badituela gizarteratzeko jarraibideak eta garrantzia handia ematen diotela autonomiari, eta urte horietan Espainian talde horren inguruan egindako ikerketa soziologikoan funtsezko irudia da. Zárragaren eskematik abiatuta, autore horren arabera gaztaroa egituraz baldintzatuta dagoela baloratzen da; beraz, ez da etapa askea, baizik eta familiaren araberakoa, eta gizarte-desberdintasunek markatzen dute; beraz, aurretiazko baliabideen mende dago. Ikuspegi hori erabilgarria da gizarte-desberdintasuna, familia-mendekotasuna eta emantzipazioaren atzerapena aztertzeko; izan ere, adin bereko bi gaztek ibilbide erabat desberdinak dituzte. Bere ikuspegitik kritikatu egiten da gazte agentzia gutxiesten duela, gazteria "zehatzegi" dagoela uste duelako.

[32] *Pubertaroaren fasea* ikerlanaren zenbait fasetan aztertuko dugu, eta, bereziki, pobreziaren eta bakardadearen arteko continuum-aren lehen fasetzat.

Gazteen bakardadea (edo instituzionalki sortutako isolamenduaz hitz egin beharko genuke?) trantsizio luze eta zalantzazkoen parte denez, puntuala izateari uzten dio, eta denborarekin mantendu eta indartzeko joera du. Are handiagoa da gizarte-desabantailak dituztenen artean, hala nola emakume gazteen artean, identitate ez-heteronormatiboak dituzten pertsonen artean, jatorri migratzaileko gazteen artean edo diru-sarrera txikiak dituztenen artean, eta, hala ere, behetik gorako mugikortasun-igoerak oztopatuta ikusten dituztenen artean. Kasu horietan, diskriminazioak, segurtasunik ezak eta aitortzarik ezak deskonexio-sentsazioa areagotzen dute. Ondorioz, pertenentzia- eta laguntza-espazioetara iristea zailagoa izaten da.

Halaber, gazteen bakardadeak lotura estua du ondoez emozionalarekin eta osasun mentalarekin[33]. Osasuna ongizatetzat hartzen duen ikuspegi zabal batetik, bakardadeak gazteen narriadura psikologikoaren seinale argi gisa jokatzen du. Antsietatea, depresioa eta jokabide suizidak izateko arriskua handitzea ezin da bereizi lotura egonkorrak eraikitzeko aukera mugatzen duten bizi-baldintzetatik.

Gaztaroa (edo, hobeto esanda, gaztaroak) etapa bereziki zaurgarria da, funtsezko erabaki garrantzitsuak biltzen dituelako, hala nola prestakuntza, enplegua, harreman afektuskoak eta lehenengo proiektu propioak. Testuinguru horretan, komunikazio digitalaren larrialdi disruptiboak ez ditu ordezten aurrez aurreko loturak, eta nahi gabe bakardadearekin batera bizi daiteke, **konektagarritasunaren paradoxa** deritzona sortuz: isolamendu soziala duen konexio teknologikoa.

3.3. Garai txarrak gazteentzat?

Gaur egungo gazteriak eraldaketa sakonez betetako etapa bat bizi du, eta eraldaketa horiek nabarmen aldatu dituzte helduarora igarotzeko baldintzak. Jatorri, ibilbide eta identitate aldetik belaunaldi anitza bada

[33] OMEk honela definitzen du osasuna: "... erabateko ongizate fisiko, mental eta sozialeko egoera bat da, eta ez gaitzik edo gaixotasunik eza soilik".

ere, segurtasun eza, menpekotasunaren luzapena eta bizi ziurgabetasun gero eta handiagoa ezaugarri dituen egiturazko posizioa partekatzen du. Lehen modu lineal samarrean gertatzen ziren trantsizioak —hezkuntza, enplegua, emantzipazioa— prozesu luze, itzulgarri eta desberdin banatu bihurtu dira gaur egun, eta, praktikan, gazte izatearen esanahia bera birdefinitu da[34].

Testuinguru horren ezaugarri garrantzitsuenetako bat autonomia ahalbidetzen duten baldintza materialen blokeoa da. Etxebizitzarako sarbidea egiturazko botila-lepo nagusi gisa finkatu da. Alokairuaren kostu handiak, kontratu-segurtasunik ezak eta familiaren laguntzarekiko gero eta mendekotasun handiagoak atzeratu egiten dute emantzipazioa, eta, askotan, emantzipazio hori hogeita hamar urtetik gora eta egoera ahulean gertatzen da. Egoera horrek mugatu egiten du gazteek beren bizitza-proiektuak eraikitzeko duten gaitasuna, eta indartu egiten du belaunaldien arteko desberdintasunen ugalketa, gero eta gehiago baitaude gizarte-jatorriaren mende. "Belaunaldi maizterra"[35] delakoa sendotzeak agerian uzten du baliabideak modu iraunkorrean transferitzen direla gaztetatik higiezinen merkatuetara, eta horrek eragin zuzena du familien eraketan, ugalkortasunean eta etorkizuneko itxaropenetan. Javier Gilen iritziz, "ekonomia errentaduna, ekonomia produktiboa ez bezala, aktiboen jabetzaren eta ustiapenaren inguruan egituratzen da, ondasunen ekoizpenaren inguruan baino gehiago. Bere logika ez da ez fabrikatzea ez saltzea, errentak sortzen dituena eduki eta kontrolatzea baizik, hala nola, etxebizitzak, akzioak, patenteak edo azpiegiturak. Ondorioz, aberastasuna eta gizarte-posizioa gero eta gehiago daude norberaren aktiboen menpe, eta gero eta gutxiago

---

[34] Kapitulu hau idazteko, Foessa hartu dugu oinarritzat azken txostenean: *IX Informe sobre exclusión y desarrollo social en España,* Foessa Fundazioa eta Cáritas, Madril, 2025

[35] Javier Gil, *Generación inquilina. Un nuevo paradigma de vivienda para acabar con la desigualdad,* Capitán Swing, Madril, 2026. Ikerketa Zientifikoen Goi Mailako Zentroko aditu honen arabera, etxebizitzaren krisia ez da arazo ekonomiko hutsa, ezta etxebizitza faltarena ere, espekulazioa eta errentismoa bultzatu dituzten politiken emaitza baizik. Horrek "belaunaldi maizterra" sortu du, diru-sarreren zati handi bat alokairura bideratzera behartua, egonkortasunerako eta aurrerapenerako aukerarik gabe. Ondorioz, nahiz eta esfortzua egin, bizitza duina ez dago bermatua, itun sozialak ahultzen dira eta demokrazia arriskuan jartzen da. Horren aurrean, Gilek Estatuaren esku-hartzea areagotzea merkatua arautzeko eta maizterren antolaketa kolektiboa indartzeko, aldaketarako bide gisa.

enpleguaren edo soldataren menpe. Eredu horretan, etxebizitzak egiturazko lekua hartzen du, ondarea metatzeko bide nagusia eta sistema errentariaren zutabeetako bat baita. Ondorio sozial suntsitzaileak ditu horrek: baliabideak gehiengoaren ordez aktiboak kontrolatzen dituztenen esku uzten ditu, soldatak higatzen ditu, bizitza garestitzen du eta oinarrizko beharrak (etxebizitza, adibidez) ateratze-iturri iraunkor bihurtzen ditu"[36].

Aldi berean, hezkuntza-sistemak gazteen itxaropenetan zati handiena izaten jarraitzen du, gizarte-mugikortasunerako bide gisa. Hala ere, hezkuntzak jatorrizko desberdintasunak konpentsatzeko duen gaitasuna ahuldu egin da. Segregazio-mekanismoek bere horretan irauteak, ikastetxeen arteko desberdintasunek eta hezkuntza-ibilbideen polarizazioak haien potentzial integratzailea mugatzen dute. Hezkuntza da, oraindik ere, gizarte-egoera ahulenean dauden sektoreentzako gizartean igotzeko tresna nagusia, baina haren eraginkortasuna laneratzeko esparruaren mende dago, gero eta gehiago. Esan bezala, enplegu ahul baten gainean ezin da gizarte sendo[37] bat mantendu. Alde horretatik, ez du printzipio meritokratikoak huts egiten, hezkuntza-ahalegina benetako aukera[38] bihurtzea eragozten duten egitura-baldintzek baizik.

Lan esparruak joera hori indartzen du. Azkenaldiko hobekuntza batzuk gorabehera, gazteen prekarietateak iraunkorra eta egiturazkoa izaten jarraitzen du. Soldata baxuek, ezegonkortasunak, nahigabeko partzialtasunak eta gehiegizko prestakuntzak osatzen dute autonomia materialik eta bizi-egonkortasunik bermatzen ez duen lan-merkatua. Enpleguaren eta emantzipazioaren arteko lotura ahultze horrek ondorio zuzenak ditu gazteen ongizatean, bizi-proiektuen plangintza zailtzen baitu eta gizarte-onarpena higatzen baitu. Gainera, genero-desberdintasunek esanguratsuak izaten jarraitzen dute, eta bereziki emakume gazteei eragiten diete, kualifikazio-maila handiagoak lan-baldintza prekarioagoekin eta zainketa-karga handiagoarekin konbinatzen baitituzte.

---

[36] Javier Gil, *op. cit,* 16. or.

[37] Luis Enrique Alonso, *Trabajo y postmodernidad. El empleo débil,* Fundamentos argitaletxea, Madril, 2000.

[38] Michael J. Sandel, *La tiranía del mérito. ¿Qué ha sido del bien común?,* Debate, Madril, 2020.

Baldintza material horien ondorioz, ondoez emozionala eta nahi gabeko bakardadea areagotu egiten dira, eta horiek egiturazko eta harremanezko fenomeno gisa ulertu behar dira. Osasun mentala gazteen ongizatearen adierazle nagusietako bat bihurtu da, azken urteetan narriadura iraunkorra izan baitu. Bakardadea, esperientzia indibidual isolatua izatetik urrun, bizi segurtasunik ezarekin, prekarietatearekin eta lotura egonkor eta esanguratsuak eraikitzeko zailtasunarekin lotzen da. Ondoez horrek modu desberdinean eragiten du, eta bereziki handia da emakume gazteen eta sexu- eta genero-disidenteen artean. Horrek agerian uzten du desberdintasun sozialen eta harreman-esperientzien arteko lotura.

Testuinguru horretan, zeregin anbibalentea du digitalizazioak. *Online* bizitzak nortasunaren eraikuntza, gizarte-harremanak eta aisialdi- eta partaidetza-moduak hartzen ditu zeharka. Konektatzeko aukera berriak eskaintzen baditu ere, etengabeko konparaziorako, presio sozialerako eta loturak zatitzeko dinamikak ere hartzen ditu bere baitan. Gazteen soziabilitatea hibridoagoa da, baina, aldi berean, baita segmentatuagoa ere. Gainera, desberdintasun nabarmenak daude hezkuntza-kapitalaren, generoaren edo gizarte-testuinguruaren arabera. Gazte batzuek aurrez aurreko interakzioko sare trinkoak dituzte; beste batzuek, berriz, konektatzeko modu ahulagoak dituzte, eta horrek areagotu egin dezake isolatze-sentsazioa.

Orain arte, gaztaro goiztiarraren edo helduaro gaztearen arazoetan jarri dugu arreta, eta horiek dira, gure ustez, indar handienarekin azaleratzen diren eta etorkizuneko dinamikak ixten dituzten fenomenoak. Hurrengo ataletan, ordea, nerabezarotzat globalki har genezakeenari begiratuko diogu.

4

EBIDENTZIA ENPIRIKOAK GAZTEEN BAKARDADEAZ

Nahi gabeko Bakardadeari buruzko Estatuko Behatokiaren txostenen arabera[39], eta bereziki haren barometroetan oinarrituz, bakardadeari buruzko datu multzo bat lor dezakegu, oro har, eta gazteen bakardadeari buruzko datu multzo bat. Euskal gizartean nahi gabeko bakardadeari buruzko datu batzuekin hasiko gara, gero Espainiakoekin alderatuko ditugu eta azkenik gazteen bakardadearen konparazioan zentratuko gara. Aurreratzen dugu tokiko aldaerak ordena txikiagokoak izan ohi direla, lurralde-faktoreak ez duelako garrantzirik gazteen bakardadeari buruzko adierazpen edo datuetan, eta are gutxiago ebidentzia zientifiko finkatuaren une honetan.

39 SoledadES behatokia, *Estudio sobre juventud y soledad no deseada en España, Observatorio estatal de la soledad no deseada,* ONCE-AXA, Madril, 2023, eta Txostena. *Barómetro de la soledad no deseada en España,* 2024, ONCE-AXA, Madril, 2024.

4.1. Euskal biztanleriaren nahi gabeko bakardadeari buruzko datuak

SoledadES Behatokiak egindako Nahi gabeko bakardadearen barometroak *(Barómetro de la soledad no deseada, 2024),* Espainian 2.900 pertsonari egindako inkesta batetik abiatuta —Euskadiko 400 barne— aukera ematen du fenomenoa Euskal Autonomia Erkidegoan xehetasunez aztertzeko, baina desagregaziorik gabe lurralde historikoen edo beste aldagai garrantzitsu batzuen arabera: 3. taula. Gainera, kontuan izan behar da estatistika-eragiketa horrek 18 urtetik gorako biztanleak bakarrik hartzen dituela kontuan gure interesetarako; beraz, beste batzuetan bezala, nerabezaroa ere eklipsatuta geratzen da, eta hori erabakigarria da gai honetan.

Emaitzek erakusten dutenez, Euskadin nahi gabeko bakardadeak eragin txikiagoa du Estatuko batez bestekoak baino (% 14,5 eta % 20, hurrenez hurren), baina oso antzeko desberdintasun-egitura bati erantzuten dio, eta iraunkortasun-joera handiagoa du, iraupen luzeko egoeren proportzio handiarekin.

Bizi-zikloan zehar zabaldutako fenomenoa da —EAEko biztanleen % 43,9k bizi izan du noizbait—, baina gazteak dira nagusi, eta maila gorenetara iristen dira. Espainia osoak partekatzen duen eredu horrek, nahiz eta intentsitate erlatibo txikiagoarekin, gazteenetarantz hedatzen ari dela berresten du. Gazteen bakardadeak ez dio hainbeste harreman-faltari erantzuten, baizik eta itxaropenen eta bizi-baldintzen arteko desorekari, gizarteratzeko zailtasunek markatutako testuinguru batean.

3. taula. **Nahi gabeko bakardadearen egitura eta determinatzaileak Euskadin (2024 Barometroa)**

DIMENTSIOA	ADIERAZLEA / FAKTOREA	DATUA %	INTERPRETAZIO ANALITIKOA
Tamaina eta irismena	Nahi gabeko bakardadea (gaur egungoa)	14,5	Gabeko bakardadea
	Bakardade kronikoa	12,1	Fenomenoaren egitura-nukleoa
	Esperientzia bizitzan zehar	43,9	Bizi-zikloan hedapen handia
	Iraupena > 2 urte	83,4	Iraupen luzea
Belaunaldien egitura	18-34 urte	29,5	Kontzentrazio maximoa (talde kritikoa)
	55+ urte	11,5	Eragin txikiagoa
	Adinaren eta bakardadearen arteko erlazioa	—	Alderantzizko patroia (↓adinarekin jaisten da)
Desberdintasun soziodemografikoak	Emakumeak	15,8	Aurkezpen handiegia
	Gizonezkoak	13,1	Arrakala ertaina
	Goi-mailako hezkuntza	—	Babes-faktorea
Harremanen egitura	Harreman falta (familia/lagunak)	40	Faktore erabakigarri zuzena
	Eskura dagoen laguntza	88	Sareak egon badaude, baina ez dute ongizatea bermatzen
	Komunikazio digital nagusia	—	Prebalentzia bikoitza gutxi gorab.
	Loturen kalitatea	—	Giltzarri-aldagai azaltzailea
Kalteberatasun sozioekonomikoa	Zailtasun ekonomikoak	—	Espainian baino arrakala handiagoa
	Lan-egoera	—	Beste faktore batzuek baino eragin txikiagoa
Egoitza-baldintzak	Bakarrik bizi da	19,1	Egiturazko testuinguru garrantzitsua
	Pertsona bakarreko familietako bakardadea	26	Intzidentzia bikoitza baino gehiago
	Hiri handiak (>100.000 bizt.)	—	Prebalentzia handiagoa
Osasuna eta hauskortasun soziala	Osasun txarra edo erdipurdikoa	27,8	Osasun ona hirukoizten du
	Buruko osasuneko arazoak	>40	Harreman oso estua
	Ezgaitasuna	50,6	Zaurgarritasun handiena
	Atzerriko jatorria	30,2	Arrisku handia
Pertzepzio eta erantzun soziala	Bakardadea sentitzen duen norbait ezagutzen du	66,7	Gizartean ikusgaitasun handia
	Arazo gero eta handiagoa	95,4	Adostasun orokorra
	Arazo ikusezina	94,9	Ikusezin bihurtzearen onarpena
	Lehentasun politikoa	92,8	Legitimitate publiko handia
	Erantzukizun partekatua	96,9	Esparru kolektiboa
	Inplikazio pertsonalerako nahia	80,3	Gizarte-ekintzaren ahalmena
	Ondoen baloratutako eragilea	—	GKE
	Hautemandako arduradun nagusia	—	Eusko Jaurlaritza

Iturria: Geuk egina

4.2. Espainia eta Euskadiren arteko konparazioa

Barómetro de la soledad no deseada (2024) azterketa konparatuak (4. taula) jarraibide argia erakusten du: Euskal Herrian prebalentzia txikiagoa bada ere, fenomenoaren egitura soziala ia berdina da. Euskadin, biztanleriaren % 14,5ri eragiten dio bakardadeak, eta Espainian, berriz, % 20ri. Halaber, bakardadea bizi izan duten pertsonen proportzioa ere txikiagoa da. Hala ere, badu ezaugarri bereizgarri nabarmen bat: kronifikaziorako joera handiagoa; horrek adierazten du, hain hedatua ez bada ere, Euskadiko bakardadea iraunkorragoa dela eta zaila dela bakardadea desagerraraztea.

4.taula. **Espainia eta Euskadiren arteko alderaketa**

ALDAGAIA	DIMENTSIOA	EUSKADI	ESPAINIA
Prebalentzia	Egungo prebalentzia Bakardadea sentitu du orainaldi edo iragan bizian Bakardade kronikoa	14,5% 43,9% 12,1%	20,0% 49,3% 13,5%
Sexua	Emakumeak Gizonezkoak	15,8% 13,1%	21,8% 18,0%
Adina	Gazteak 35-54 urte 55 eta gehiago	29,5% 13,5% 11,5%	34,6% (18-24), 27,1% (25-34) 20,8% (35-44), 17,8% (45-54) 14,8% (55-64), 14,5% (65-74), 75+ igoera
Ikasketak	Goi-mailako hezkuntzarik gabe Goi-mailako hezkuntzarekin	17,3% 11,0%	22,8% 14,7%
Jarduera	Lanean Lanik gabe	13,5% 30,7%	16,2% 36,3%
Egoera ekonomikoa	Aise heltzen da hilabete bukaerara Kostata irisen da	7,9% 29,6%	13,3% 30,1%
Elkarbizitza	Bakarrik bizi da Ez da bakarrik bizi	26,0% 11,8%	34,5% 17,4%
Osasun	Osasun kaskarra duela uste du Osasun ona edo oso ona Osasun mentaleko arazoak ditu Osasun mentaleko arazoak gabe	27,8% 8,5% 43,2% 9,2%	36,5% 10,8% 49,8% 13,3%
Jatorria	Jatorri atzerritarra / senide atzerritarrao Espainiar jatorria	30,2% 12,4%	32,5% 17,5%
Ezgaitasuna	Ezgaitasuna	50,6%	50,6%

Iturria: Geuk egina

4.3. Gazteen bakardade alderatua

Lehenengo datu garrantzitsua da gazteria dela bi testuinguruetan nahi gabeko bakardadea nagusi den adin-taldea. Euskal Autonomia Erkidegoan, 18 eta 34 urte bitartean tasa % 29,5 da; Espainian, berriz, askoz handiagoa da: 18 eta 24 urte bitartean % 34,6, eta 25 eta 34 urte bitartean % 27,1. Patroi horrek berresten du bakardadea ez dela adin aurreratuetan kontzentratzen den fenomenoa, baizik eta intentsitate bereziz agertzen dela helduaroko lehen etapetan, zahartzearen foku tradizionala gazteen trantsiziorantz lerratuz.

Datu kuantitatiboak koherenteak dira interpretazio kualitatibo batekin: gazteriak bakardadea ez du isolamendu fisiko gisa ikusten, **bizi-itxaropenen eta aukera errealen arteko desoreka** gisa baizik. Hori hainbat adierazletan islatzen da zeharka: prebalentzia handia sare sozialak aktibo eduki arren, harreman-gutxiegitasunaren pertzepzioaren garrantzia (nahi diren harremanak ez izatea) eta frustrazioarekin, ziurgabetasunarekin eta bizi-blokeoarekin duen lotura handia. Alde horretatik, gazteen bakardadea bizi-ibilbide ezegonkorrekin lotzen da, loturarik ez izatearekin baino gehiago.

Gaztaroan, bakardadea bereziki lagunarteen eremuari dago lotuta. Bai Espainian, bai Euskadin, nahi baino lagun gutxiago dituztela diotenen artean, bakardadearen prebalentzia % 40 baino handiagoa da, batez-bestekoa baino askoz ere handiagoa. Datu hori bereziki garrantzitsua da, izan ere etapa horretan, laguntasun-sareek familiakoek baino pisu handiagoa dutelako nortasunaren, ongizate subjektiboaren eta gizarteratzearen eraikuntzan.

Online harremanen erabilera nagusia adin talde guztietako bakardade handiagoekin lotzen da, baina garrantzi berezia du gazterian, harremanen digitalizazioa indartsuagoa baita. Nagusiki baliabide digitalen bidez erlazionatzen diren pertsonek bakardadearen prebalentzia askoz handiagoa dute harreman presentzialak dituztenek baino. Beraz, badirudi hiperkonektibitateak ez duela konpentsatzen aurrez aurreko harreman esanguratsurik ez izatea, eta deskonexio-esperientzia areagotu ere egin dezakeela.

Gazteen bakardadea ez da homogeneoa, izan ere, desberdin banatzen da, hainbat ardatzen arabera:

- Hezkuntza-maila: bakardade txikiagoa goi-mailako ikasketak dituzten gazteen artean.
- Migrazio-jatorria: atzerriko jatorria duten gazteen artean prebalentzia handiagoa da.
- Egoera ekonomikoa: desberdintasun handiak gaitasun ekonomikoaren arabera.
- Bizikidetza-egoera: eragin handiagoa bakardadean bizi direnen artean.
- Gainera, estatuko txostenak LGTBIQ+ gazteen artean maila oso altuak erakusten ditu, eta horrek diskriminazioaren eta harreman espezifikoen zaurgarritasunaren dimentsioa sartzen du.

4.4. Babes- eta arrisku-faktoreak

Gazteen bakardade maila baxuenak kapital sozialaren eta lotura esanguratsuen presentziari lotuta daude nagusiki, hau da, bertan egoteaz gain, fidagarritzat, hurbilekotzat eta asebetegarritzat hartzen diren harremanen existentziari. Alde horretatik, lehenik eta behin, familiaren laguntzak, batez ere aurrekoak zaintzaile irisgarritzat eta emozionalki eskuragarritzat hartzen direnean, babes-faktore izaten jarraitzen du, baita haien zentralitatea gutxitzen den etapetan ere. Horrez gain, hurbileko lagunak eta konfiantzazko harremanak daude, eta, hala badagokio, bikotearen babesa ere bai, intimitatea, aintzatespena eta laguntza ematen baitute. Funtsezko beste elementu bat laguntza-sarearen tamaina eta kalitatea da: kontua ez da bakarrik kontaktuak izatea, behar izanez gero haiengana jotzeko pertsonak izatea baizik. Alde horretatik, eskuragarri dauden laguntza-kopuruak eta horiek irisgarriak eta fidagarriak direlako pertzepzioak nabarmen murrizten dute bakarrik sentitzeko aukera. Beste gai batzuek komunitate-faktoreekin dute zerikusia, hala nola inguruneko kide izatearen sentimenduarekin (adibidez, auzokoak) eta gizarte-konfiantzarekin,

integrazioa eta gainerako pertsonekiko lotura indartzen baitute. Horri ekintza pertsonalerako gaitasuna gehitzen zaio (norbere bizitzan eta harremanetan eragiteko gai sentitzea), baliabide psikologiko giltzarri gisa jokatzen duena. Hau da, gaztaroko bakardade maila baxua ez dago soilik harremanak izatearen mende, lotura esanguratsuak, hautemandako laguntza eta pertenentzia-sentimendua izatearen mende baizik; horrela, bakardadearen aurrean babesten duena ez da lotura hutsa, harreman-kalitatea eta gizarte-errotzea baizik.

Oro har, bakardade maila altua harremanen ahulezia edo galerak, bizitrantsizio ezegonkorrak, kontrako baldintza materialak eta bete gabeko harreman-itxaropenak gertatzen direnean agertzen da. Sare sozialen hauskortasunari edo hausturari lotutako faktoreak nabarmentzen dira. Harreman egonkorrik ez izateak, lotura intimoak sortzeko zailtasunak edo harreman eskuragarrien eta itxaropen pertsonalen arteko desorekak nabarmen handitzen dute bakardadean sentitzeko aukera. Alde horretatik, harremanik eza ez ezik, harremanen kalitatearekin pozik ez egotea ere erabakigarria da. Nabarmentzekoak dira, halaber, bizitrantsizioen ondorioak, hala nola bizileku-aldaketak, unibertsitatera edo lanera sartzea, edo harreman-hausturak, sareak hutsetik berreraikitzera behartzen dutenak eta deserrotzea eragin dezaketenak. Eragina dute, halaber, baldintza sozioekonomikoek (lan-prekarietateak, lanbide-ibilbideen ezegonkortasunak, etxebizitza eskuratzeko zailtasunak edo baliabiderik ezak sozializatzeko eta bizi-proiektuak eraikitzeko aukerak mugatzen dituzte, bakardadearekiko zaurgarritasuna areagotuz), egoera pertsonal eta familiar jakin batzuek (hala nola gurasoen dibortzioak, ingurune hurbileko gaixotasunak, eskola-jazarpeneko esperientziek edo gizarteratzeko zailtasunek, eskura dauden laguntzak murriztu baititzakete) eta faktore soziokulturalek (indibidualizazioa, gizarte-sareen erabilera problematikoa edo indibidualizazioa). Oro har, bakardade handia agertzen da loturen ahulezia edo galera, bizi-trantsizio ezegonkorrak, kontrako baldintza materialak eta bete gabeko harreman-itxaropenak gertatzen direnean.

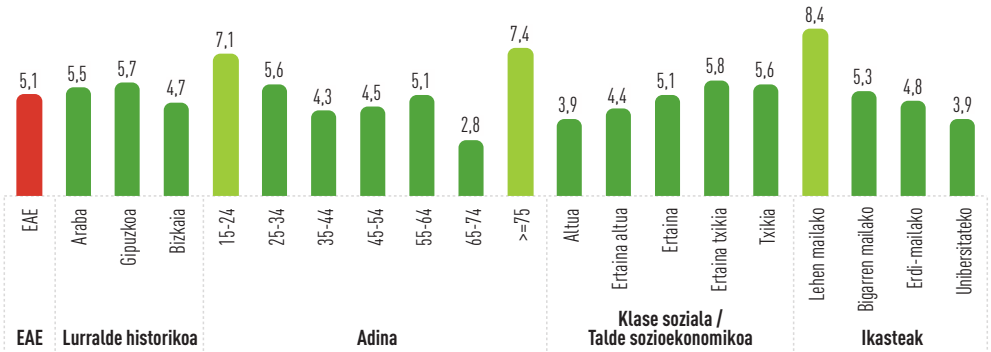
4.5. Osasuna eta bakardadea

Bakardadeari buruzko datuak ez dira hain deigarriak Eusko Jaurlaritzak egindako beste estatistika-eragiketa batzuetan, hala nola 2023ko Osasun

Inkestan[40] (EAEOI), non euskal herritarrei galdetzen baitzaie ea beti edo maiz bakarrik sentitzen diren. Ikerketa horren arabera, Euskadiko biztanleen % 5,1k dio egoera horretan dagoela, lehen aipatutako barometroan (1. grafikoa) baino askoz ere gutxiago.

Dena den, bereziki interesgarria da adieraztea, datuak adinaren arabera aztertzean, beste azterketa espezifiko batzuetan deskribatutako U forma ikusten dela: bakardade portzentajerik altuenak biztanle gazteenen artean, 15 eta 24 urte bitartekoen artean, eta zaharrenen artean, 75 urte edo gehiagokoen artean, % 7,1 eta % 7,4, hurrenez hurren. Zifra horiek ikasketarik gabeko edo lehen mailako ikasketak dituzten pertsonen zifrek soilik gainditzen dituzte; pertsona horien artean, bakardadea % 8,4koa da. Nabarmentzekoa da, halaber, 25-34 urte bitarteko taldea batezbestekoaren gainetik dagoela: % 5,6.

1. Grafikoa. **Nahi gabeko bakardadearen tasa aldagai demografikoen arabera, 2022, ehunekoak, Osasun Inkesta (EAEOI), Eusko Jaurlaritza.**

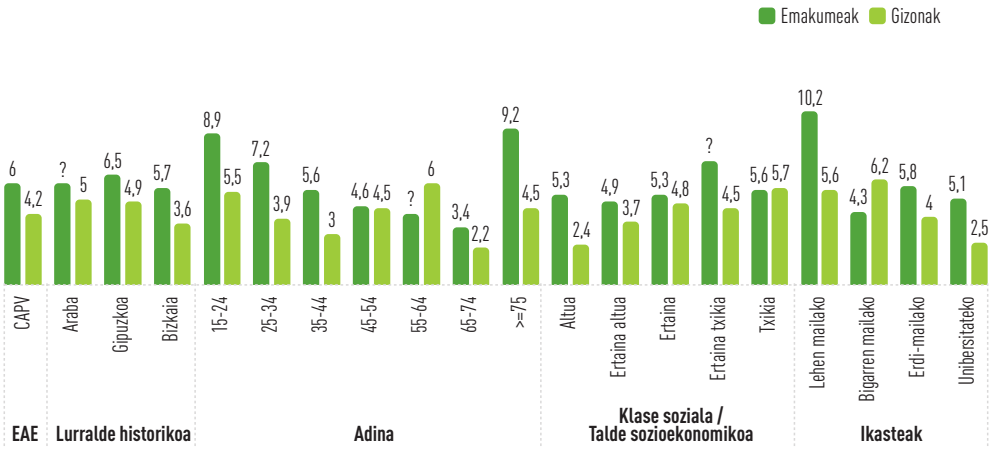

Iturria: Geuk egina

[40] EAEko Osasun Inkesta (EAEOI) funtsezko zatia da Euskadiko osasunari buruzko informazio-sisteman, eta informatu egiten du eta Euskadiko osasun-politikei buruzko erabakiak hartzeko prozesua elikatzen du. EAEOIk osasunaren egoerari eta bilakaerari, osasunaren determinatzaileei eta osasun-zerbitzuen erabilerari buruzko informazioa ematen du, erkidegoaren ikuspegitik.

Datu horiek sexuaren arabera aztertuz gero, 2. grafikoak erakusten du, oro har, sentitutako bakardadea handiagoa dela emakumeen artean (% 6,0) gizonen artean baino (% 4,2) EAEn. Alde hori aztertutako aldagai gehienetan errepikatzen da. Lurralde historikoaren arabera, aldakuntzak moderatuak dira: Gipuzkoak ditu baliorik altuenak, eta Bizkaiak baxuenak, batez ere gizonen kasuan, eta horrek iradokitzen du bizilekuak eragin mugatua duela beste faktore batzuen aldean.

2. Grafikoa. **Nahi gabeko bakardadearen tasa aldagai demografikoen arabera eta sexuaren arabera, 2022, ehunekoak, Osasun Inkesta (EAEOI), Eusko Jaurlaritza.**

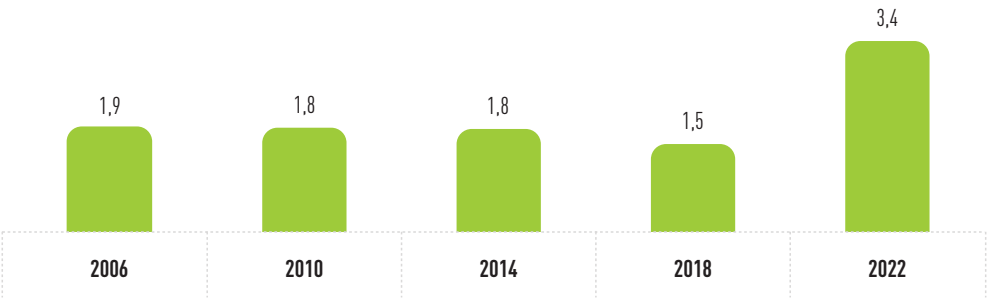

Iturria: Geuk egina

Adina, ordea, aldagai erabakigarriena da, U forma argi bat marraztuz: bakardade mailak altuagoak dira pertsona gazteen eta zaharrenen artean. Bereziki, 15 eta 24 urte bitarteko biztanleek oso zifra altuak dituzte, batez ere emakumeen artean (% 8,9), eta bakardade handieneko taldeetako bat da, 75 urte edo gehiagoko emakumeen (% 9,2) eta hezkuntza-maila baxuagoa dutenen atzetik. Patroi hori 25-34 urteko taldean mantentzen da, intentsitate txikiagoarekin bada ere. Horrek adierazten du gazteen bakardadea ez dela fenomeno puntual bat, iraunkorra baizik helduaroko lehen etapetan.

Eusko Jaurlaritzaren 2022ko Gizarte Beharren Inkestara (ENS) jotzen badugu[41], oso maila txikian jarraitzen du bakardade- edo tristura-arazoak dituztela aitortzen duten herritarren bilakaerak. 2006tik 2022ra bitartean, adierazle hori ez zen % 2 baino handiagoa, nahiz eta 2022an igoera txiki bat ikusten den, % 3,4raino, serieko baliorik altuenera. Igoera horrek, moderatua izan arren, bakardadeari lotutako ondoez emozionala duela gutxi areagotu dela adierazten du: 3. grafikoa.

3. grafikoa. **Bakardade- edo tristura-arazoak dituzten biztanleen bilakaera. 2006tik 2022ra, ehunekoak, Gizarte Beharren Inkesta (ENS), 2022**

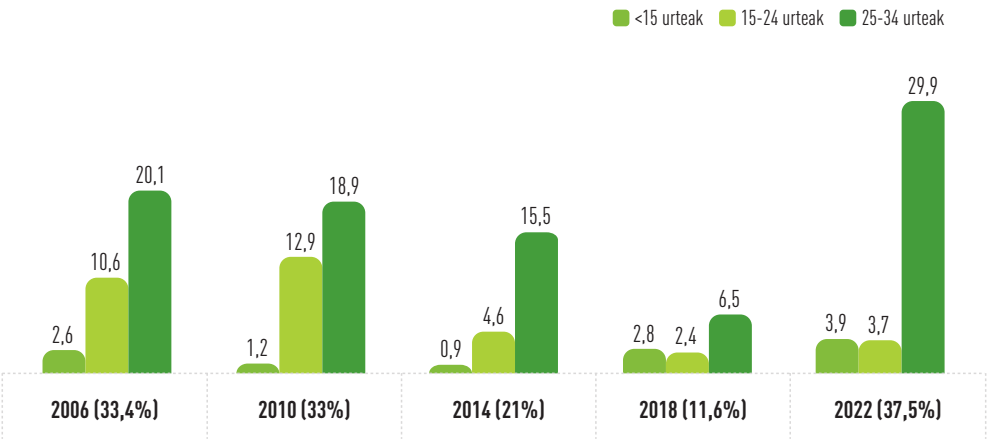

Iturria: Geuk egina

4. grafikoan ikus daitekeenez, hautemandako bakardadearen kokapenak (banaketak) adin-tarteen arabera bilakaera desberdina izan du denboran zehar, eta, oro har, azterketako talde gazteenetan pixkanaka kontzentratzeko joera izan du. Oro har, aztertutako hiru tarteek hautemandako bakardade osoaren proportzio garrantzitsua osatzen dute: 2006an % 33,4 inguruko balioak izatetik 2022an % 37,5 inguruko zifrak izatera pasatu ziren, 2018an gutxieneko puntu bat zuen ibilbide irregularra egin ondoren.

41 Behar sozialei buruzko inkestaren helburua da gizarteratzearekin/inklusioarekin lotutako eremuan biztanleen artean dauden behar sozialak ezagutzea, eta eskaera eraginkorrari dagokionez zer eragin duten aztertzea. Datuak bi urtean behin ematen dira ezagutzera. Gaur egungo Ongizate, Gazteria eta Erronka demografikoko Sailak egindako lan estatistikoa da.

4. grafikoa. **Hautemandako bakardadearen edo tristuraren banaketaren bilakaera adin-tarteen arabera, 2006-2022, portzentajeak, Gizarte Beharren Inkesta (ENS), 2022.**

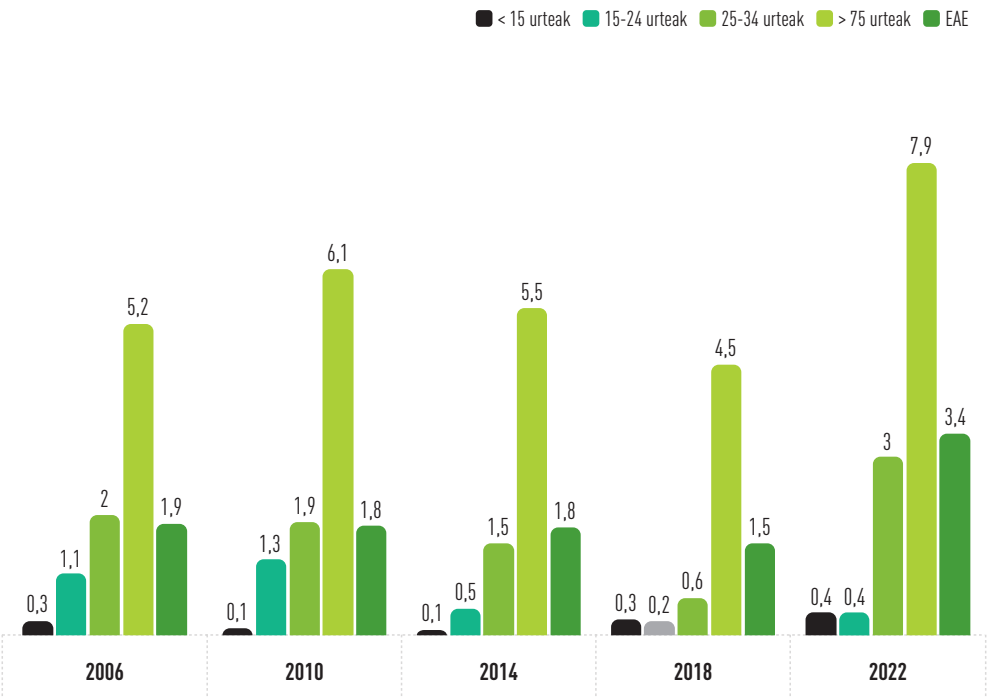
Iturria: Geuk egina

Bilakaera horren barruan, bereziki nabarmentzekoa da 25 eta 34 urte bitarteko taldearen portaera, edizio guztietan bakardadea kontzentratzeko gune nagusi izaten jarraitzen baitu etengabe. Pisu erlatibo handiena izateaz gain, azken neurketan gorakada nabarmena izan du, eta horrek esan nahi du fenomenoa emantzipazio-prozesuei eta bizi-sendotzeari lotutako adinetara joan dela. Bestalde, tarte gazteenek presentzia txikiagoa dute, nahiz eta azken urteetan goranzko joera horretan parte hartu duten.

Oro har, grafikoak adierazten du gazte eta helduen bakardadea duela gutxi areagotu dela. Testuinguru horretan, nahiz eta eragin globalak nahiko txikia izaten jarraitu (% 3,4), barne-banaketa birkonfiguratu egin dela dirudi. Emaitza horiek tentuz interpretatu behar dira, baina etorkizuneko analisiak bideratzeko oinarri garrantzitsua eskaintzen dute, batez ere gazteen ibilbideen bilakaerari eta bakardadearen esperientziarekin duten loturari dagokionez.

5. grafikotik aurrera, ikusten da hautemandako bakardade-tasa argi eta garbi bereizita dagoela adin-tarteen arabera. Inkestaren edizio guztietan, 75 urtetik gorakoen tasa bereziki altua da, EAEko batez bestekoaren oso gainetik. Talde horrek modu jarraituan kontzentratzen ditu tasarik altuenak, eta horrek baieztatzen du fenomenoak adin aurreratuetan eragin handiagoa duela. Gazteen adin-tarteek, aldiz, maila nabarmen baxuagoak dituzte termino absolutuetan, nahiz eta azken urteetan goranzko joera izan duten, batez ere gazteen adin-tarte handienetan.

Gráfico 5: **Hautemandako bakardade- eta tristura-tasaren bilakaera adin-tarteen, gazteen adinen eta zahartzaroaren arabera, eta EAE (%). Gizarte Beharren Inkesta, 2022.**

Iturria: Geuk egina

(4) Ebidentzia enpirikoak gazteen bakardadeaz

Euskal gizartearen tasa globala nahiko egonkor eta neurrizko mailetan mantentzen da denboran zehar, eta horrek adin-taldeen arteko barne-desberdintasunak testuinguruan kokatzen laguntzen du. Hala ere, dinamika bikoitza identifikatzeko aukera ematen du grafikoak: alde batetik, bakardadeak zahartzaroan fenomeno biziago gisa denboran irautea; eta, bestetik, gazteagoetara gero eta zuzenduago dagoen birkonfigurazioa, nahiz eta oraindik intentsitate erlatibo baxukoa izan. Oro har, datu horiek adierazten dute bakardadea bizi-zikloaren ikuspegitik aztertu behar dela, bai adin aurreratuetan duen kontzentrazio tradizionala, bai garai goiztiarragoetan duen gero eta garrantzi handiagoa kontuan hartuta.

Emandako hausnarketatik abiatuta, uler daiteke bakardadearen neurketen arteko desberdintasunek, neurri handi batean, ikuspegi metodologiko dibergenteei erantzuten dietela. Alde batetik, Behar Sozialen Inkestaren (BSI) hurbilketaren helburua da gizarte-esku hartze eraginkorra eskatzen duten arazorik dagoen ikustea, zeharkako adierazleak erabiliz, eta, batzuetan, eragindako pertsonak zuzenean ematen ez duen informazioa jasotzea; hori bereziki garrantzitsua da zaurgarritasun- edo gehiegizko babes-egoeretan. Bestalde, barometroetan ohikoak diren beste hurbilketa batzuek fenomenoa modu zabalagoan mugatzen dute — autoatribuzio subjektiboa—, eta, hala, adierazpen biziak nola adierazle lauso edo elkarri lotuak daudenak barneratzen dituzte; horrek ikusgarritasuna ematen dio arazoari —eta, are gehiago, anplifikatzea—.

Desberdintasun hori "minimoen" logikari dagokio, "maximoen" logikaren aurrean: lehenak ekintza publikoa larritasun handiagoko egoeretara bideratzen du; bigarrenak, berriz, perimetro analitikoa zabaltzen du, esperientzia-sorta zabalago bat atzemateko, arinenak barne.

Konparazioa pobrezia errealaren adierazleen eta atalase erlatiboen arteko bereizketaren antzera uler daiteke, non batzuek esku-hartze politikoa bideratzeko balio duten eta beste batzuek fenomenoa bere zabalera osoan deskribatzeko. Bakardadeari aplikatuta, BSIaren adierazleak bakardade larria atzeman nahiko luke; barometroek, berriz, forma arinagoak edo hasiberriak ere atzemango lituzkete. Bereizketa hori funtsezkoa da datuak arretaz interpretatzeko eta intentsitate-mailak eta bakardade-tipologiak bereizteko aukera emango duten

neurketa-tresnetarantz aurrera egiteko, eta, hala, diagnostikoa eta erantzun politikoak hobeto doitzeko.

Dena den, eskura ditugun datuen aniztasunak hausnarketa lasaia eskatzen du, ikusitako desberdintasunak oso esanguratsuak baitira, bai zifren desberdintasunagatik, bai neurketen izaeragatik, pertzepzio subjektiboak adierazle erantsiekin konbinatu eta konparatzen baitituzte. Heterogenotasun hori murrizteko, neurgailu sendoago bat garatu behar da, adin-tarte desberdinetako bakardadearen dimentsio objektibo eta subjektiboak modu koherentean integratuko dituena. Horrelako galdetegi bat edukitzeak, edo hainbat iturri osatzeak, ebidentzia zehatzagoa eta konparagarriagoa sortzea ahalbidetuko luke, prebentziora zein detekzio goiztiarrera bideratua, horrela neurri eraginkorragoen diseinua eta inplementazioa erraztuz.

4.6. Gizarte-kohesioa, pobrezia eta bakardadea

Gazteen bakardadea egiturazko fenomenoa dela eta bizi-etaparen arabera modu desberdinean agertzen dela dioen ideiak babes handia du Espainiako erreferentziako zenbait erakunderen datuetan, hala nola FOESSA[42] Fundazioa, AROPE (EAPN)[43], Gazteriaren Institutua (INJUVE)[44] eta Ikerketa Soziologikoen Zentroa (CIS)[45].

4.6.1. Gizarte-integrazio ahula: FOESSA

FOESSA Fundazioaren txostenek erakusten dute gazteen bakardadea ezin dela ulertu arazo indibidual gisa, gero eta desberdintasun handiagoko testuinguru baten, lan-prekarietatearen eta etxebizitza eskuratzeko zailtasunen ondorio gisa baizik, gazte asko "gizarte-integrazio ahulean" kokatzen dituena. Enpleguaren eta bizi-ibilbideen

---

42 Fundación Foessa, *IX Informe sobre exclusión y desarrollo social en España,* Fundación Foessa eta Cáritas, Madril, 2025

43 Red Europea contra la pobreza (EAPN), *XV Informe sobre el Estado de la Pobreza,* Madril, 2025

44 Injuve, *Informe Juventud en España 2024,* Injuve, Madril, 2025.

45 CISek ikerketa-jarduera handia egiten du, aldizkako produktuekin eta gaikako azterketekin.

ezegonkortasunak zaildu egiten du bizitza-proiektu eta harreman iraunkorrak eraikitzea, eta, aldiz, babesik eta pertenentzia-espaziorik ez izateak higatu egiten ditu gizarte-loturak. Horri gehitu behar zaio egiturazko arazoak porrot pertsonal gisa interpretatzeko joera, eta horrek errua eta deskonexioa areagotzen ditu. Esparru horretan, gazteen bakardadea estuki lotuta dago gizarte-kohesioaren krisiarekin, eta erantzun kolektiboak eta politika publikoak eskatzen ditu, elkarrekin bizitzeko baldintza materialak eta harreman-baldintzak indartzeko.

4.6.2. Pobreziaren egoerari buruzko txostena, EAPN

Txostenak adierazten du gazteen pobrezia, AROPE adierazlearen bidez neurtua, ez dela diru-sarrerarik ezera mugatzen, eta lan-prekarietatea, gabezia materiala eta gizartean parte hartzeko zailtasunak konbinatzen dituela. Gaztaroan, dimentsio horiek soziabilitatea mugatzen duen egitura-esparru gisa jokatzen dute, funtsezko espazioetara —hezkuntzakoak, lanekoak, bizitegietakoak eta komunitateetakoak— sartzea mugatzen baitute, eta espazio horietan loturak eraikitzen eta mantentzen dira. Horrela, pobreziak baliabideak murrizteaz gain, harremanetarako aukerak ere murrizten ditu, eta gazte asko isolamendurako egoera aproposean jartzen ditu.

4.6.3. Pobreziaren eta Gizarte Desparekotasunei buruzko Inkesta (PGDI) [46]

Aurreratu ditugun 2024ko PGDIko datuek erakusten dute EAEko gazteak, bereziki 35 urtetik beherakoak, beste adin-talde batzuk baino zaurgarriagoak direla. Oinarrizko beharrak betetzeko zailtasun gehiago ditu, aurrezteko gaitasun txikiagoa eta prekarietate egoera iraunkorren

---

[46] 2026ko martxoaren amaieran, 2024ko inkestari dagozkion PGDIren azken edizioko datuak jakitera eman dira. PGDI estatistika ofizial bat da, Eusko Jaurlaritzak Eusko Jaurlaritzako Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saileko Estatistika Organo Espezifikoaren (OEE) bidez egiten dena. EAEn pobrezia, gizarte-bazterketa eta desberdintasuna neurtzeko iturri publiko nagusia da. 1986az geroztik, sustatzaile nagusia Luis Sanzo izan da edizio guztietan.

aurrean esposizio handiagoa. Pobreziaren adierazle orokorrek azken urteetan hobera egin badute ere, gero eta handiagoa da arriskua gazteen artean, egiturazko eta belaunaldien arteko arazo bat agerian utziz. Irakurketa hori Luis Sanzo[47]ren analisiekin indartzen da. Sanzok emantzipatu gabeko gazteen artean berariazko zaurgarritasuna azpimarratzen du, eta ahultasun hori askotan aipatu ere egin ez dela estatistika tradizionaletan, eta ezkutuko pobreziaren forma hartzen duela.

Zaurgarritasun espezifikoak bizitza independentea izateko aukerarik izan ez duten 18 eta 34 urte bitarteko gazteei eragiten die. Zaurgarritasun hori ez da beti agertzen ohiko pobrezia-adierazleetan, dagoeneko eratuta dauden familietan oinarritzen direnetan, baina **gaur egun nagusi den gizarte-ereduaren ahulgune nagusietako bat** da. Aldiz, 55 eta 65 urte bitartean, adinak ematen duen babesa ikusten da, lan-ibilbide egonkorragoekin eta pentsio-sistemaren zereginarekin lotuta. Pobreziaren adierazle orokorrek 2022an hobera egin eta 2024an atzera egin badute ere, adinaren araberako analisiak erakusten du arriskua gazteriarantz zuzentzen ari dela behin betiko.

Emantzipatu gabeko gazteek diru-sarrera pertsonal oso txikiak dituzte, euskal gizarteko txikienetakoak, eta hori da egoera horren datu esanguratsuenetako bat. Haien diru-sarrerak ez dira beste kolektibo zaurgarri batzuenak baino handiagoak, eta emantzipatzea lortu duten gazteen eta helduen diru-sarrerak baino askoz ere txikiagoak dira. Ikusten dugunez, gazteen arteko desberdintasuna ez da etxeetako pobrezia bakarrik, baita autonomia ekonomikoa eta egoitza-autonomia lortzeko zailtasun gisa ere. Ildo horretan, familia-etxean luzaroan egoteak estatistikoki arindu dezake eta gizartean pobrezia ezkutatu, **baina ez du prekarietatea ezabatzen,** ezta haren ondorio sozial eta psikologikoak ere. Richard Senneten *izaeraren korrosioa*[48] tesia erabil genezake hemen. Alderantziz, ikusezin bihurtzera eta denboran mugitzera jotzen du. Mendekotasun luze horrek mugatu egiten du bizi-plangintza, atzeratu egiten du baliabide propioen metaketa, eta handitu

---

47 Luis Sanzo, "Juventud y desigualdad estructural", Sodupen egindako hitzaldia, Bizkaia, 2025eko udazkena

egiten du etorkizunean kalteberatasun-arriskua, familiaren laguntzak desagertzen direnean.

Gazteria izan da, gainera, krisi ekonomikoek gehien kaltetu duten taldeetako bat. 2008ko krisiaren ondoren, emantzipatu gabeko gazteen diru-sarrerak beste kolektibo batzuenak baino gehiago jaitsi ziren, eta hamarkada bat baino gehiago behar izan zuten suspertzeko, oraindik aurreko mailetara iritsi gabe. Eredu horrek adierazten du gazteek sistema ekonomikoaren doikuntza-talde gisa jarduten dutela, krisien eragin negatiboak neurriz kanpo xurgatuz, eta egokitzeko elastikotasun-ahalmen handia dutela.

4.7. Kausalitateen kate metakor bat? Haurren pobreziatik gazteen bakardadera

Haurren pobrezia ezin da ulertu haurtzarora mugatutako gabezia materialeko egoera gisa soilik, bizi-zikloan zehar hedatzen den desberdintasun-kate baten abiapuntu gisa baizik. Gabetze materiala, familia-gainkarga edo zaintzarako baldintzen hauskortasuna duten familietako bizi-baldintzek ondorio metagarriak sortzen dituzte, etapa goiztiarretatik sozializazio-prozesuetan, partaidetzan eta loturen eraikuntzan eragiten dutenak. Dinamika horiek harreman-zaurgarritasuneko ibilbideak aurreikusten dituzte, eta ondoren bakardadean bizitzeko aukera handitzen dute.

Haurtzaroan eta nerabezaroan, desberdintasuna ez da nagusiki adierazten hezkuntza-sistemarako sarbidean —etengabeko hobekuntzak egin dira han—, sistema horren barruan integratzeko baldintzetan

---

48 Richard Sennett, *La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo,* Anagrama, Bartzelona, 2006. "Izaeraren korrosioak" identitatearen eta moralitate pertsonalaren narriadura deskribatzen du, kapitalismo modernoaren ezegonkortasuna eta muturreko malgutasuna dela eta, batez ere lan-munduan. Teoria horren arabera, izaera sendo baten eraketa eta lotura iraunkorren eraikuntza eragozten du, ziurgabetasuna eta epe luzerako konpromisoak eta etorkizuna planifikatzeko gaitasuna higatzen dituen etengabeko egokitzapenaren beharra sortuz.

baizik. Hezkuntza-desberdintasunaren desplazamendua antzematen da: absentismoa eta eskola-atzerapena murrizten dira, baina bizikidetza-arazoak, berdinen arteko arbuioa, isolamendua eta gizarte-bazterketa areagotzen dira. Dinamika horiek batik bat gabezia materiala, osasun-arazoak edo migrazio-testuinguruak dituzten familietatik datozen adingabeei eragiten diete.

Gaztarora iristean, desberdintasun horiek ez dira desagertzen, areagotu eta birsortu egiten dira. Haurren eta nerabeen pobrezia gazteen ongizaterik eza bihurtzen da, hau da, bizi-ibilbide egonkor, autonomo eta zentzudunak eraikitzeko zailtasuna. Egoera hori ez da beti diru-pobrezia gisa zuzenean azaleratzen, ziurgabetasun luzearen, itxaropenen blokeoaren eta desabantailen pilaketaren konbinazio gisa baizik.

Puntu honetan, hasierako haurren pobrezia eraldatuta ikusten da berriro. Ez du zertan pobrezia ekonomiko zuzen gisa izan, ibilbide-desberdintasun gisa baizik. Gabezia materialeko edo harreman-hauskortasuneko testuinguruetan hazi diren gazteek zailtasun handiagoak dituzte sare propioak eraikitzeko, bizi-proiektu partekatuak garatzeko eta pertenentzia helduko sentimendua sendotzeko. Emantzipazioari eta bizitza-proiektu autonomoei uko egiteak edo atzeratzeak lagundu egiten du bakardade isila, normalizatua eta, askotan, kronifikatua sendotzen, batez ere 25 eta 34 urte bitartean.

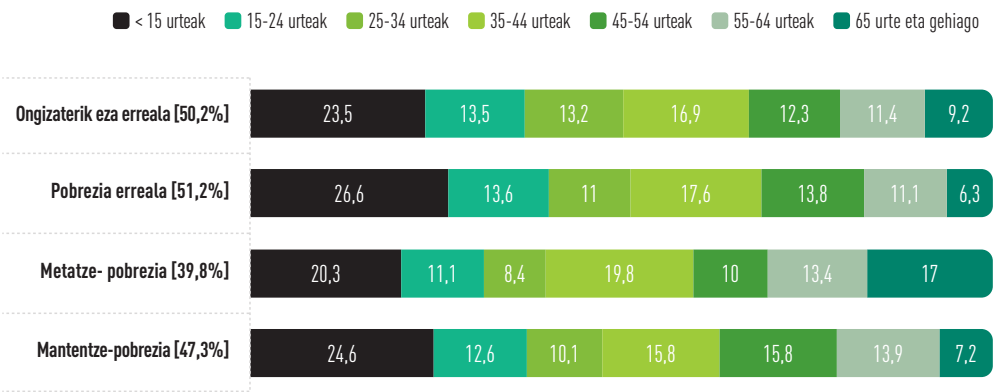
Gainera, profil batzuetan areagotu egiten da zaurgarritasun-kate hori. Immigrazio berriak faktore biderkatzaile gisa jokatzen du, prekarietate ekonomikoa, aurreko sareen haustura eta gizarteratzeko zailtasunak konbinatzen baititu. Era berean, genero-desberdintasunek, bereziki zainketen feminizazioari lotutakoek, hezkuntzan, lanean eta harremanetan uko egiteko ibilbideak sortzen dituzte, eta horrek bakardadearen esperientzia sakontzen du. Kasu horietan, haurren pobrezia denboran zeharreko harreman-zaurgarritasuneko forma konplexu bihurtzen da.

Oraintsu, 2026ko martxoaren amaieran, Eusko Jaurlaritzaren Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestaren (PGDI) 2024ko datuak eman dira ezagutzera. Datu horiek egoera kezkagarria berresten dute. 15 urtetik beherako biztanleek % 20 eta% 25 artean biltzen dute pobrezia-adierazleetan eta ongizaterik ezaren adierazleetan: % 26,6 pobrezia

errealean, % 24,6 mantenu-pobrezian, % 39,8 metatze-pobrezian eta % 23,5 ongizate errealik ezean: 6. grafikoa.

Kezka are handiagoa da 35 urtetik beherako biztanleengan, adierazle gehienetan % 50 ingurukoa baita, metatze-pobrezia izan ezik, non % 39,8ra jaisten baita. Datu horiek agerian uzten dute ahultasun-egoeren kontzentrazio handia dagoela adin gazteenetan, bai hedadurari dagokionez, bai intentsitateari dagokionez.

6. grafikoa. **EAEko pobreziaren eta ongizate-gabeziaren banaketa, adin-tarteen eta ehunekoen arabera. Pobreziaren eta Gizarte Desparekotasunei buruzko inkesta (PGDI). Eusko Jaurlaritza, 2024**[49]**.**

Iturria: Geuk egina

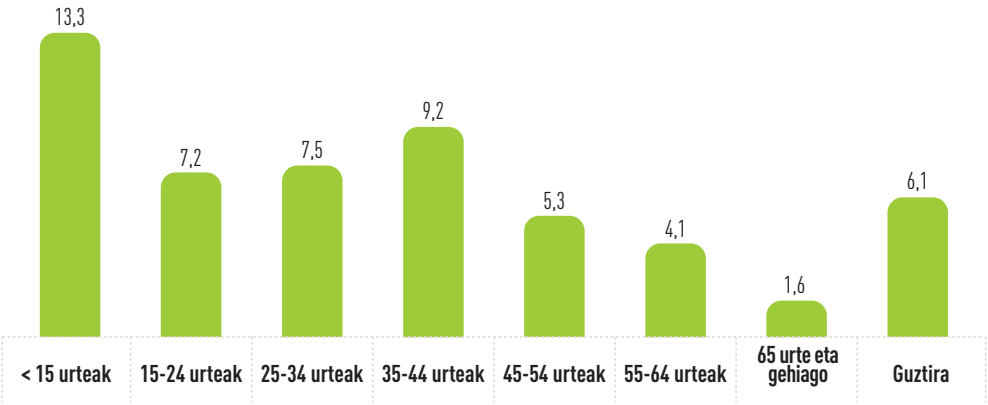
PGDIren erreferentzia-adierazleari erreparatzen badiogu —pobrezia erreala—, 7. grafikoa, 15 urtetik beherako biztanleen pobrezia errealaren tasak (% 13,3) EAEko batezbestekoa (% 6,1) bikoizten du, erraz asko.

[49] Ikusi kortxetearen portzentajea pobrezia-modalitatearen kategoriarekin batera. Horrek adierazten du 35 urtetik beherako biztanleen pobrezia osoa edo ongizate-gabezia. Sexuaren, jatorriaren eta habitataren arabera xeheago aztertuta, hobeto identifika daitezke ongizate-gabezia areagotzen den guneak, eta agerian utziko litzateke gazteen artean barne-desberdintasunak daudela.

Gainera, arestian esan bezala, talde hori Euskadin pobrezia errealeko egoeran dauden pertsona guztien % 26,6 da, eta adin-tarte horretako zazpi pertsonatik bati eragiten dio, gutxi gorabehera. Eragin horren intentsitatea oso kezkagarria da; izan ere, haur-belaunaldi pobreenak gizarteratzeko baldintzak aipatzen ditu, eta, ziur asko, etorkizuneko dinamikak aurreikusten ditu, sendotuz joango direnak. Ongi finkatutako biztanleria adin-egituraren behealdetik zahartzarora sartzen den aldi berean, biztanle pobretuen ehuneko handi bat sartzen da.

35-44 urte bitartekoek ere eragin handia dute (% 9,2) benetako pobrezian, eta EAEko batezbestekoa baino hiru puntu handiagoa da. Gako-zerrenda da laneratzeari eta familia-eraketari dagokienez, eta, gainera, atzerritar jatorriko biztanleriaren guraso asko biltzen ditu. Azken urteotan, EAEn jaiotako haurren herena baino gehiago ama atzerritarrak dira, eta proportzio horrek hazten jarraituko du. Egiturazko neurririk eta enplegu-baldintza duinik ez badago, joera hori lagungarria izan daiteke deskribatutako haur-pobreziaren egoerak indartzeko eta errepikatzeko, pobrezia belaunaldi batetik bestera transferituz.

7. grafikoa. **Pobrezia errealaren tasa, adin-tarteen arabera, ehunekotan, Pobreziaren eta Gizarte Desparekotasunei buruzko inkesta (PGDI). Eusko Jaurlaritza, 2024.**

Iturria: Geuk egina

5. taula. **Haurren pobreziatik gazteen bakardadera: metatze-prozesuak**

ETAPA / ESPARRUA	EGITURAZKO BALDINTZAK	PROZESU GILTZARRIAK	HARREMAN-ONDORIO METAGARRIAK
Egiturazko testuingurua	Prekarietate ekonomikoa Desberdintasun soziala Etxeen hauskortasuna	Baliabide materialak eta harreman-baliabideak murriztea	Erlazioen zaurgarritasunaren egitura-oinarria
Haurren pobrezia	Etxean materialik ez izatea Familiako eta zainketetako gainkarga Etengabeko tentsio ekonomikoa	Eguneroko ingurunea pobretzea Gizarte-esperientziak mugatzea	Harremanen ahultasun goiztiarra
Haurrak eta nerabeak (eskola)	Hezkuntza-sarbidearen buxadura Gizarte-desberdintasunek irautea	Desberdintasuna harreman-integraziorantz lekualdatzea Bizikidetza-, arbuiatze- eta baztertze-arazoak	Nerabeen bakardade ezkutuko eta ikusezina
Nerabezaro berantiarra	Kapital sozial eta kultural eskasa Familia-ibilbide ahulak	Ondoezaren normalizazioa Ukatze moldagarria Bizi-blokeoari aurrea hartzea	Bakardadearen jarraipen isila
Gazteria: laneratzea	Enplegu prekarioa edo ezegonkorra Jarduera behartua	Sare egonkorrak eraikitzeko zailtasuna Eguneroko sozializazioa murriztea	Gazte bakardade estrukturala
Emantzipazio-prozesuak	Etxebizitza eskuraezina Familiaren mendekotasun ekonomikoa	Luzaroko korresidentzia Autonomia eta intimitate falta	Bakardadea elkarbizitzan Geldialdi biografikoa
Ongizaterik eza	Pobrezia larririk ez Bizi-segurtasunik eza Ondoez emozionala	Arazo sozialen metaketa Jauzi kualitatiboa bakardade esperientzian	Bakardade ikusezinak eta kronifikatuak
Arrakala instituzionala	Gabezia materialetan oinarritutako zerbitzuak Gazteen eskaera txikia	Arazoa ez identifikatzea Ikusezintasun administratiboa	Gazteen bakardadearen kronifikazioa
Azken emaitza	Ibilbideen egiturazko desberdintasuna	Desabantailak luzetara pilatzea	Gazteen bakardadea, gizarte-kohesioaren defizitaren adierazle

Iturria: Geuk egina

4.8. Bizi proiektua, etorkizunaren proiekzioa eta bakardadea

2024ko urritik azarora bitartean, CISek *Etorkizuneko ikuspegiak*[50] izeneko azterketa kualitatiboa egin zuen, herritarrek etorkizunari buruz dituzten irudikapenak ulertzera hurbiltzeko, eta ikuspegi sozialean nahiz indibidualean, beren agertokietan, nola irudikatzen eta irudikatzen duten jakiteko. 18 eta 34 urte bitarteko biztanleen iritziak kontuan hartuta, eta 65 urtetik gorakoen iritziekin alderatuta, hauek[51] izan ziren, labur adierazita, azterketaren emaitzak:

- **Aurretiazko bakardadea eta 18-24 urteko gazteen itxaropenen blokeoa.** CISeko eztabaida-taldeetan ikus daitekeenez, gazteen bakardadea ez da isolatze gisa bizi, itxaropenak blokeatzearen ondoriozko bizi-segurtasun falta gisa baizik. Gazteek bizimodu konbentzionalaren ideala partekatzen duten arren —enplegu egonkorra, etxebizitza eta autonomia—, zailtasun handiak sumatzen dituzte hori lortzeko, eta horrek frustrazioa, antsietatea eta geldialdi-sentsazioa sortzen ditu. Harremanak dituzte, baina ez dute laguntza-sare sendorik funtsezko erabakiei aurre egiteko, prekarietateak, familia-mendekotasunak eta lotura ahulek markatutako testuinguru batean, hiperkonektibitatea gorabehera. Egoera hori, gainera, generoaren arabera desberdin bizi da, eta arazo indibidual gisa barneratzen da kausa estrukturalak dituenean, eta, ondorioz, bakardade forma normalizatua sortzen da: badituzte lagunak, baina benetako euskarririk ez.

- **Bakardade kronifikatua eta 24 eta 35 urte bitarteko gazteen itxaropen beheratuak.** 24 eta 35 urte bitarteko gazteetan bakardadea

---

50 CIS, Estudio cualitativo sobre perspectivas de futuro, Ikerketa Soziologikorako Zentroa, 2024ko urriaren 28tik azaroaren 18ra, Xehetasunak, datuak, eztabaida-taldeen transkripzioa eta ikerketaren fitxa teknikoa hemen: *https://www.cis.es/es/estudios/estudio-cualitativo-sobre-perspectivas-de-futuro?results=results_1767295487902&cuestionario=17937*

51 Eztabaida-taldeak adin-tarteen eta sexuaren arabera sailkatu ziren, eta adin-tarte bakoitzean hiru talde egin ziren: bat emakumeena, bestea gizonena, eta hirugarren talde bat, emakumeen eta gizonen osaera paritarioarekin. Hiru adin-kategoria aukeratu ditugu dokumentu honetarako: 18 eta 24 urte bitartekoak, hiru talde; 25 eta 34 urte bitartekoak, hiru talde; eta 65 urtetik gorakoak, hiru talde.

finkatu egin da, eta lan-ezegonkortasunari eta etxebizitza eskuratzeko zailtasun iraunkorrei lotuta dago. Ahalegina ez da ikusten aurrera egiteko berme gisa, eta itxaropenak egonkortasun minimoa lortzera mugatzen dira. Horrek higadura-, babesgabetasun- eta bizi-sentsazioa eragiten du, eguneroko biziraupenean oinarritua. Esperientziak desberdinak dira generoaren arabera —zama mentala eta segurtasunik eza emakumeengan; nekea eta zentzua galtzea gizonengan—, baina bi kasuetan indartu egiten da belaunaldien arteko kontratua haustearen pertzepzioa eta erakundeekiko mesfidantza. Oro har, egiturazko bakardade helduagoa azaleratzen da, kronifikatzeko arriskua eta erantzun politikoak eragin ditzakeena.

- **Luzetarako perspektiba. 18-34 urte bitarteko gazteen jarraitutasunak eta hausturak.** Azterketa bateratuari esker, gazteen bakardadea 18 eta 35 urte bitarteko prozesu jarraitu gisa uler daiteke, egiturazko babesgabetasunak eta bizi-proiektuen hauskortasunak markatua. Gazteriak ez du bakardadea isolamenduarekin identifikatzen, funtsezko erabakien aurrean laguntza eraginkorrik ez izatearekin baizik. Testuinguru horretan, itxaropen konbentzionalen eta aukera errealen arteko arrakalak bere horretan dirau, aurreko belaunaldiekiko konparazioak eta erakundeekiko mesfidantzak indartuta. Etapen arteko aldea ez da arazoetan oinarritzen, bilakaeran baizik: 18 eta 24 urte bitartean, bakardadea aurreratua da, ziurgabetasunari eta etorkizunaren beldurrari lotua; 24 eta 35 urte bitartean, pilatutako esperientzia bihurtzen da, eta blokeoak geldialdia, higadura eta itxaropenen beheranzko doikuntza dakartza. Igarotze horrek forma desberdinak hartzen ditu generoaren arabera —segurtasunik ezatik gainkargara emakumeengan, eta autoexigentziatik nekera gizonengan—, eta zaintzaren antolaketa desorekatua ere islatzen du, erakundeen babes eskasarekin. Oro har, gazteen bakardadea ez da agertzen aldi baterako fase gisa, kroniko bihurtzeko arrisku handia duen egitura-prozesu gisa baizik, oinarrizko baldintzak aldatzen ez badira.

- **Adinez nagusiei buruz, konparazioa gatazkarik gabe, baina distantzia sinbolikoa.** Gazteriak ez du gatazka irekirik adierazten belaunaldi zaharrekin, baina etengabe alderatzen jarraitzen dute, egiturazko aldaketa sakon bat agerian utzi: iraganean esfortzua egonkortasunarekin eta aurrerapenarekin lotuago zegoela ikusten dute; gaur

egun, aldiz, lotura hori ahuldu edo apurtu ere egin da. Pertzepzio horrek ez du esan nahi aurreko belaunaldiei errua zuzenean botatzen dietenik, baina bidegabekeria sistemikoaren sentsazioa sortu da, eta ikusten dute ez dagoela belaunaldien arteko itun berririk, hamarkadatan gizarte-mugikortasunaren itxaropenak artikulatu zituena ordezten duenik. Testuinguru horretan, paradoxa esanguratsu bat azaleratzen da: gazteek mendetasun material luzea dute haien familiekiko, batez ere etxebizitza edo diru-sarrerak bezalako esparruetan, eta, aldi berean, gero eta distantzia sinboliko handiagoa hautematen dute haien ibilbideen aitorpenari, autonomiari eta zilegitasunari dagokienez. Familiaren laguntzak, bizi-baldintzei eusteko funtsezkoa izan arren, ez du lortzen aintzatespen falta hori konpentsatzea, ezta egitura-blokeoa konpontzea ere, eta belaunaldien arteko bakardade-forma espezifiko bat sortzen du. Adinak aurrera egin ahala, bizipen hori areagotu eta eraldatu egiten da: etapa goiztiarrenetan etorkizunaren aurreko ziurgabetasun edo beldur gisa agertzen dena, bizi-ibilbide mugatuen konstatazio bihurtzen da pixkanaka, eta geldialdiaren eta itxaropenen hausturaren sentsazioa indartzen du.

- **Arrisku sozial eta demokratikoak?** Gazteen bakardadea egiturazko arazo gisa agertzen da, eta inplikazio sozial eta demokratiko sakonak ditu, etorkizunik ezaren pertzepzioak erakundeekiko konfiantza ahultzen baitu eta gazteen inplikazio zibikoa murrizten baitu. Belaunaldien arteko konparazioak, elkartasuna indartu beharrean, hura higatzen laguntzen du; prekarietatearen normalizazioak, berriz, bizirauteko estrategia indibidualak bultzatzen ditu, lotura sozialak are gehiago zatikatzen dituztenak. Testuinguru horretan, gero eta handiagoa da diskurtso polarizatzaileen aurreko desafekzio demokratikoa eta zaurgarritasuna, eta, aldi berean, belaunaldien arteko itun berririk ez egotea gero eta arrisku handiagoa da gizarte-kohesiorako eta sistema demokratikoaren zilegitasunerako.

- **Posible al da testuinguru honetan logika komunitarioa?** Komunitate-logika aplika daiteke testuinguru horretan, baina modu osagarrian eta ez nahikoan, berez. Erkidegoaren estrategiek gazteen bakardadea arintzen lagun dezakete, loturak sendotzen baitituzte, kidetasun-espazioak sortzen eta eguneroko laguntzak eskaintzen, neurri batean bizi-ibilbide ezegonkorretatik eratorritako harreman-ahultasuna

konpentsatzeko. Hala ere, bere irismena mugatua da berau eragiten duten kausa estrukturalei heltzen ez bazaie, hala nola lan prekarietateari, emantzipatzeko zailtasunei edo segurtasun materialik ezari, arazoa sistemikoa denean erantzukizuna norbanakoei helarazteko arriskua baitago. Horregatik, erantzunik eraginkorrena bizi-baldintza duinak bermatzen dituzten politika publikoak artikulatzea da, gizarte-sarea indartuko duten esku-hartze komunitarioen bidez, komunitateak Estatua ordezka ez dezan, baina egungo baldintzak bizigarriagoak egiten lagun dezan, oinarrizko determinatzaileak aldatzen diren bitartean.

4.9. Biografia atzeratuak?

Raúl Flores Martos[52] FOESSA Fundazioko zuzendari tekniko eta IX. FOESSA Txostenaren koordinatzaileak Espainian belaunaldien arteko itunaren haustura historiko bat gertatu dela: lehen aldiz, belaunaldi gazteek gurasoek baino bizi-itxaropen okerragoak dituzte. Aurrerapenaren promesa inplizitua —esfortzuak eta hezkuntzak bizitza hobea bermatzen zutena— ez da betetzen, eta gizarte-kohesioaren zutabeetako bat ahuldu da horrela. Egiturazko faktoreek azaltzen dute haustura hori. Goi-mailako prestakuntzak ez du gizarte-mugikortasuna ziurtatzen; aitzitik, ia ez du babesten bazterkeriaren aurrean. Lan-prekarietatea kronifikatu egin da, eta orbain efektua[53] sortzen du, epe luzerako bizi-ibilbideak baldintzatzen dituena. Horri etxebizitzarako sarbidea gehitu behar zaio oztopo nagusi gisa, emantzipazioa atzeratu eta bizi proiektu autonomoen eraikuntza blokeatzen baitu.

Emaitza geroratutako biografia bat da, non gako-erabakiak —gure etxea sortzea, seme-alabak izatea, egonkortzea— atzeratu edo bideraezin bihurtzen baitira. Egoera hori larriagotu egiten da jatorrizko desberdin-

---

52 Raúl Flores Martosek, idatzi bat argitaratu du, "Echar raíces en tiempo de sequía: el desafío de la juventud ante la fractura del pacto social" *Dokumentación Social,* Madril, 2026ko martxoa. Ikus hemen: https://documentacionsocial.es/contenidos/ciencia-social/echar-raices-en-tiempo-de-sequia-el-desafio-de-la-juventud-ante-la-fractura-del-pacto-social/?print=pdf

53 H/Advisors. H*/orizontes. Abril 2026. Estudio sociológico.* Madril: H/Advisors; 2026.

tasunaren errepikatzen dela-eta, aukera-berdintasuna mugatu eta printzipio meritokratikoa zalantzan jartzen baitu. Testuinguru horretan, erakundeekiko gero eta desafekzio handiagoa azaleratzen ari da, bizi-baldintza duinak bermatzeko ezgaitzat jotzen baitira. Itunaren haustura ez da ekonomikoa bakarrik, sinbolikoa eta politikoa ere bada: gazteriak sentitzen du sistemak ez diela haien beharrei erantzuten eta ez duela bere egoera onartzen.

Diagnostiko horren aurrean, belaunaldien arteko ituna berreraikitzeko bide bikoitza behar dela planteatzen du egileak. Batetik, egiturazko politika publikoak, batez ere enpleguari, etxebizitzari eta familiei laguntzeari dagokienez. Bestetik, komunitate-sarea berreraikitzea, bizi-proiektuei eustea ahalbidetuko duen interdependentzia-sare gisa ulertuta. Horrek eskatzen du belaunaldien arteko lankidetza indartzea, komunitate-espazioak zaintza-eremu gisa berreskuratzea eta elkarri laguntzeko sareak aktibatzea, zaurgarritasuna murrizteko. Gazteen autonomia, beraz, ez da banakako lorpen gisa agertzen, baizik eta baldintzak eta euskarria eskaintzen dituen gizarte-ingurune baten emaitza gisa.

5

GAZTEEN BAKARDADEAREN TIPOLOGIA ETA ESKU-HARTZEA

5.1. Tipologia operatibo baterako elementuak

Gazteen bakardadea ez da esperientzia homogeneo eta orokor bat, fenomeno konplexu bat, bizi-etaparen, gizarte-kokapenaren eta pertsona bakoitzaren baldintza material eta harreman-baldintzen arabera forma desberdinak hartzen dituena baizik. Bizipen subjektibo bat da, non faktore estrukturalek, biografikoek eta koiunturalek bat egiten duten. Azterketa honetan, gaztaroaren mugaketa zabala egin da, 11 eta 34 urte bitartekoa, irizpide kronologikoetan ez ezik, soziologikoetan eta garai horretako bizi-trantsizioei lotutakoetan ere oinarrituta.

Mugatze horretatik abiatuta, gazteen bakardadearen bi konfigurazio handi bereiz daitezke, bereiziak baina elkarrekin lotuak. Hasierako etapetan —nerabezaroaurrea, nerabezaroa eta gaztaro goiztiarra— harreman eta identitate izaera duen bakardadea da nagusi. Ez da hainbeste kontaktu faltaren ondorio, loturen kalitate sinboliko baxuaren ondorio baizik. Bat ez etortzearen sentsazio gisa adierazten da, baita hartu-eman handiko testuinguruetan ere, eta identitatearen eraikuntzarekin, konparazio sozialarekin, presio normatiboarekin eta hiperkonektibitate digitalarekin lotuta dago. Batez ere, estigmatizazio edo zaurgarritasun egoeran dauden gazteei eragiten die, hala nola emakumeei, sexu- eta genero-disidenteei, gazte migratzaileei, desgaitasuna dutenei edo bazterketa, jazarpena edo indarkeria jasan dutenei.

6. taula. **Gazteen etapak, ezaugarriak, eta urratutako kolektiboak**

ADINAK	MOTAK	EZAUGARRIAK	BAKARDADEAK GEHIEN JOTAKO TALDEAK
11-14	Pubertaroa Haurren pobrezia Nerabezaroaren aurrekoa	Batzuetan haurren pobrezia dakar [ageriko edo ezkutuko: ezkutuko] Bereizkeria jasatea Konparazioa gero eta gehiago onartzea	Eskola-etaparen amaierako babesgabetasuna Eskola jazarpena eta *bullying*-a Migratzaileak Familiako erreferenterik ez duten adingabe migratzaileak Autismoa duten pertsonak Nortasun ez-heteronormatiboak LGTBIQ+ Emakumeak Gurasoen eta generoaren indarkeriaren biktimak Ezkutuko pobrezia Lan prekarietatea eta ezegonkortasuna Etxebizitza eskuratzeko ezintasuna
15-19	Nerabezaroa	Identitate-trantsizioa "Azala aldatzen" Doikuntza Konparazio bizia Bereizkeria selektiboa	
20-24	Trantsizioan dagoen gazteria	Antsietatea Intuizioa Harremanetako zaurgarritasuna Haserrea Hegoak moztuta	
25-29	Babesgabetasuna eraikuntzan	Gazte helduak Bakardade sorra Bakardadea probatzen Kokapen eza	
30-34	Egiturazko babesgabetasuna	Bakardadearen babesgabetasuna berretsiz Ez dago agindutako etorkizunik	

Iturria: Geuk egina

Fase aurreratuagoetan —batez ere 25 eta 34 urte bitartean—, argiago agertzen da bakardade estruktural eta kronifikatuagoa. Baldintza materialekin lotuta dago, hala nola, sare sozialen ahultzearekin, lan-prekarietatearekin, emantzipatzeko zailtasunekin, etxebizitzarako irisgarritasunik ezarekin edo zapuztutako bizi-proiektuen pilaketarekin. Bakardadea ez da hain agerikoa, eta norberaren porrot bezala barneratu ohi da. Horrek zaildu egiten du bakardadea onartzea eta laguntza bilatzea, eta, aldi berean, areagotu egiten du osasun mentalean duen eragina, eta bakardadea luzatzea errazten du.

Zeharkako faktore bereziki aipagarri bat ezkutuko pobrezia da, "Guadiana sozial" gisa jokatzen duena: une desberdinetan agertzen eta desagertzen da, baina gazteen bakardade modu asko baldintzatzen eta larriagotzen ditu. Haurtzarotik egon daiteke, nerabezaroan luzatu eta gazte helduetan finkatu daiteke prekarietatearen, familiaren mendekotasunaren, emantzipatzeko ezintasunaren edo harreman-aukerak murriztearen bidez.

5.2. Antzematea, laguntzea eta politika publikoa

Lehentasunezko esku-hartze ildoak hiru plano handitan antola daitezke. Lehenik eta behin, gazteen bakardadeari aurre egiteko esku-hartzeak haien egiturazko kausetan eragitetik hasi behar du, prebentzioa estrategia nagusi gisa ulertuz, eta ez osagarri gisa. Funtsezkoa da gazteek enplegu duin eta egonkorrerako sarbidea hobetzea, laneko segurtasunik ezak diru-sarrerei ez ezik bizitza autonomoa proiektatzeko eta lotura iraunkorrak eraikitzeko gaitasunari ere eragiten baitio. Era berean, etxebizitza izateko eta emantzipatzeko aukera erraztea funtsezko baldintza da harreman esanguratsuak garatzeko eta berdintasunezko baldintzetan gizarteratzeko. Oinarrizko baldintza material horiek gabe, harremanen dimentsioan soilik oinarritzen den edozein esku-hartzek irismen mugatua izango du.

Bigarrenik, esku-hartzeak komunitate-sarea edo lotura-sarea indartzea barne hartu behar du, pertsonak zerbaiten parte sentitzeko aukera ematen duten espazio, harreman eta dinamiken multzo gisa ulertuta. Horretarako, beharrezkoa da gazteak elkartu eta parte hartzeko benetako espazioak sortzea eta mantentzea —kulturalak, kiroletakoak, elkarteetakoak edo informalak—, elkarrekintza eta lotura esanguratsuak eraikitzea erraztuko dutenak. Harremanetan laguntzeko eta mentoretza-programek betekizun garrantzitsua izan dezakete konfiantza- eta jarraitutasun-harremanak errazten dituztenean. Halaber, funtsezkoa da gazteak aintzatetsita, onartuta eta baloratuta sentiaraziko dituzten ingurune seguruak sustatzea; izan ere, gazteak izatea ez dago presentziaren mende soilik, aintzatespenaren mende ere badago.

Hirugarrenik, esku-hartzeak banakako laguntza egokia bermatu behar du, zaurgarritasun- edo ondoez-egoeretan dauden pertsonei eusteko.

(5) Gazteen bakardadearen tipologia eta esku-hartzea

Horrek esan nahi du bakardadea, isolamendua edo deskonexio soziala goiz detektatzeko mekanismoak hobetu behar direla gako-inguruneetan, hala nola ikastetxeetan, gizarte-zerbitzuetan eta espazio komunitarioetan. Identifikazio goiztiarrak aukera ematen du egoera horiek kronifikatu baino lehen esku hartzeko. Gizarte-zerbitzuak, osasun mentalekoak eta laguntza emozionalekoak indartzea ere beharrezkoa da, zerbitzu horiek irisgarriak, hurbilekoak, estigmatizatzaileak ez direnak eta komunitate-baliabideekin konektatuak izango direla ziurtatuz. Horrekin batera, emozioak kudeatzeko, lotura osasungarriak eraikitzeko eta behar denean laguntza eskatzeko aukera emango duten harreman- eta emozio-konpetentzien garapena sustatu behar da.

7. taula. **Gazteen bakardadeari aurre egiteko esku-hartzearen taula operatiboa, bizi-etapaka**

ADIN-TARTEA	ESKU-HARTZEAREN LEHENTASUNEZKO HELBURUA	BAKARDADEAREN PROBLEMATIKA ESPEZIFIKOAK	JARDUERA-EREMUAK	NEURRI ETA EKINTZA GOMENDATUAK	PARTE HARTZEN DUTEN ERAGILEAK
Nerabezaro aurrekoa eta nerabezaro goiztiarra (11-14 urte)	Prebentzio goiztiarra eta detekzio goiztiarra	Harreman-segurtasunik eza; pertenentzia-zailtasunak; konparazio sozialaren hasiera; jazarpenarekiko zaurgarritasuna; haurtzaroaren eta nerabezaroaren arteko trantsizioa	Hezkuntzakoa, familiakoa, komunitarioa	Oinarrizko hezkuntza; bizikidetza-programak eta jazarpenaren prebentzioa; isolamendu-seinaleak garaiz hautematea; erreferentziako helduekiko lotura indartzea; sozializatzeko gune seguruak	Ikastetxeak, eskola-orientazioa, haur eta nerabeentzako zerbitzuak, familiak, gizarte- eta hezkuntza-erakundeak
Nerabezaro berantiarra (15–19 urte)	Harremanei aurrea hartzea eta aintzatespena indartzea	Bazterketa sinbolikoa; estigmatizazioa; taldearen presio normatiboa; hiper-esposizio digitala; hauskortasun emozionala	Hezkuntzakoa, komunitarioa, gaztea	Hezkuntza aurreratua; jazarpenaren eta diskriminazioaren prebentzioa; gazte-espazio presentzialak; parte-hartze kulturala eta asoziatiboa; gizarte- eta hezkuntza-laguntza	Ikastetxeak, gazteria-zerbitzuak, eskola-orientazioa, gazte-elkarteak
Hasierako trantsizioan dagoen gazteria (20–24 urte)	Bizi-trantsizioetan laguntzea	Aurretiko sareak haustea; hezkuntza- eta lan-ezegonkortasuna; bizi-ziurgabetasuna; konparazio soziala	Hezkuntza, lana, komunitatea, osasuna	Orientazio akademikoa eta lanekoa; akonpainamendu psikosozial prebentiboa; sozializatzeko espazio komunitarioak; bizi-gertaera kritikoetan laguntzea	Enplegu-zerbitzuak, gazteria, unibertsitateak, osasun mental komunitarioa, gizarte-erakundeak
Gaztaro luzea / helduaro berri berantiarra (25–34 urte)	Bakardade kronifikatua murriztea eta gizarteratzea	Egiturazko prekarietatea; atzerapen emantzipatzailea; sareen ahultzea; isolamendu iraunkorra	Lanekoa, egoitzakoa, osasunekoa, erkidegokoa	Enplegu- eta etxebizitza-politikak; osasun mental eskuragarria; komunitate-proiektuak eta belaunaldien artekoak; sare sozialak berreraikitzea	Administrazio publikoak, gizarte-zerbitzuak, osasun mentala, etxebizitza, hirugarren sektorea
Zeharkako ikuspegia (adin guztiak)	Gizarte-kohesioa eta egiturazko prebentzioa	Bakardadea ikusezin bihurtzea; ondoeza indibidualizatzea; desberdintasun sozialak	Instituzionala, komunitarioa	Sentsibilizazioa; detekzio goiztiarra; sektoreen arteko koordinazioa; erlaziozko adierazleekiko ebaluazioa	Tokiko gobernuak eta gobernu autonomikoak, hezkuntza, osasuna, gazteria, gizarte-erakundeak

Iturria: Geuk egina

5.3. Mugatzea eta modu orekatuan ekitea

Gazteen bakardadearen gorte etario nagusiak bi esku-hartze ardatz osagarri eratzen ditu: akonpainamendua, bereziki garrantzitsua nerabezaroan eta zaurgarritasun-egoeretan, eta gizarteratzeko oztopoak kentzea, gazte-etapa aurreratuetan ohikoagoa dena. Bi dimentsio horiek elkar indartzen dute, eta funtsezko aurrebaldintza baten mende daude: detekzio goiztiarra, alerta-zeinuak identifikatzeko gai diren "antena" formal eta informalen bidez.

Ikuspegi pragmatiko batetik, Bartzelonako Udalak bultzatutako ikuspegi ekologikoa eta maila anitzekoa eskema orekatu bat da, izan ere, elkarrekin lotutako lau esparrutan antolatzen du esku-hartzea: norbanakoa, elkarbizitzakoa, harremanetakoa eta komunitarioa. Norbanakoaren esparrua bizi proiektuei, errutinei eta harremanetarako eskumenei dagokie; elkarbizitzakoa, familia eta egoitza dinamikei; harremanetakoa, lagunei, hezkuntza eta lan inguruneei, eta sare digitalei; eta komunitarioa, auzoari, zerbitzuei eta gizarte sareari, kide izateko espazio gisa. Ikuspegi hori gizabanakoaren, ingurunearen eta komunitatearen arteko interdependentziatik abiatzen da, eta esku-hartze zatikatuak gainditzea bilatzen du, prebentzioan, detekzio goiztiarrean, laguntza jarraituan eta sare-lanean oinarritutako estrategia integralen bidez.

Horri gizarte modernoen berezko indibiduazio prozesua gehitu behar zaio. Pertsona subjektu autonomo, lotura tradizionaletatik libre eta bere patuaren arduradun gisa eraikitzeak hautatzeko aukerak zabaldu ditu, baina lehen kolektiboki banatuago zeuden arriskuak kudeatzearen zama ere helarazi dio norbanakoari. Ulrich Beck-en ildotik, arrisku horiek manufakturatutako arriskutzat har daitezke, gizarte-erakundeak berak eragindakotzat, eta gero eta gehiago gertatzen dira norbanakoen ibilbideetan. Horrela, askatasun modernoa, edo itxurazko askatasun mutilatua, arriskurako esposizio bihur daiteke: gazteek haien bizitza eraiki behar dute zalantzazko inguruneetan, laguntza egituratu gutxiagorekin eta erabat kontrolatzen ez dituzten emaitzen gaineko erantzukizun pertsonal handiagoarekin.

5.4. Bakardade nuklearra edo zaurgarritasunaren adierazpena

Komeni da bereiztea, batetik, bakardadea arazoaren muina duten egoerak —maiz trantsizioei edo deslotura-prozesuei lotuak—, eta, bestetik, bakardadea beste zaurgarritasun-egoera batzuen ondorio diren egoerak. Azken kasu horietan, ez gaude bakardadeak definitutako kolektiboen aurrean, bakardadeak aurretiazko desberdintasunak areagotzen dituen adierazpen, sintoma edo faktore gisa jarduten duen errealitateen aurrean baizik.

Hala gertatzen da, adibidez, eskola-jazarpenean, non bakardadea konfiantza higatzen duten harreman-bazterketako prozesuen ondorioa baita; hezkuntza-sistematik laguntzarik gabe irtetean, sareen haustura malkartsua eragin baitezake; familia-erreferenterik gabeko gazte migratzaileetan, deserrotzearekin lotzen baita; desgaitasuna duten gazteetan, edo sexu- eta genero-identitate disidenteak dituzten gazteetan, non errekonozimendu edo diskriminazio faltako faktoreek esku hartzen baitute. Emakume gazteetan edo indarkeriaren biktimetan, bakardadea kontrol- eta isolamendu-dinamiken parte gisa ere eragin daiteke. Bestalde, pobreziak, lan-prekarietateak edo etxebizitza bat eskuratzeko ezintasunak baldintza materialei zein lotura egonkorrak eraikitzeko eta bizitza autonomoa proiektatzeko gaitasunari eragiten die.

Funtsezko inplikazio bat eragiten du horrek: politikak ez lirateke mugatu behar bakardadea berehalako helburu gisa murriztera, bakardadea sortzen duten baldintzen gainean zerbait egitera baizik. Hau da, integrazio komunitarioa indartzea, eskubide materialak bermatzea, ingurune seguruak sustatzea eta parte hartzeko eta aitortzeko espazioak sortzea. Esku-hartzeak bi akats saihestu behar ditu: kasu guztietarako balio duen irtenbide bakarra dagoela pentsatzea, edo kolektibo bakoitzarentzat erabat bereizitako erantzunak diseinatzea oinarri komunik gabe. Estrategiarik egokienak esparru unibertsala eta egokitzapen espezifikoak uztartzen ditu.

Nerabezaroak lanketa berezia merezi du. Berez ez da egiturazko bazterketaren baldintza, baina bai bakardadea sarriago eta intentsitate

handiagoz ager daitekeen etapa. Nerabezaroan, familiarekiko harremanak aldatzen dira, areagotu egiten da berdinen garrantzia, nortasuna eraikitzen da, erreferentzia-taldea aldatu, eta pertenentzia beharra areagotzen da. Bakardadearen nolabaiteko esperientzia garapen pertsonalaren parte da, baina problematiko bihur daiteke jazarpenarekin, familiaren laguntzarik ezarekin, bazterketarekin, diskriminazioarekin edo prekarietatearekin konbinatzen denean. Horregatik, nerabezaroa sentsibilitate handiko etapa gisa ulertu behar da.

Mentoretza tresna baliotsua da, baina ez unibertsala. Mentorearen eta gaztearen arteko konfiantzazko harremana da, akonpainamendua, orientazioa, laguntza emozionala eta erreferente positiboak eskaintzera bideratua. Bereziki baliagarria da bizi-trantsizioetan, erreferentzia-eredurik gabeko gazteengan, isolamendu arin edo moderatuko egoeretan eta gazte migratzaile edo iritsi berriak bezalako kolektiboetan, non integrazioa, sareak eta ingurunearen ezagutza erraztu baititzake. Hala ere, ez ditu egiturazko politikak eta laguntza espezializatuak ordezkatzen. Indarkeria, abusua, isolamendu larria, bazterketa bizia edo egonkortu gabeko osasun mentaleko nahasteak gertatzen direnean, esku-hartze profesionalari eman behar zaio lehentasuna. Era berean, ez da egokia lotura hori ezartzen bada edo lotura horri eusteko gutxieneko baldintzarik ez badago. Prekarietatea edo etxebizitza gabezia dagoenean, zailtasunak "nabigatzen" lagundu dezake, baina ez ditu konpontzen; horregatik, eskubideak eta aukerak bermatuko dituzten politika zabalagoetan integratu behar da.

8. taula. **Mentoretzaren posibilitate eta mugez**

Mentoretza tutorearen eta gaztearen arteko konfiantzazko harremanean oinarritutako esku-hartzea da, laguntza, babesa, orientazioa eta erreferente positiboak eskaintzera bideratua. Ez da irtenbide unibertsala, baina bereziki baliagarria da egoera eta kolektibo jakin batzuetan. Haren eraginkortasuna testuinguruarekiko egokitzapenaren, borondatezko izaeraren eta beste laguntza batzuekiko osagarritasunaren araberakoa da.

ZEIN EGOERA EDO KOLEKTIBOTARAKO BALIO DU MENTORETZA EREDUAK?	ZEIN KASUTAN EZ DAGO GOMENDATUTA ESKU-HARTZE NAGUSI GISA (EDO EZ DA NAHIKOA)?
• Bizi-trantsizio bat bizi duten gazteak: aldaketa-uneak, hala nola eskolatik lanera pasatzea, emantzipazioa, babes-zentroetatik irtetea edo unibertsitate-bizitzaren hasiera. Mentoretzak jarraikortasuna eta orientazioa ematen du.	• Arrisku larriko egoerak edo krisiak: indarkeria (familiarra, generokoa, instituzionala), abusua, autolesioak edo ideazio suizida kasuetan, esku-hartze profesional espezializatuak behar dira. Mentoretzak ez ditu ordezten arreta klinikoa eta babesa.
• Erreferente positiborik ez duten gazteak: batez ere, identifikazio helduaren edo profesionalaren ereduak eskasak diren inguruneetan. Mentoretzak aukerak eta itxaropenak zabaldu ditzake.	• Isolamendu zorrotza eta kronifikatua: pertsonak denbora asko daramanean lotura esanguratsurik gabe eta mesfidantza biziarekin, beharrezkoa da aldez aurretik lan intentsiboagoa egitea mentoretza harreman bat planteatu aurretik.
• Isolamendu arina edo moderatua izateko arriskuan dauden gazteak: bakardadea oso kronifikatua ez dagoenean eta konektatzeko prestutasuna dagoenean. Sareak eta konfiantza berreraikitzen laguntzen du.	• Osasun mentaleko nahasmendu ez-egonkortuak: koadro larriak badaude (depresio handia, psikosia, nortasun-nahasmenduak, etab.) lehentasuna tratamendu espezializatuak izan behar du.
• Gazte migratzaileak eta/edo etorri berriak: kultur egokitzapena, ingurunearen ezagutza eta baliabide eta sare sozialetarako sarbidea errazten ditu.	• Erakundeekiko edo gizartearekiko mesfidantza handia duten gazteak: aurrez helduekin edo programekin esperientzia negatiboak izan badituzte, mentoretza bat egitera behartzeak errefusa edo birbiktimizazioa eragin dezake.
• Autoestimu baxua edo segurtasun eza duten gazteak: laguntza egonkorrak autokonfiantza eta konpetentzia sena indartu ditzake.	• Oso adin txikiko haurrak (haurtzaro goiztiarra): mentoretza ez da egokia etapa ebolutiboetan, non lotura oraindik lehen mailako zaintzaileen mende dagoen.
• Interes edo talentu espezifikoak dituzten gazteak: mentoretzak horiek garatzeko eta antzeko komunitateekin (artea, kirola, teknologia, etab.) konektatzeko aukera ematen du.	• Arazo nagusia egiturazkoa denean, gutxieneko laguntza-sarerik gabe: adibidez, etxebizitza falta muturrekoa, administrazio-egoera irregular kritikoa edo lan-esplotazioa. Kasu horietan, oinarrizko eskubideen bermea lehenetsi behar da.
• Egoera sozioekonomiko larrian ez dauden gazteak: aukerak ireki ditzakete, erabakiak babestu eta laguntza-sarea zabaldu.	• Harreman ez-boluntarioa edo inposatua: gazteak ez badu libreki parte hartzea aukeratzen, mentoretzak eraginkortasuna galtzen du, eta kalterako ere izan daiteke.

Iturria: Geuk egina

5.5. Sintesi baterako ardatz estrategikoak

1. ardatza. Gazteen bakardadearen zeharkako ikuspegia

Lehenengo ardatzak gazteen bakardadearen zeharkako ikuspegi bat hartu beharra planteatzen du, politika publiko guztietan ongizatearen funtsezko dimentsio gisa integratuz. Horrek esan nahi du administrazioek ez dutela arazo sektorial edo isolatu gisa hartzen, baizik eta hainbat esparru zeharkatzen dituen errealitate gisa, hala nola gazteria, hezkuntza, osasuna, enplegua, etxebizitza edo gizarte-zerbitzuak. Ikuspegi horretatik, jarduerak modu koordinatuan diseinatu behar dira, eta, aldi berean, bizi-baldintza estrukturalak txertatu behar dira —hala nola baliabideak atzitu ahal izatea, egonkortasuna edo aukerak— eta taldeko kide izatearekin, aintzatestearekin eta lotura sozialekin lotutako harreman-dimentsioak. Integrazio horren bidez bakarrik gara daitezke gazteen bakardadearen konplexutasunari helduko dioten erantzun koherente eta eraginkorrak.

2. ardatza. Pobrezia eta desberdintasuna murriztea lehentasunezko ardatz gisa

Ardatz horren arabera, pobrezia eta desberdintasuna murriztea lehentasunezko baldintza da gazteen bakardadeari aurrea hartzeko, eta gabezia materialek eta bizi-segurtasunik ezak mugatu egiten dute gizartean parte hartzeko gaitasuna eta lotura egonkorrak eraikitzea. Alde horretatik, ezinbestekoa da bakardadea prebenitzeko politikak antolatzea, haurren eta gazteen pobreziaren aurka borrokatuz, eta gizarte-babeseko sistemen nahikotasuna eta jarraitutasuna bermatzea, arreta berezia jarriz adingabe eta gazteak dituzten etxeetan. Helburua ez da soilik baliabide ekonomikoak ziurtatzea, baita politika horietan harremanen dimentsioa txertatzea ere, parte-hartze soziala, sare komunitarioetarako sarbidea eta isolamenduaren prebentzioa sustatuz. Era berean, politika publikoak diseinatzean, bizi-zikloaren ikuspegitik abiatu behar da, haurtzarotik gaztarora arteko laguntzak eteten ez direla ziurtatuz eta gizarte-zaurgarritasuna eta deskonexioa areagotu ditzaketen ibilbideak haustea saihestuz.

3. ardatza. Gazteen autonomiarako baldintza materialak bermatzea

Ardatz honen ardatza gazteen autonomiarako beharrezkoak diren baldintza materialak bermatzea da, baldintza horiek gabe bizitza-proiektu egonkorrak eta, horrekin batera, gizarte-lotura esanguratsuak eraikitzea zaila baita. Alde horretatik, funtsezkoa da herri administrazioek sustatzea gazteek etxebizitza eskuragarria eta enplegu duina eta egonkorra izan dezaten, gaur egun emantzipazioa atzeratzen edo eragozten duten oztopoak gainditze aldera. Era berean, prekarietatea eta bizi-segurtasunik eza murriztera bideratutako neurriak garatu behar dira, aurretik ikus daitezkeen ibilbide iraunkorragoak ahalbidetuz. Gazteen emantzipazioa ez da soilik bizitegi-helburu edo helburu ekonomiko gisa ulertu behar, autonomia pertsonalerako, harreman egonkorrak eraikitzeko eta erabateko gizarteratzea lortzeko funtsezko baldintza gisa baizik.

4. ardatza. Prebentzio goiztiarra nerabezaroan

Ardatz horrek prebentzio goiztiarrean jartzen du fokua, eta hezkuntza-sistema eta familia-ingurunea gazteen bakardadeari aurrea hartzeko eta murrizteko gune giltzarri gisa jartzen ditu. Alde horretatik, funtsezkoa da emozioen eta harremanen hezkuntza modu estrukturalean sartzea hezkuntza-etapa guztietan, eta jarraipena, baliabideak eta langile kualifikatuak ematea, ikasleek gaitasunak gara ditzaten beren emozioak kudeatzeko, lotura osasungarriak eraikitzeko eta behar dutenean laguntza eskatzeko. Halaber, beharrezkoa da mekanismo eraginkorrak ezartzea isolamenduko, bazterketako edo pertenentzia faltako egoerak goiz detektatzeko, ikastetxeetako eguneroko bizitzan integratuta eta beste laguntza-sistema batzuekin konektatuta. Horri gehitu behar zaio familiek akonpainamenduko edo laguntzako funtsezko eragile gisa indartzea, haien inplikazioa sustatuz eta haiei gazteen arteko harremanak garatzen laguntzeko tresnak eskainiz. Oro har, hezkuntza- eta familia-inguruneak gune babesle gisa finkatu nahi dira, kroniko bihurtu aurretik deskonexio soziala prebenitzeko gai izango direnak.

5. ardatza. Helduarorako trantsizioetan laguntzea

Ardatz hau helduarora igarotzeko trantsizioetan laguntzera bideratuta dago, eta une horiek — laneratzea, bizitoki-emantzipazioa edo beste bizi-aldaketa batzuk, adibidez— bereziki kritikoak direla eta gizarte-sareetan eta eskuragarri dauden laguntzetan hausturak eragin ditzaketela onartzen da. Alde horretatik, beharrezkoa da herri administrazioek berariazko laguntza-tresnak garatzea trantsizio horiei eusten laguntzeko, orientazioa, laguntza eta jarraitutasuna eskainiz. Dispositibo horiek modu egonkorrean eskaini behar dute laguntza psikosozial prebentiborako osagai bat, eta baita gazte bakoitzaren beharretara egokitzea ahalbidetuko duten jarraipen pertsonalizaturako mekanismoak ere. Helburua ez da soilik baliabideak atzitzen laguntzea, deskonexio sozialeko prozesuak saihestea, autonomia indartzea eta ibilbide egonkorragoak eta integratuagoak bermatzea baizik.

6. ardatza. Komunitate-sarea eta harreman-espazioak indartzea

Ardatz hori komunitate-sarea eta harreman-espazioak indartzera bideratzen da, lotura esanguratsuak eraikitzea ez baitago soilik norbanakoaren borondatearen mende, hori posible egingo duten inguruneak izatearen mende ere baitago. Ildo horretan, funtsezkoa da gazteen arteko topaketa, parte-hartzea eta elkarrekintza bultzatuko duten komunitate-azpiegituren sorrera eta sostengua sustatzea, hala nola gazte-zentroak, kultura-espazioak edo tokiko ekimen irekiak. Era berean, ezinbestekoa da guztiek kultura-, kirol- eta elkarte-jarduerak atzitu ahal izatea bermatzea, parte-hartzea mugatzen duten ekonomia- eta lurralde-oztopoak kenduz, egoera ahulenetan bereziki. Horrez gain, behar-beharrezkoa da elkarte-sarea eta tokiko sare komunitarioak indartzea, funtsezko euskarri baitira partaidetza, elkarrekiko laguntza eta gizarte-kohesioa sortzeko. Oro har, komunitateak integrazio- eta lotura-eremu gisa funtziona dezan baldintza errealak sortzea du helburu ardatz horrek.

7. ardatza. Berdinen arteko laguntza eta gazteen parte-hartzea sustatzea

Ardatz horrek berdinen arteko laguntza sustatzea eta gazteen parte-hartzea indartzea ditu ardatz, bakardadeari aurrea hartzeko eta bakardadea murrizteko funtsezko elementuak baitira. Alde horretatik, funtsezkoa da gazteen artean laguntza-sareak garatzea, elkarri laguntzeko taldeak, mentoretza-programak eta administrazio publikoak sustatutako parte-hartze aktiborako espazioak sortuz. Ekimen horiei esker, lotura horizontalak sor daitezke, konfiantzan, elkarrekikotasunean eta esperientzia partekatuan oinarritutakoak, eta lotura horiek bereziki esanguratsuak dira bizi-etapa honetan. Aldi berean, ezinbestekoa da gazteek komunitate-bizitzan eta beraiei eragiten dieten erabakiak hartzeko prozesuetan modu eraginkorrean parte har dezaten bermatzea, ikuspegi aholku-emaile edo sinboliko hutsak gaindituz. Benetako parte-hartzeak bakardadea murrizten laguntzeaz gain, kide izatearen zentzua, agentzia eta ingurune sozialarekiko lotura indartzen ditu.

8. ardatza. Guztiek baliabideak eskura izatea

Eskura dauden baliabideak eskuratzeko bide unibertsala eta ez estigmatizatzailea bermatzera bideratzen da, gazteen bizitzaren eguneroko espazioetara hurbilduz. Horretarako, funtsezkoa da ohiko inguruneetan haiek eskuratzeko puntuak ezartzea, hala nola ikastetxeetan, liburutegietan edo gazte-zerbitzuetan, informazioa eta laguntza hurbiletik, erraz eskuratzeko moduan eta modu normalizatuan egon daitezen. Era berean, funtsezkoa da baliabide horiekiko lotura eraginkorra erraztuko duten laguntza-figurak txertatzea, gazteei orientatzen, oztopoak gainditzen eta partaidetza-prozesuei eusten lagunduz. Horrekin guztiarekin batera, estigmatizazioa saihestuko duten komunikazio publikorako estrategiak ere behar dira, bakardadea fenomeno sozial eta partekatu gisa aurkeztuz, arazo indibidual edo gabezia pertsonal gisa aurkeztu beharrean. Horrela, baliabideak atzitzea erraztuko dugu, eta fenomenoa hobeto ulertuko da gizartean.

9. ardatza. Osasun mental komunitarioko zerbitzuak garatzea

Ikuspegi komunitarioa, irisgarria eta prebentiboa duten eta gazteen beharretara egokitzen diren osasun mentaleko zerbitzuak garatzea du ardatz. Alde horretatik, funtsezkoa da gertuko arreta-sarea bermatzea, erantzun-denbora egokiekin eta oztopo ekonomikorik, lurralde-mugarik edo oztopo sinbolikorik gabe. Era berean, zerbitzu horiek modu eraginkorrean integratu behar dira erkidegoko baliabideetan —hezkuntzakoak, gizartekoak eta gazteenak—, erakundeen zatiketa gaindituko duen esku-hartze koordinatua bultzatze aldera. Halaber, garrantzitsua da ikuspegi ez estigmatizatzaileak erabiltzea, hau da, gizarte- eta harreman-testuinguruan ondoez emozionala ulertzeko moduko ikuspegiak hartzea, ondoez hori arazo indibidual edo kliniko hutsera mugatzea saihestuz. Azkenik, prebentzioari eman behar zaio lehentasuna. Halaber, hura esku-hartze erreaktibo hutsen aurretik jarri eta ondoeza hauteman, lagundu eta kroniko bihurtu aurretik hari aurre egiteko ekintzak sustatu behar dira.

10. ardatza. Gobernantza, koordinazioa eta ebaluazioa

Gazteen bakardadeari zuzendutako politiken gobernantza, koordinazioa eta ebaluazioa sendotzeko beharrari heltzen dio ardatz honek, fenomenoaren konplexutasunak denboran integratutako eta eutsitako erantzunak eskatzen dituela ulertuta. Alde horretatik, funtsezkoa da herri administrazioen eta gizarte-eragileen artean sektorearteko koordinazio-egitura egonkorrak ezartzea, hezkuntzaren, osasunaren, gizarte-zerbitzuen, enpleguaren eta gazteriaren artean jarduera koherenteak antolatu ahal izateko. Era berean, beharrezkoa da informazioa, datuak eta ezagutza sistematikoki trukatzea, fenomenoaren diagnostikoa hobetzeko eta esku-hartzeak modu zehatzagoan bideratzeko.

6

JARDUNBIDE EGOKIAK

Jardunbide egokiei dagokienez, aisialdi, astialdi edo udal-ekipamenduetarako ohiko gailuez harago, eta egiturazko aldaketen beharra alde batera utzi gabe —hala nola haurren pobrezia murriztea, bizi-trantsizioak indartzea edo belaunaldien arteko transmisioa prebenitzea—, esku-hartzeen zati esanguratsu bat gizarte-loturak sortzera eta eustera bideratzen da. Esparru horretan, ekimen askok harremanezko aisialdi-moduak garatzea dute ardatz, eta denbora okupatzeko ez ezik, sare esanguratsuak sortzeko espazio gisa ere ulertzen dira. Halaber, mentoretza-programek ere garrantzia hartzen dute, laguntza-harreman egonkorrak sustatzen baitituzte, askotan erreferentziazko irudi edo bikoteen inguruan egituratuak. Hala ere, komeni da adieraztea bakardadearen arloko praktika egokien garapena orain arte nagusiei zuzenduta egon direla gazteei baino.

6.1. Txinparta (Agintzari) eta Urretxindorra (SOS Gipuzkoa) programak

Agintzari erakundeak bultzatutako Txinparta programa mentoria sozialeko ekimena da, emantzipazio prozesuetan edo harreman zaurgarrietan dauden 16 eta 25 urte bitarteko gazteei zuzendua batez ere. Bere helburua nahi gabe bakardadea prebenitzea eta gizarteratzen laguntzea da, autonomia pertsonala, ongizate emozionala eta laguntza-sareak indartuz. Horretarako, gazte bakoitzaren eta gisa jarduten duen pertsona heldu boluntario baten artean lotura esanguratsuak sortzean oinarritzen da, elkarri laguntzera eta ikastera bideratutako harreman horizontal batean.

Esku-hartzea asteroko topaketen bidez antolatzen da, ordu eta erdikoak gutxi gorabehera, sei hilabeteko epean. Espazio horietan, aholkulariak eta gazteak eguneroko jarduerak partekatzen dituzte —aisialdia, kultura-bisitak edo etxeko lanak, adibidez—, testuinguru informaletan, eta horrek erraztu egiten du konfiantza-harremana pixkanaka eraikitzea. Ikuspegi horrek esku-hartze asistentzialetik lotura jatorrak sortzera eramaten du arreta, eta laguntza emateak, beharrak betetzeaz gain, aintzatespena, partaidetza eta laguntza emozionala sustatzen ditu.

Programaren ezaugarri nabarmenetako bat bere bi norabideko izaera da. Lagundutako pertsonak bere gizarte-sarea zabaltzen du, ingurua hobeto ezagutzen du eta laguntza afektibo egonkorra lortzen du; aholkulariak, berriz, gizarte- eta kultura-errealitate berrietara irekitzen da. Prozesu horrek, kasu askotan, gainditu egiten du banakako harremana, eta aholkulariaren familia-ingurunea inplikatzen du. Horrez gain, bizikidetza-dinamikak eta gizarte-sentsibilizazioa sortzen ditu, eta horrek programaren eragina handitzen du.

Txinpartak, gainera, osagai profesional garrantzitsu bat du: boluntarioek aldez aurreko prestakuntza eta etengabeko laguntza jasotzen dute, prozesua gainbegiratzen duen, aldizkako jarraipena egiten duen eta egoera zailetan laguntza eskaintzen duen talde tekniko baten eskutik. Euskarri horrek esku-hartzearen kalitatea bermatzen du, eta segurtasun-sare gisa jarduten du loturari denboran eusteko.

Ikuspegi analitiko batetik, programak harreman sakon eta egonkorrak sortzeko duen gaitasunagatik nabarmentzen da, eta horrek bakardadeari

eta harreman-isolamenduari heltzeko tresna eraginkor bihurtzen du. Loturaren intentsitatean eta kalitatean du indargune nagusia, nahiz eta horrek erronkak sortzen dituen eskalagarritasunari dagokionez. Oro har, Txinparta komunitate-mentoretzaren praktika sendoa da, eta agerian uzten du gizarteratzea ez dela soilik baliabide formalen bidez lortzen, baizik eta harreman esanguratsu, iraunkor eta emozionalki garrantzitsuen bidez, eta, hala, gizarte-kohesioa indartzen laguntzen duela.

Urretxindorra programa haurrei eta nerabezaro aurreko haurrei zuzendutako mentoria sozialeko ekimena da, 10 eta 14 urte bitarteko jatorri migratzaileko haurrei zuzendua bereziki. Haren hamabigarren edizioa da aurtengoa. Garapenaren funtsezko etapa batean ongizate psikoemozionala, gizarteratzea eta lotura esanguratsuen eraikuntza bultzatzea da haren helburu nagusia. Helduarorako trantsizioan zentratutako beste programa batzuetan ez bezala, Urretxindorrak bakardadearen eta harreman-bazterketaren prebentzio goiztiarrean jartzen du fokua, eta gazte-gaztetatik bizi-ibilbideak osatzen dituzten baldintzetan jarduten du.

Esku-hartze ereduaren oinarria da pertsona gazte edo heldu boluntario baten eta adingabe baten artean mentoretza harreman bat sortzea, zeinak astero elkartzen baitira aisialdia partekatzeko eta "ondo pasatzeko" helburuarekin. Jarduera horien bidez —malgutasuna eta gozamenerako joera dute ezaugarri—, konfiantzazko lotura bat eraikitzen da pixkanaka, eta horrek autoestimua, partaide izatearen sentimendua eta gizarte-ingurunerako irekitasuna sustatzen ditu. Aisialdi partekatua, beraz, esku-hartzeko tresna nagusi bihurtzen da, ez bakarrik denbora-pasarako espazio gisa, eguneroko testuinguruetan harreman esanguratsuak sortzeko mekanismo gisa baizik.

Programaren ezaugarri bereizgarrietako bat bere bi norabideko izaera da. Adin desberdintasuna gorabehera, harremana batak bestetik ikastetik abiatuta eraikitzen da, non bai mentoreak bai adingabeak esperientziak, ezagutzak eta ikuspegiak trukatzen dituzten. Prozesu hori alaitasunean, sormenean, elkartasunean eta gustura sentitzean oinarritzen da, eta harreman-ingurune positibo eta segurua eratzen dute, lotura garatzeko.

Aholkularien profila gutxiago definitzen da betekizun formalen arabera jarreren arabera baino: denbora konpromisoa, enpatia gaitasuna,

aniztasunerako irekitasuna eta partekatutako gozamenetik harreman bat eraikitzeko prestasuna. Ez du zeregin akademikorik, ezta laguntekorik ere, aisialdian lagun egitea baizik, adingabearen garapen pertsonalari laguntzen dioten harreman-espazioak erraztuz.

Ikuspegi analitiko batetik, Urretxindorra programaren alderdi nabarmenena prebentziozko ikuspegigatik eta bizi-zikloaren etapa goiztiarretan esku hartzeko duen gaitasuna da, non lotura sozialak eta pertenentzia-sentimendua prestakuntza-prozesuan baitaude. Ereduaren sinpletasunean eta eraginkortasunean du indarra —topaketa erregularretan eta aisialdi partekatuan oinarritua—, eta harreman esanguratsuak modu naturalean sortzeko aukera ematen du. Oro har, programa gizarte- eta hezkuntza-mentoriaren praktika finkatu gisa eratzen da, eta horrek agerian uzten du harreman-loturak haurtzarotik gizarteratzeko eta gizarte-kohesioa lortzeko funtsezko tresna gisa duen potentziala.

6.2. GureArteko (Agintzari)

GureArteko programa gazteen bakardadeari ekiteko esku-hartze aurreratu gisa sortu zen, fenomenoaren egiturazko eta erlaziozko ikuskeratik abiatuta. Bakardadea arazo indibidual gisa ulertzetik urrun, harreman bazterketaren, sare esanguratsurik ezaren eta gizarteratze ahul baten esparruan kokatzen du, bereziki sarerik gabeko gazteen kasuan.

Xede-populazioa —16 eta 30 urte bitarteko gazteak— logika inklusibo baten inguruan egituratzen da; logika horrek harreman-kapital txikiagoko profilak konbinatzen ditu erreferente edo "anfitrioi komunitario" gisa jarduten duten beste gazte batzuekin, eta, hala, berdinen arteko integrazio-dinamikak bultzatzen ditu, ikuspegi segregatzaileak saihestuz.

Programaren helburuek koherentzia handia dute diagnostiko horrekin; izan ere, berdinen arteko sare naturalak sortzean, "koadrilak" bultzatuz isolamendua murriztean eta komunitate inklusiboetan parte hartzea sustatzean oinarritzen da, ongizate pertsonala eta gizarteratzea indartzeko helburuarekin. Alde horretatik, programaren helburua da parte-hartzaileek haien burua modu horizontalean eta segurtasunez ezagutzeko aukera izango duten harreman-guneak sortzea, lotura

esanguratsuak, naturalak eta denboran iraunkorrak izan daitezkeenak sor daitezen. Lotura horietatik abiatuta, komunitatearen parte-hartzea bultzatzen da. Haren indargune nagusia metodologian datza, izan ere, argi eta garbi komunitarioa, parte-hartzailea, horizontala eta ahalduntzera bideratua baita, eta gazteen autonomiari lehentasuna ematen baitio asistentzia-ikuspegien aurrean.

Ikuspegi operatibotik, GureArtekok modu eraginkorrean konbinatzen ditu hainbat esku-hartze maila: banakako ibilbideak, talde-dinamikak eta komunitate-dinamizazioko prozesuak barneratzen ditu, eta horrek aukera ematen du aldi berean jarduteko ibilbide pertsonaletan eta harreman-inguruneetan. Testuinguru horretan, "koadrila" kontzeptua elementu bereizgarri bereziki garrantzitsua da, esku-hartzea euskal testuinguruaren berezko soziabilitate moduetara itzultzen baitu, lotura esanguratsu eta sozialki ezagunen eraikuntza erraztuz.

Halaber, sareko lan zabal batean oinarritzen da programa. Lan horretan gizarte-zerbitzuak, hezkuntza-, kirol- eta kultura-arloak sartzen dira, bai eta erakunde komunitarioak ere, eta horrek izaera ekosistemikoa indartzen du. Hala ere, esku-hartze komunitarioko beste eredu batzuek bezala, erronka garrantzitsuei egin behar die aurre, eskalagarritasunari, sortutako loturen iraunkortasunari, profil isolatuenetara iristeko gaitasunari eta harreman-inpaktuaren ebaluazioari dagokienez. Horregatik, GureArtekok ebaluazio metodologia oso egituratua erabiltzen du: tresna psikometrikoen eta elkarrizketa erdiegituratuen bidez aurre-post neurketak egiten ditu. Gainera, parte-hartzea amaitu ondoren, harremanen jarraipena egiten da.

Oro har, GureArteko praktika berritzaile eta koherentea da gazteen bakardadean esku hartzeko ikuspegi garaikideekin, fokua arreta indibidualetik loturako baldintza sozialak sortzera lerratzen baitu, bakardadea ez dela akonpainamenduaren bidez soilik konpontzen ulertuz, baizik eta esparru komunitarioko sareak eta kide izateko moduak berreraikiz.

Agintzariren bi programei heltzen badiegu, esan behar dugu biek esparru kontzeptual bera partekatzen dutela: biek bakardadea harremanezko eta egiturazko fenomeno gisa jorratzen dute, ez arazo indibidual gisa. Hala ere, oso desberdinak dituzte esku hartzeko eredua, eskala eta loturak sortzeko logika.

Ikuspegiaren ikuspegitik, bi programek ardatz nagusitzat hartzen dute lotura, baina beste era batera erabiltzen dute. Txinpartak programak banan-banan harremanen bidez egiten du, pertsonen arteko loturaren intentsitateari eta sakontasunari lehentasuna emanez. GureArtekok, aldiz, talde eta komunitate logika baten alde egiten du, non helburua berdinen arteko sare naturalak sortzea den, batez ere "koadrilak" sortuz.

Metodologia aldetik, Txinparta akonpainamendu pertsonalizatu eta malguan oinarritzen da. Akonpainamendu hori eguneroko jarduera partekatuen inguruan artikulatzen da, eta mentorearen familia-ingurunearen inplikazioa ere izan dezake. Harreman-eredu intimoa da, eta hurbiltasunean eta konfiantzan eraikitzen da lotura. GureArtekok, bere aldetik, metodologia egituratuagoa eta eskala anitzekoa zabaltzen du, banakako ibilbideak, talde-dinamikak eta komunitate-dinamizazioko prozesuak konbinatuz, gazteen parte-hartzean, horizontaltasunean eta ahalduntzean enfasi argia eginez.

Xede-biztanleriari dagokionez, Txinpartak harreman-zaurgarritasuneko egoeran dauden pertsonengan jartzen du arreta, banakako laguntza behar duten pertsonengan, hain zuzen; GureArtekok, berriz, logika inklusiboagoa du, gazteak sarearekin eta sarerik gabe nahasten baititu, eta berdinen arteko harremanak sustatzen baititu, zaurgarritasun-mailaren arabera zorrotz sailkatu gabe. Horri esker, GureArtekok, esku-hartzeaz gain, prebentzio-lanak ere jorratzen ditu.

Eskala eta irismena kontuan hartuta, Txinparta eskala txikiagoko programa bat da, denbora eta konpromiso iraunkorra eskatzen duten harreman intentsiboetan oinarritua. Horrek mugatu egin dezake hedatzeko gaitasuna, baina loturaren kalitate handia bermatzen du. GureArteko, talde eta sare komunitarioen inguruan egituratzen denez, eskalagarritasun eta eragin kolektibo potentzial handiagoa du, baina intentsitate txikiagoarekin lotura indibidual bakoitzean.

Funtsezko elementu bereizgarri bat dimentsio komunitarioa da. Nahiz eta Txinpartak mentorearen familia-ingurunea barneratu eta komunitatean zeharkako efektuak sortu, bere muina pertsonen arteko harremana izaten jarraitzen du. GureArtekok, aldiz, komunitatea kokatzen du esku-hartzearen erdigunean, gizarte, hezkuntza, kultura eta kirol eragileekin sareak artikulatuz, eta inguru hurbilean parte-hartze aktiboa sustatuz.

Espero diren emaitzei dagokienez, Txinparta nabarmentzen da lotura sakonak, egonkorrak eta emozionalki esanguratsuak sortzeko duen gaitasunagatik, eta banakako ibilbideetan eragin eraldatzaile handia duelako. GureArtekok, bere aldetik, lotura belaunaldi hau sare sozialen berreraikuntza eta partaidetza kolektiboa helburu duen norabidearekin konbinatzen du, isolamendua talde eta komunitate dinamiketan txertatzearen bidez gutxituz.

Azkenik, bi programek erronka bereiziak dituzte. Txinpartak harremanek denboran zehar duten eskalagarritasunari, erakartzeari eta iraunkortasunari egin behar die aurre. GureArtekok, aldiz, aurre egin behar die sortutako loturak sendotzeari, partaideen inplikazio iraunkorrari eta talde dinamiketatik kanpo geratzeko joera duten profil isolatuagoetara iristeari.

Oro har, bi programa horiek osagarriak dira: Txinpartak sakontasuna eta intentsitatea ematen die harremanei, eta GureArtekoak, berriz, harremanak zabaltzea eta komunitatea sortzea lortzen du. Horiek uztartuz gero, gazteen bakardadeari logika bikoitzetik heldu ahal izango litzaioke —indibiduala eta kolektiboa—, esku hartzeko estrategien eraginkortasuna areagotuz.

6.3. Gazte solidarioak

Gazte solidarioak (GS) proiektua udaleko gizarte- eta hezkuntza-arloko esku-hartze esperientzia bat da (Barakaldo), eta bereziki garrantzitsua da gazte-bakardadearen esparruan, bai diseinuagatik, bai erreplikatzeko ahalmenagatik. 18 eta 35 urte bitarteko gazteentzat da, eta udaleko gazteria arloko zerbitzu baten esparruan garatu da. Proiektua zurrumurruen aurkako estrategiari lotutako talde baten eboluzio organiko gisa sortu da. Jatorri hori ez da nolanahikoa, indarguneetako bat agerian uzten baitu: lehendik zegoen kapital soziala berriz aprobetxatzeko gaitasuna, eraikitako loturei eutsiz eta helburuak motibazio berrietara eta kideen bizi-baldintzetara egokituz. Hasierako etapa amaitzean talde mota horiek desegin ohi diren arren, GSk jarraitutasun-logikaren alde egiten du, parte-hartzaileei entzunez eta haien ekintza esanguratsua, hurbila eta eremu sozial garrantzitsu batera birbideratuz —nahi gabe bakardadera—.

Ikuspuntu metodologikotik, proiektua parte hartzeko ikuspegi zikliko baten bidez egituratzen da, eta fase hauek ditu: hausnarketa, prestakuntza, diseinua, ekintza eta ebaluazioa. Sekuentzia xume baina sendo honek ikaskuntza, inplikazioa eta emaitzen ekoizpena konbinatzeko aukera ematen du, diskurtso hutsezko esku-hartzeen arriskua zein testuinguruz kanpoko ekintzen arriskua saihestuz. Horri gehitu behar zaio uneren batean eragile espezializatuak sartu direla. Horrek prozesuari zorroztasuna ematen dio, gazteen protagonismoa desitxuratu gabe. Taldearen autonomia eta laguntza teknikoa orekatzea da taldearen kalitate metodologikoaren gakoetako bat. Halaber, proiektuak genero-ikuspegia eta ikuspegi intersekzionala sartzen ditu zeharka, bakardadearen ulermena bere dimentsio indibidualetik haratago zabalduz eta egiturazko desberdintasunekin eta askotariko esperientziekin lotuz.

Proiektuaren elementu aipagarrienetako bat da talde-kohesioa helburu eta tresna gisa nabarmentzen duela. Albo-ondoriotzat hartu beharrean, lotura sendotzea, konfiantza sortzea eta partaide izatearen sentimendua nahita lantzen dira dinamika espezifikoen eta etengabeko jarraipenaren bidez. Gazteen bakardadeari ekiteko bereziki egokia da orientazio hori; izan ere, esku-hartzea ez da "arazoari erantzute" soilik, arazoari aurrea hartzen dioten harreman-baldintzen eraikuntza ere baizik. Alde horretatik, proiektuak bi mailatan jarduten du aldi berean: alde batetik, parte-hartzaileentzako gune babesle gisa; bestetik, ingurune komunitarioan eragina duten ekintzak diseinatzen eta gauzatzen diren plataforma gisa, eta, hala, gizarte-onuraren zentzua eta beste gazte batzuekiko lotura indartzen dira.

Operazioei erreparatzen badiegu, Gazte Solidarioak programa bideragarritasuna eta eraginkortasuna ditu ezaugarri nagusi, baliabide mugatuekin garatzen baitira —aurrekontu txikia, oinarrizko azpiegitura eta talde tekniko mugatua—, haien kalitatea arriskuan jarri gabe. Plangintzak aldizkako bileren egutegia, hedapen-mekanismo eskuragarriak (sare sozialak, zuzeneko kontaktua) eta parte-hartzearen, jardueraren eta gogobetetzearen adierazleetan oinarritutako ebaluazio-sistema erraza ditu. Antolaketari dagokionez arina izateak, metodologiaren argitasunarekin batera, erraztu egiten du beste testuinguru instituzional batzuetara egokitzea, batez ere toki-esparruan. Gainera,

talde irekia izateak eta partaide berriak sartzeko malgutasunak hazteko eta jasangarritasuneko gaitasuna indartzen dute.

7

GAZTEEN BAKARDADEAREN INGURUKO AGERTOKI ETA GAI NAGUSIAK

7.1. Belaunaldi desberdinak eta gazteen bakardadea. Hiru eszenatoki

Gazteen bakardadearen belaunaldien arteko azterketak agerian uzten du ez gaudela arazo indibidual baten aurrean, ezta belaunaldi jakin batera mugatuta ere, bizi-ziklo osoari eragiten dioten gizarte-aldaketa sakonen adierazpenaren aurrean baizik. Gaur egun gazte askok bizi duten bakardadea prekarietatearen luzapenak, helduarora iristeko zailtasunek eta kide diren espazio kolektiboen ahultzeak markatutako testuinguruan kokatzen da. Egoera hori are larriagoa da gizarte-kontratu baten higaduragatik; izan ere, iraganean, aurreko belaunaldiei bizi-ibilbide egonkorragoak, aurreikus zitezkeenak eta sozialki onartuagoak eraikitzeko aukera ematen zien, eta, hala, isolatzeko arriskua murrizten zen.

Gazteen bakardadearen etorkizuna ez dago bereziki aldaketa indibidualen menpe, erabaki kolektiboen menpe baizik. Politika publikoak, gizarte-kohesioaren maila eta belaunaldien arteko itun berri bat artikulatzeko gaitasuna erabakigarriak izango dira haren bilakaerarako. Erabaki horien arabera, fenomenoaren etorkizuneko ibilbideak aurreikustea ahalbidetzen duten hainbat agertoki posible identifika daitezke.

(7) Gazteen bakardadearen inguruko agertoki eta gai nagusiak

Lehen agertoki batek, inertzia estrukturalekoak, egungo dinamiken jarraipena ekarriko luke, erreforma sakonik gabe. Kasu horretan, gazteen bakardadeak kroniko bihurtzeko eta bizi-esperientziaren parte gisa normalizatzeko joera izango luke. Enpleguaren eta etxebizitzaren prekarietateak autonomia zailtzen jarraituko luke, babes sistemak familiengan gehiegi sostengatzen jarraituko luketen bitartean. Bakardadea ez litzateke partekatutako gizarte-arazo gisa ikusiko, eta banaka kudeatuko litzateke, gizarte-jatorriaren araberako baliabideekin. Eszenatoki horren arrisku nagusia ez da soilik ongizate emozionalaren hondatzea, kohesio sozialaren higadura progresiboa, instituzioen desafekzioa eta lotura demokratikoak ahultzea baizik.

Bigarren eszenatokiak, berriz, konpentsaziozko erantzuna jasoko luke, eta, horrenbestez, arazoaren zati bat onartu beharko litzateke, eta haren eragin nabarienak arintzera bideratutako neurriak abian jarri beharko lirateke. Kasu horretan, osasun mentaleko zerbitzuak, programa komunitarioak eta gazteriari zuzendutako politika espezifiko batzuk indartuko lirateke. Esku-hartze horiek ondoeza arindu eta muturreko egoerak prebenitu ahal izango lituzkete, baina ez lirateke nahikoak izango bakardadea sortzen duten egiturazko baldintzak eraldatzeko. Gainera, fokua arazoaren interpretazio indibidual edo psikologikora bideratzeko arriskua dago, arazoaren dimentsio soziala ikusezin bihurtuz. Ondorioz, bakardadea kasu zehatzetan murriztu liteke, baina modu orokortuan erreproduzitzen jarraituko luke.

Hirugarren eszenatokiak, izaera eraldatzailekoa, politika publikoen orientazio sakona planteatzen du, gazteen bakardadea egiturazko fenomeno gisa aitortuko delarik. Esparru horretan, loturak, pertenentzia eta onarpena bermatzea ongizate-sistemaren helburu nagusi bihurtzen da, diru-sarrerak edo oinarrizko zerbitzuak bermatzearen maila berean. Ekintza publikoaren xedea da belaunaldien arteko itun berri bat berreraikitzea, etxebizitza eskuragarrian, kalitatezko enpleguan, zaintza-sistema publikoetan eta ekintza komunitarioa sendotzean egindako inbertsio iraunkorren bidez. Ikuspegi horrek, halaber, esku-hartzearen logika aldatzea eskatzen du, erantzun erreaktiboetatik prebentzio-estrategietara igaroz, nerabezarotik helduarora arteko bizi-ibilbideetan lagun dezaten. Egoera horretan, bakardadea ez da jada saihestezintzat hartzen, eta aurreikus daitekeen gizarte-arriskutzat hartzen da.

7.2. Etxea zer den berrikustea. Aski ote da komunitateari apelatzea?

Etxearen nozioari berriz begiratu bat emateak elkartasunaren ideiari berriro begiratzea esan nahi du. Gizarte konplexuetan, lotura pertsonaletan edo afektiboetan soilik oinarritu beharrean, prozedura eta tresna instituzionalen bidez —burokratikoak barne— egituratu behar da etxea, printzipio moral partekatu eta sozialki legitimatuen bidez. Alde horretatik, etxea aipatzea komunitateari dagokio zeharka, eta ez apelazio nostalgiko edo abstraktu gisa, baizik eta erabil daitekeen komunitate-forma gisa, sozialki bideragarria eta modernitatearen parametro soziokulturalek bideratua.

Zygmunt Baumanek adierazten duen moduan, postmodernitatea bere ilusiorik gabeko modernitatea besterik ez da; era berean, komunitate posiblea bere mugak onartu eta aitortzen dituena da. Irakurketa horren aurrean, Terry Eagletonek "komunitateari" buruzko diskurtson garaikideen arriskuez ohartarazten du, askotan sentimentalismo hutsez beteak, gatazka politikoa azaleko afektu batez ordezkatzen dutenak. Emozio epel eta lausoa da, eduki politiko substantiborik gabeko kohesioa helburu duena. Afektu mota honek anestesia sinboliko gisa funtzionatzen du: elkartasunari dei egiteko aukera ematen du, egiturazko desberdintasunei eta horiek zeharkatzen dituzten gatazkei heldu gabe. Horrela, komunitatea baliabide erretoriko funtzional bihurtzen da, Estatu sozialean murrizketak edo autoritarismo bigunaren formak zilegiztatzeko gai dena. Eagleton-ek dioenez, kapitalismo berantiarraren testuinguruan, "komunitate" bezalako nozioek ardura kolektiboak eta instituzionalak gizabanakoarengana desplazatzera jotzen dute, eta komunitarioa dena despolitizazio-prozesu[54] zabalagoak estaltzen dituen prekarietatearen kudeaketa emozional bihurtzen dute.

---

54 Terry Eagleton, *Esperanza sin optimismo,* Taurus, Madril, 2016.

Komunitatea gizarte tradizionalean[55] errotu da historikoki, gizarte-bizitzaren erabakitze-maila handian oinarritzen baitzen. Portaerak, erabakiak eta ibilbide pertsonalak erlijiozko, politikako, moraleko edo kulturako arauen bidez oso erabakita zeuden, eta aukera gutxi uzten zuten norbanakoaren hautaketarako. Egin beharrekoa aldez aurretik egina zegoen, eta gertaerak beharrezko eta aldaezintzat hartzen ziren. Errealitatea, horrela, "hala izan behar zuen" zerbait bezala bizitzen zen, eta horrek norberaren bizitza zalantzan jartzeko, erabakitzeko edo eraldatzeko aukera mugatzen zuen. Fatalismoak esparru egituratzaile gisa jarduten zuen, eta pertsonak zein gizarte osoa estutzen zituen.

Joan Subiratsek dioenez, susperraldiaz hitz egiten ari gara, garaia aldatzen ari denean, eta politika publikoek (baita ongizatearen politikek ere) ezingo dute aurreko egoerara itzuli, "lan- eta bizi-ereduak aldatu dizkigutelako" eta garai honetan "klase antsietatea" sortu delako, "beren posizio sozialak defendatzeaz eta arriskuan jar ditzaketen etsaiak identifikatzeaz arduratuago, komunitate zabaletako beste subjektu batzuekin dituzten loturak aurkitzeaz baino. [...] Beldurrak sortzen dira atzerritarren edo "marjinatuen" aurrean, jada instalatuta daudenentzat babesa eta segurtasuna eskatuz. Identitate komunitarioak ere sortzen dira, besteen bazterketan oinarrituak, eta azken hori, klase edo auzo tradizionalen faltan, biltzen duen zementu bakarra izan daiteke. Esan dugun bezala, jakin behar dugu hau ez dela, inola ere, egoeraren araberako eraldaketa, eta, beraz, ibaia ez dela lehengo ibilguetara itzuliko. Krisia inflexio-puntua ezartzen ari da, eta badirudi ez duela atzera egingo"[56].

Alde horretatik, Imanol Zuberok hau dio: "... ikuspegi horretatik erabat zentzuzkoa da Zygmunt Baumanek proposatutako ideia, alegia, gizarte-egoera [ongizatearena] izan dela komunitate-ideiaren azken haragitzea, hau da, "ideia horren gauzatze instituzionala, osotasun irudikatua"

---

55 Herri txiki, infernu handi dio esaera euskaldun bat jator batek.

56 Joan Subirats, *Políticas de bienestar y democracia de lo común,* in Germán Jaraíz (arg.), *Bienestar social y políticas públicas. Retos para pactar el futuro,* Libros de Catarata, 2018, Madril, 319-329. orr.

forma modernoan, kontzientzian eta elkarrekiko mendekotasunaren onarpenean, konpromisoan, leialtasunean, konfiantzan eta konfiantzan oinarrituta". Komunitatearen ideia hori da, hain zuzen, imajinatutako osotasunaren proiektu hori, krisian[57] sartu dena. Ondorioz, egungo garaiak ez dira aproposenak Estatu Sozialarentzat, ezta komunitatea artikulatzeko ere.

Manuel Delgadok kritika egiten dio "komunitate" nozio klasikoari, zeina unitate organiko, homogeneo eta balio partekatuen bidez kohesionatutako gisa ulertzen baita, eta adierazten du sustrai erromantikoa duen eraikuntza idealizatu bat dela neurri handi batean, nostalgia iragan aurremoderno batetik proiektatzen duena. Komunitatearen ideia horrek, neutrala izan beharrean, baztertzailea, hierarkikoa eta desberdintasunaren aurrean irrikatsua izateko joera du; izan ere, barne-koherentzia eskatzen du, eta mehatxutzat hartzen den "kanpoalde" baten aurrean definitu ohi da. Horren aurrean, Delgadok proposatzen du "kolektibitate" kategoriatik pentsatzea soziala, eta horrek ez du esan nahi identitate komunik edo ahobatezkotasunik dagoenik, baizik eta desberdinak izateari utzi gabe espazioak, esperientziak eta praktikak partekatzen dituzten pertsona desberdinen arteko interakzioa. Ildo horretan, azpimarratzen du gizarte-bizitza modernoa —bereziki, hiri-testuinguruetan— ez dela oinarritzen jaunartzean, komunikazioan eta kopresentzian[58] baizik. Horrenbestez, kolektibo bidezkoagoak eta inklusiboagoak eraiki behar dira, gazte-bakardadearen adierazpen askoren oinarrian dauden gizarte- eta egitura-prozesuak prebenitzeko eta haiei aurre egiteko. Hau da, homogeneotasuna inposatu gabe, elkarrekintza, partaidetza eta aitortza bultzatuko duten kolektibitate moduak sustatzea, isolamenduen prozesu orokorrek sortzen dituzten dinamika sozialen erantzun gisa.

---

57 Imanol Zuberoren ¿La crisis del Estado de Bienestar, es sólo económica? testua, *Seminario sobre los valores democráticos en una sociedad en crisis,* 2010eko azaroa, Vitoria-Gasteiz. Premiazkoa da Baumanen aipamena *El tiempo apremia. Conversaciones con Citlali Rovirosa-Madrazo,* Arcadia, Bartzelona, 2010, 85. orr.

58 Manuel Delgado, "Lo común y lo colectivo", https://www.yumpu.com/es/document/view/12753593/lo-comun-y-lo-colectivo-manuel-delgado-medialab-prado#google_vignette

7.3. Delphi analisia. Laburpena

Gazteen bakardadeari buruzko testu hau garatzeko, Delphi[59] analisia egin da. Bertan, Euskadiko eta Espainiako hamazazpi adituk parte hartu dute, hainbat diziplina zientifikotakoak eta hirugarren sektoreko hainbat erakundetakoak, hirugarren sektoreko modalitateen akonpainamenduan eta kudeaketan aritzen direnak. Hasiera batean, hogeita hamar pertsona ingururekin jarri ziren harremanetan; batzuek hasieratik uko egin zioten parte hartzeari, eta beste batzuek, berriz, prozesuan zehar.

Delphi metodoa ikerketa-teknika dinamikoa da, intuitiboa eta prediktiboa, eta gai jakin bati buruzko aditu-talde baten iritziak eta ekarpenak estrategikoki erabiltzean oinarritzen da, irtenbide espezifikoak lortzeko eta erabakiak hobeto hartzeko. Bestela esanda, taldeko komunikazio- eta interakzio-prozesu bat egituratzeko metodo bat da, eta eraginkorra da gizabanako-talde bati, osotasun gisa, arazo konplexu bat —gure kasua, gazteen bakardadea— tratatzeko aukera emateko.

Analisia fase hauetan garatu dugu:

- Gidoi edo galdetegi ireki bat prestatu eta bidaltzea, posta elektronikoz aditu-taldeari bidalita. Lortutako informazioarekin, lehen zirriborroa egin zen.

- Bigarren urrats batean, zirriborroa adituen taldeari bidali zitzaion, irakurketa kritikoa egin zezan eta ekarpen berriak jaso zitzan, zirriborro-txostenaren bigarren bertsioa osatzeko.

- Bigarren itzulian lortutako informaziotik abiatuta, hiru bertsio landu dira, jarraian aurkeztuko ditugunak: bertsio exekutiboa, ustiapen zabalagoa –laburpena– eta hirugarren bat, analisi luzea, osoena, non lortutako adostasun handiak eta hainbat adituk eman dizkiguten interes handiko alderdi osagarriak gehitu ditugun.

---

59 Teknikaren azalpena eta garatutako Delphi-arekin lotutako beste alderdi batzuk: www.bizkaisare.eus

Hona hemen kontaktatutako adituekin Delphi analisian lortutako emaitza batzuk:

- **Gazteen bakardadera hurbiltzea.** Delphi analisian parte hartu duten adituak ikuspegi desberdinetatik abiatuta jorratu dute gazteen bakardadea, hala nola ikerketa, esku-hartze soziala edo esperientzia profesionala. Hala ere, bat datoz ideia nagusi batean: gazteen bakardadea fenomeno konplexua da eta ez du kausa bakar bat. Prekarietatearekin, etxebizitzarekin, familiarekin, osasun mentalarekin, laguntza sareekin edo gazte bakoitzaren historia pertsonalarekin lotuta egon daiteke. Horregatik, ez da modu sinplean azaldu behar, ezta pertsona guztientzat berdin ere.

- **Errealitatea edo ikusgarritasun handiagoa.** Adituen ustez, gazteen bakardadea errealitate garrantzitsua da, eta arreta merezi du. Adierazi dute, halaber, ez dela halabeharrez fenomeno berri bat, baina orain agerikoagoa dela eta gehiago hitz egiten dela hartaz. Aldi berean, ohartarazi dute ez dela gehiegi puztu behar, ezta ondoezaren esperientzia oro bakardade arazo bihurtu ere. Ongi ulertzeko, testuinguru zabalago batean kokatu beharko litzateke, prekarietateak, etxebizitza eskuratzeko zailtasunek eta helduaroranzko bizi-trantsizio gero eta ziurgabeagoek markatua.

- **Gai zentrala edo mendeko aldagaia.** Adituek gazteen bakardadea modu desberdinetan interpretatzen dute: gizarte-arazo gisa, ongizate/ondoezaren dimentsio gisa edo beste gizarte-prozesu batzuen ondorio gisa. Hala ere, bat datoz esatean ez dela fenomeno isolatu gisa ulertu behar. Aitzitik, gazteen bakardadea ondoez sozialaren seinale gisa agertzen da, eta prekarietatearekin, ziurgabetasunarekin, emantzipazio-arazoekin, buru-osasunarekin eta lotura komunitarioen ahultzearekin lotzen da.

- **Ondoez emozionala eta deskonexioa adieraztea.** Adituek diotenez, gazteen bakardadea ondoez emozionalarekin eta deskonexioaren sentsazio subjektiboarekin lotzen da gehienbat. Ez du beti esan nahi fisikoki bakarrik egotea edo beste pertsona batzuekin kontakturik ez izatea. Pertsona gazte bat jendez inguratuta egon daiteke eta bakarrik sentitu, aitortua, onartua edo lagundua sentitzen ez bada. Gainera, esperientzia hori aldatu egiten da gazte bakoitzaren adinaren, testuinguruaren eta zaurgarritasun-egoeraren arabera.

- **Nerabezaroarekiko lotura?** Adituek gazteen bakardadea nerabezaroarekin lotzeko joera dute, harreman-sentsibilitate handiko etapa baita. Urte horietan oso garrantzitsuak dira kide izatea, ahokatzeko obsesioa, onarpena eta identitatearen eraikuntza. Baina, era berean, adierazten dute bakardadea indartsu agertzen dela gazte helduetan, batez ere arrazoi estrukturalengatik, hala nola prekarietatea, autonomia falta edo independizatzeko zailtasunak. Horregatik, gaztebakardadea bizi-trantsizioei lotutako fenomeno gisa ulertu behar da, adin jakin bati baino gehiago.

- **Lotura eskasak.** Adituen ustez, gazteen bakardadea esperientzia subjektiboa da, eta loturen kalitatearekin lotuta dago. Ez da gauza bera bakardadea eta isolamendua. Harremanak, kontaktuak edo bizikidetza egon daitezke, eta, hala ere, bakardadea egon daiteke lotura horiek ez badute babesik, konfiantzarik edo aitortzarik eskaintzen. Gazte bakardadeak beste adin batzuetan bakardadearekin partekatzen dituen ezaugarriak baditu ere, berezko ezaugarriak ditu aldaketa, ziurgabetasun eta bizi proiektuaren eraikuntza une batean agertzen delako.

- **Egiturazko babesgabetasuna?** Adituen ustez, 25 eta 34 urte bitartean, bakardadea egiturazko babesgabetasun modutzat uler daiteke askotan. Garai honetan, arazoa ez da beti harreman pertsonalik eza, baizik eta laguntza sozial eta instituzionalik eza eta bizitza autonomoa eraikitzeko gabezia materialak. Lan prekarietateak, etxebizitza bat eskuratzeko zailtasunak eta menpekotasun ekonomikoak bakardade isilagoa sor dezakete, bizi proiektuan bertan aurrera egin ezinarekin lotuta.

- **Ibilbide zatikatuak eta postlinealak.** Pertsona adituek nabarmentzen dute helduarorako trantsizioa zalantzazkoagoa eta zatikatuagoa bihurtu dela, gizarte postlineal batean bizi garelako. Lehen ibilbide linealagoa espero zen: ikasi, lan egin, independizatu eta bizi proiektu bat eraikitzea. Gaur egun, gazte askok etenaldiak, atzerapenak eta blokeoak bizi dituzte bide horretan. Egonkortasun falta horrek zaildu egiten du lotura iraunkorrak sortzea, eta desorientazio sentsazioa sor dezake horrek. Horregatik, bakardadea bizi-ibilbide ahul, eten eta desordenatuen emaitza gisa agertzen da.

- **Instituzioen aldetik sortutako isolamendua?** Adituek gazteen bakardadea sozialki eta instituzionalki sortutako isolamendu modu gisa ere ulertzen dute. Horrek esan nahi du ez dagoela gaztearen esku soilik, ezta gaztearekin erlazionatzeko dituen gaitasunen esku ere. Prekarietatea, behartutako familia dependentzia, etxebizitza falta edo segurtasun ekonomiko eza bezalako faktoreek ibilbideak blokeatu eta harremanetarako aukerak murrizten dituzte. Horrela, azalpena indibidualetik autonomia eta partaidetza zailtzen edo zapuzten duten gizarte-baldintzetara lerratzen da.

- **Ebidentzia argirik ez.** Adituek diotenez, gero eta ikerketa gehiago egiten dira gazteen bakardadeari buruz, baina oraindik ere ezagutza-muga handiak daude. Ikerketa kuantitatiboak dira nagusi, datuetan eta inkestetan oinarrituak, baina denboran zehar ibilbideak jarraitzen dituzten eta gazteen esperientziak sakonago entzuten dituzten ikerketak falta dira. Begirada intersekzionalagoak ere behar direla diote, adina, generoa, klase soziala, jatorria, desgaitasuna edo bestelako zaurgarritasun egoerak nola uztartzen diren kontuan hartuko dutenak.

- **Ezagutzaren eta esku-hartzearen arteko arrakala.** Adituek ikerketaren eta praktika profesionalaren artean distantzia dagoela ohartarazten dute. Akademiatik adierazten dute ebidentzia nahikoa falta dela; esku-hartze sozialetik, aldiz, bakardade egoerak antzematen dira eguneroko bizitzan, nahiz eta askotan ez diren horrela izendatzen. Desberdintasun horrek erakusten du beharrezkoa dela ezagutza zientifikoa gazteekin zuzenean lan egiten dutenen esperientziarekin hobeto lotzea, erantzun erabilgarriagoak eta errealitateari egokituagoak diseinatzeko.

- **Bakardade mota ezberdinak.** Adituek onartzen dute gazteen bakardadea era askotakoa dela. Bakardade emozionalaz, sozialaz, existentzialaz eta estrukturalaz hitz egiten dute, baita mundu digitalarekin edo aniztasun soziokulturalarekin lotutako modu berriagoez ere. Hala ere, adierazi dute ez direla kategoria bereizi gisa ulertu behar. Bizitza errealean, bakardade modu horiek elkarrekin nahastu eta indartu ohi dira. Horregatik, hobe da elkarri konektatutako dimentsioez hitz egitea, itxiez baino.

- **Dimentsio anitzeko fenomenoa.** Adituak bat datoz gazteen bakardadea dimentsio anitzeko fenomenoa dela esatean. Horrek esan nahi du aldi berean hainbat modutan adieraz daitekeela. Bakardade emozionala esperientziaren erdigunean egon ohi da, baina dimentsio sozialak, estrukturalak, existentzialak, digitalak eta kulturalak ere eragiten dute. Dimentsio horiek gainjarri egiten dira, eta, askotan, faktore estrukturalek baldintzatzen dituzte, hala nola prekarietateak, autonomia faltak edo desberdintasunek.

- **Fluktuatzen duten eragileak.** Adituek diote bakardadearen dimentsio guztiek ez dutela pisu bera etapa guztietan. Bakardade emozionala bizipen pertsonalaren muina da, pertsona sentitzeko moduarekin lotzen delako. Beste bakardade modu asko baldintzatzen ditu dimentsio estrukturalak, bizi aukerei eragiten dielako. Nerabezaroan gehiago pisatzen du bakardade sozialak, taldeari eta kide izateari lotutakoa. Gazte helduetan indarra irabaz dezake bakardade existentzialak, bizitzaren zentzuarekin, etorkizunarekin eta bizi-proiektuarekin lotuta.

- **Gizarte digitalaren larrialdia**. Adituak bat datoz esatean komunikabide digitalak ez direla gazteen bakardadearen arrazoi nagusia. Hala ere, transformatu eta anplifikatu egin dezakete. Sare sozialek kontaktuak eta konexioak erraztu ditzakete, baina azaleko harremanak, etengabe konparatzea edo parean ez egotearen sentsazioa ere bultza dezakete. Horien eragina, egiten zaien erabileraren eta gazte bakoitzaren testuinguru pertsonalaren eta sozialaren araberakoa da. Horregatik, arlo digitala faktore garrantzitsu gisa ulertu behar da, baina ez erabakigarri gisa.

- **Adituek azaltzen dutenez, arlo digitalaren eragina aldatu egiten da bakardade moduaren arabera.** Bakardade emozionala areagotu dezake, konparazioa edo aitortzaren bilaketa handitzen denean, adibidez. Harreman sozialak ere alda ditzake, desberdintasun batzuk ikusgarriago egin, edo zeharka eragin zentzuari eta identitateari buruzko galderetan. Edonola ere, digitala bakardade esperientzia aldatzen duen elementu gisa jokatzen du, baina ez bere kausa nagusi gisa.

- **Faktore estrukturalen preminentzia?** Adituek pisu handia ematen diete gazteen bakardadearen egiturazko kausei, nahiz eta haien dimentsio subjektiboa ere onartzen duten. Prekarietateak, etxebizitzak, ziurgabetasun ekonomikoak edo emantzipatzeko zailtasunek asko baldintzatzen dituzte gizarteratzeko aukerak. Baina gazte bakoitzak bere harremanak eta bizi-aldaketak nola bizi dituen ere axola du. Horregatik, biografia eta testuingurua uztartuko dituen begirada proposatzen dute, kontuan izanik erlazionatzeko faktoreek pisu handiagoa dutela nerabezaroan, eta faktore estrukturalek indarra irabazten dutela gaztaro helduan.

- **Gazteen bakardadearen eragin desberdinak.** Adituek azpimarratzen dute gazteen bakardadeak ez diela berdin eragiten gazte guztiei. Indar handiagoz kontzentratzen da zaurgarritasun bat baino gehiagoko testuinguruetan. Ez da azaltzen kolektibo jakin bateko kide izateagatik bakarrik, egiturazko, harremanezko eta biografiako faktoreen konbinazioagatik eta gainjartzearengatik baizik, azken batean. Horrek esan nahi du pertsona batek bakardade arrisku handiagoa izan dezakeela prekarietatea, laguntza falta, diskriminazioa, familia arazoak edo osasun zailtasunak elkartzen direnean.

- **Arrisku-eremuak.** Arrisku-eremuez gehiago hitz egitea proposatzen dute adituek, kolektibo itxiez baino. Etiketak saihesten eta errealitatea hobeto ulertzen laguntzen du horrek. Bakardadea ez da agertzen pertsona bat talde jakin batekoa delako, bere zaurgarritasuna areagotzen duten baldintzetan bizi delako baizik. Desabantailen pilaketak, etendako ibilbideak izatea eta laguntzarik ez izatea deskonexio sozialerako arrisku handiagoa sortzen duten faktoreak dira.

- **Arrisku handiena duten taldeak.** Adituek diotenez, LGTBIQ+ gazteengan eta bereziki trans pertsonengan, bakardadea ez dator identifikazio horretatik, onarpen faltatik, diskriminaziotik eta harreman seguruak eraikitzeko oztopoetatik baizik. Arazoa ez da nor den pertsona, haren pertenentzia arbuiatu, ikusezin bihurtu edo zaildu dezakeen ingurunean baizik. Horregatik, bakardade modu horrek dimentsio emozional, sozial eta estrukturalak uztartzen ditu.

- **Bakardadea testuinguru babestuetan.** Adituek ohartarazi dute bakardadea itxuraz babesleak diren familia-testuinguruetan ere ager

daitekeela. Hori gertatzen da, adibidez, gazte batek bere familiarekin bizitzen jarraitzen duenean, ez hautuz, baizik eta emantzipatu ezin delako. Familia-harreman positiboak egon arren, autonomia faltak bakardade ez hain agerikoa sor dezake. Ezkutuko bakardade estrukturala da, proiektu propio bat eraikitzeko ezintasunari lotua.

- **Askotariko afektazioa.** Gazteen bakardadeak bizitzaren esparru askotan ondorioak izan ditzakeela nabarmentzen dute adituek. Osasun mentalari eragin diezaioke, antsietate, depresio edo ideazio suizida arriskua areagotuz. Osasun fisikoan, arrisku-jokabideetan eta hezkuntza- eta lan-ibilbideetan ere izan dezake eragina. Hori dela eta, bakardadeak, orainean ondoeza eragiteaz gain, etorkizuneko aukerak ahuldu eta desberdintasunak erreproduzitu ditzake.

- **Bakardadearen gurpil zoroa.** Adituek gazteen bakardadea zirkulu metakor eta zoro gisa deskribatzen dute. Zaurgarritasun egoera batek bakardadea sor dezake; bakardade horrek ezinegona eragin dezake; ondoezak, ikasketak, lana, harremanak edo osasuna honda ditzake; eta hondatze horrek berriz ere bakardadea areagotu dezake. Horrela, bere burua indartzen eta atzeraelikatzen duen prozesu bat sortzen da, eta bazterkeria-egoerak egonkortu ditzakeena, garaiz esku hartzen ez bada.

- **Bakardadearen intentsitateak.** Adituek azaltzen dutenez, bakardade zirkulu honek maila ezberdinak izan ditzake. Arina izan daiteke eta une jakin batzuetan agertu; moderatua izan daiteke eta luzaroago iraun; edo kroniko bihur daiteke egitura-arazoekin erlazionatzen denean. Garrantzitsuena ez da jakitea gazte bat bakarrik sentitzen den ala ez, zer intentsitaterekin bizi duen eta bakardade horrek bere ongizatean eta bizi-ibilbidean zein neurritan eragiten dion jakitea baizik.

- **Eskala anitzeko erantzunak.** Adituak bat datoz esatean erantzun eraginkorrek hainbat mailatan jardun behar dutela aldi berean. Bakardadea prebenitzeko egiturazko neurriak behar dira, hala nola enplegua, etxebizitza eta babes soziala hobetzea. Komunitate-neurriak ere behar dira loturak, topaguneak eta pertenentzia-sentimendua sortzeko. Eta, gainera, banakako laguntza behar da egoera ahulenean daudenei laguntzeko. Erantzun horietako batek ere ez du ondo funtzionatzen, bakoitza bere aldetik.

- **Dimentsio ikusezinen iraunkortasuna?** Adituek ohartarazi dute gazteen bakardadearen dimentsio batzuk ez direla oso nabarmenak oraindik. Dimentsio estrukturalarekin, intersekzionalitatearekin eta bizi-ibilbide trunkatuekin gertatzen da hori, gehienbat. Gai horiek hautematen, ikusten eta identifikatzen ez direnean, areagotu egiten da bakardadea arazo pertsonala baino ez dela pentsatzeko arriskua. Begirada indibidualizatzaile horrek politiken eraginkortasuna mugatzen du, ez baitu bakardadea eragiten edo mantentzen duten kausa sozialen gainean eragiten.

- **Ez da identitate bat.** Adituek behin eta berriz diote gazteen bakardadea ez dela identitate bihurtu behar. Gazte bat bakarrik senti daiteke, baina ez du bakardade horrek definitu behar. Ondoezaren esperientzia bat da, ez ezaugarri iraunkorra. Gaur egun bakardadea agerikoagoa bada ere, ez da komeni normalizatzea, ezta hura apurtzea ere. Erantzuna behar duten harreman-, gizarte- edo egitura-zailtasunei buruzko alerta-seinale gisa ulertu behar da.

- **Familia anbibalentea.** Pertsona helduen zeregina anbibalentea dela diote adituek. Familiek, irakasleek, profesionalek eta beste irudi heldu batzuek lagundu, babestu eta bakardade egoerak antzeman ditzakete. Baina gazteen esperientzia ere gaizki interpreta dezakete, aurreiritzietatik, alarmismotik edo ikuspegi indibidualizatuegietatik begiratzen badiote. Horregatik, harreman horizontalagoa behar da, gazteen ahotsa entzutean, errespetatzean eta aintzat hartzean oinarritua.

- **Bakardadea eta partaidetza anbibalentea.** Adituek azaldu dute bakardadearen eta gazteen parte-hartzearen arteko harremana ere anbibalentea dela. Bakardadeak konfiantza gutxitu, parte-hartzea ahuldu eta pertsona bat bizitza sozialetik aldentzea eragin dezake. Baina, kasu batzuetan, babesa, parte-hartzea edo ekintza kolektiboa bilatzea ere aktiba dezake. Gakoa aitortzan eta pertenentzian dago: gazteak entzunak eta baloratuak sentitzen direnean, jarduteko eta parte hartzeko gaitasuna areagotzen zaie.

- **Belaunaldien arteko anbibalentzia.** Adituek nabarmentzen dute belaunaldien arteko harremanek gazteen bakardadea murrizten lagun dezaketela, entzute, aitortza eta lotura esanguratsuak eskaintzen dituztenean. Hala ere, gogorarazi dute harreman horiek ez dituztela berdinen arteko harremanak ordezkatzen, oso

erabakigarriak baitira gaztaroan. Gainera, elkarrekikotasunean oinarritu behar dute, eta ez gehiegizko babesean. Prekarietate testuinguruetan, mendekotasuna sor dezakete autonomia mugatzen badute. Pertenentzia eta konektatzeko aukerak zabaltzen dituzten komunitateetako kide direnean agertzen da haien baliorik handiena.

7.4. Ondorio eta iradokizunak

Gazteen bakardadea fenomeno estruktural, erlazional eta dinamiko gisa ulertu behar da, ez bakarrik esperientzia indibidual edo emozional gisa. Gazteek beren ongizateari, nortasunari eta bizi-proiektuei eusteko dituzten loturen arteko desoreka adierazten du. Hori dela eta, gizarte-kohesioaren defizitaren adierazlea da, eta lan-prekarietatearekin, emantzipatzeko zailtasunekin, etxebizitza-arazoekin, bizi-ziurgabetasunarekin, diskriminazioarekin, pobreziarekin eta komunitate-hauskortasunarekin lotuta dago.

Ikuspegi soziologikotik, "arrisku fabrikatu" gisa interpreta daiteke: ez da banakako akats gisa sortu, dinamika sozialen emaitza gisa baizik. Dinamika horiek ibilbide ezegonkorrak kudeatzera behartzen dituzte gazteak, beti beharrezko laguntza material, emozional eta komunitarioak izan gabe. Zentzu horretan, gazte bakardadea sozialki eta instituzionalki sortutako isolamendu modu gisa ere uler daiteke. Ez dago soilik gaztearen eta haren harreman-trebetasunen mende, autonomia, partaidetza eta lotura esanguratsuen eraikuntza blokeatzen edo zailtzen duten gizarte-baldintzen mende baizik.

Horri behar bezala ekiteko, ezinbestekoa da definizio operatibo partekatua izatea, analisia ordenatzeko, datuak konparatzeko eta politika publikoak hobeto bideratzeko. Definizio horrek bi dimentsio integratu behar lituzke: alde batetik, dimentsio subjektiboa —nola hautematen dituen pertsonak bere loturak eta partaidetza—, eta, bestetik, dimentsio objektiboa —sareen, laguntzen, harremanetarako espazioen eta parte hartzeko aukeren benetako eskuragarritasuna—. Bi dimentsioak ez datoz beti bat, eta, beraz, bakardadea modu mailakatuan eta testuinguruan identifikatzea komeni da: arina, iragankorra, bizia edo egiturazkoa.

Neurtzeko tresna on batek definizio hori ekintza publikorako ebidentzia erabilgarri bihurtu behar du. Aldagai hauek jaso behar ditu: adina, generoa, egoera sozioekonomikoa, jatorria, desgaitasuna, osasun mentala, familia-sarea, parte-hartze komunitarioa eta bizi-trantsizioak. Helburua ez litzateke soilik datuak sortzea, baizik eta detekzioa hobetzea, baliabideak esleitzea eta esku-hartzeak ebaluatzea. Bakardadeari buruzko ikerketak ugaritzen ari dira hainbat erakunde- eta lurralde-mailatan, bai eta gizarte-erakundeetan ere. Hori dela eta, ez litzateke baztertu behar Eustaten katalogoan sartutako estatistika-eragiketa bat sustatzeko aukera, erakundeen artean hitzartutako ekimen gisa sortua.

Goiz detektatzeko, galdetegi laburrak, arrisku psikosozialaren adierazleak eta gertuko behaketa profesionala konbinatu behar dira. Ikastetxeek, gazteria-zerbitzuek, osasun-zerbitzuek, gizarte-zerbitzuek eta erakunde komunitarioek hainbat seinale identifika ditzakete, hala nola isolamendu progresiboa, parte-hartze baxua, laguntzarik eza edo ondoez emozional iraunkorra. Tresna digitalek lagundu dezakete, betiere giza lotura ordezkatzen ez badute.

Erantzuna maila anitzeko eta sektore arteko gobernantza baten bidez antolatu behar da. Maila autonomikoak esparru kontzeptualak, estandarrak eta informazio partekatua definitu beharko lituzke; foru-mailak, lurralde ekitatea koordinatu eta bermatu; eta udal mailak, funtzio nagusia hartu beharko luke detekzioan, esku-hartze zuzenean eta aktibazio komunitarioan. Esparru akademikoak, hirugarren sektoreak eta gazteriak berak ere parte hartu behar dute.

Gazteen bakardadeak ez dio nerabezaroari bakarrik eragiten. Etapa horretan identitatearekin, kide izatearekin eta aitortzarekin lotu ohi da, eta 20 eta 35 urte bitartean, berriz, gehiago lotzen da egiturazko faktoreekin: prekarietatea, emantzipazio blokeatua, egoitza-ezegonkortasuna, itxaropenak zapuztea eta sareak galtzea. Bereziki, 25 eta 34 urte bitartean, bakardadea egiturazko babesgabetasun modu gisa uler daiteke askotan. Arazoa ez da beti harreman pertsonalik eza, baizik eta laguntza sozial eta instituzionalik eza eta bizitza autonomoa eraikitzeko gabezia materialak. Lan prekarietateak, etxebizitza bat eskuratzeko zailtasunak eta menpekotasun ekonomikoak bakardade isilagoa sor dezakete, bizi proiektuan bertan aurrera egin ezinarekin lotuta.

Fenomeno hori bizi-zikloaren ikuspegitik eta gizarte postlineal baten esparruan aztertu behar da. Helduarorako trantsizioak ez dio, jada, sekuentzia egonkor bati jarraitzen —ikasi, lan egin, independizatu eta bizi-proiektu bat eraikitzea—, baizik eta etenez, atzerapenez eta blokeoz markatuta agertzen da. Zatiketa horrek zaildu egiten du lotura iraunkorrak sortzea, eta desorientazioa, segurtasunik eza eta gelditze-sentsazioa sor ditzake. Horregatik, bakardadea bizi-ibilbide ahul, eten eta desordenatuen emaitza gisa agertzen da.

Harreman estua dago bakardadearen eta zaurgarritasunaren artean. Bakardadea pobreziarekin, bazterkeriarekin, migrazioarekin, desgaitasunarekin, osasun mentaleko arazoekin, indarkeriarekin, diskriminazioarekin edo familia-sarerik ezarekin lotzen da. Beti ez da posible dimentsio horiek bereiztea, gainjarri eta elkar indartu ohi baitute. Gainera, familia-dependentzia behartuak, segurtasunik eza ekonomikoak edo etxebizitza faltak harremanetarako aukerak murrizten dituzte, ibilbideak blokeatzen dituzte eta gizarteko kide izatea zailtzen dute. Lan prekarietateak, etxebizitza bat eskuratzeko zailtasunak eta menpekotasun ekonomikoak bakardade isilagoa sor dezakete, bizi proiektuan bertan aurrera egiteko ezintasunarekin lotuta.

Tratamenduak integratua, moldagarria eta mailakatua izan behar du. Lehenik eta behin, oinarrizko egiturazko baldintzak bermatu behar dira: diru-sarrerak, etxebizitza, hezkuntza, enplegu duina, indarkeriaren aurkako babesa eta osasun mentalerako sarbidea. Ondoren, laguntza jarraitua eskaini behar da une kritikoetan, hala nola hezkuntza-sistematik irtetean, emantzipazioan, migrazioan, enplegura igarotzean, familia-hausturetan edo indarkeria-esperientzien osteko suspertzean.

Arrisku-mailaren arabera, talde-espazioak, komunitate-jarduerak, berdinen arteko laguntza, mentoriak, hezkuntza-figura egonkorrak edo laguntza intentsiboa erabil daitezke. Osasun mentalaren, traumaren, indarkeriaren edo *bullying*-aren kasuetan, esku-hartzea zerbitzu espezializatuekin koordinatu behar da. Mentoria soziala eta berdinen taldeak bereziki baliagarriak dira konfiantza, aintzatespena eta pertenentzia sortzeko.

Halaber, garrantzitsua da itxuraz integratuta dauden —ikasten, lan egiten edo familiarekin bizi diren— baina deskonexioa edo lotura

esanguratsurik ez duten gazteei arreta ematea. Kasu horietan, erantzunak prebentiboa, unibertsala eta gertukoa izan behar du, ingurune arruntetan kokatua: ikastetxeak, unibertsitateak, elkarteak, gazteguneak, kirola, kultura eta auzoak.

Hurbileko azpiegitura funtsezkoa da: gazte-zentroak, kale-hezitzaileak, eskola-erreferenteak, komunitate-tutoreak, berdinen taldeak eta kultura-edo kirol-jarduerak, harreman-ikuspegiarekin. Eredu horiek erreplikagarriak dira beren printzipioetan —jarraitutasuna, pertsonalizazioa, hurbiltasuna, sareko lana eta gazteen parte-hartzea—, nahiz eta lurralde bakoitzera egokitu behar diren.

Laburbilduz, gazteen bakardadea ez da arazo indibidual edo iragankor gisa tratatu behar, desberdintasunaren, harremanen zaurgarritasunaren, egiturazko babesgabetasunaren eta gizarte-kohesioaren urritasunaren adierazpen gisa baizik. Horri ekiteko, egitura-politikak, detekzio goiztiarra, laguntza pertsonalizatua, komunitate-gailuak eta zerbitzu espezializatuak konbinatu behar dira. Gakoa ez da soilik gazteak konektatzea, baldintza iraunkorrak sortzea baizik, lotura esanguratsuak eraiki ditzaten, aitortuak senti daitezen eta bizitza komun baten parte izan daitezen.

Bibliografía

1. Alonso LE. *Trabajo y postmodernidad. El empleo débil.* Madril: Fundamentos Argitaletxea; 2000.

2. Amezaga Etxebarria A, López Carrasco C, Sádaba Rodríguez I. La conexión como sociabilidad. Mediación de las redes sociales en las soledades juveniles. *Athenea Digital.* 2022;22(3): e3303. doi:10.5565/rev/athenea.3303.

3. Ararteko. *Nahi gabeko bakardadea. Politika publikoen ereduak eta herritarren konpromisoa.* Vitoria-Gasteiz: Ararteko; 2020.

4. Bartzelonako Udala. *Guía para la prevención, detección y acompañamiento de adolescentes y jóvenes en situaciones de soledad. Estrategia municipal contra la soledad 2020-2030.* Bartzelona: Bartzelonako Udala; 2021.

5. Bartzelonako Udala. *Guía per a la prevenció, detecció, d'adolescents i joves en situacions de soledad.* Barcelona: Bartzelonako Udala; 2021.

6. Bartzelonako Udala. *La soledat a Barcelona en el marc d'Europa.* Bartzelona: Bartzelonako Udala; 2020.

7. Bilboko Udala. *Nahi gabeko Bakardadearen eta Isolamendu Sozialaren aurkako Udal Estrategia (2026-2035).* Bilbao: Bilboko Udala; 2026.

8. Ballesteros JC, Sanmartín A, Tudela P, Rubio A. *Barómetro juvenil sobre salud y bienestar 2019.* Madril: Nerabezaro eta Gazteentzako Sofia Erregina Zentroa, 2020. doi:10.5281/zenodo.3768432.

9. Bauman Z, Leoncini T. *Generación líquida. Transformaciones en la era 3.0.* Bartzelona: Paidós; 2018.

10. Bauman Z, Tester K. *La ambivalencia de la modernidad y otras conversaciones.* Bartzelona: Paidós; 2002.

11. Bauman Z. *Vida líquida.* Bartzelona: Austral; 2013.

12. Beck U. *La democracia y sus enemigos.* Bartzelona: Paidós; 2000. 33-42 orr.

13. Beck U. *La sociedad del riesgo. Hacia una nueva modernidad.* Bartzelona: Paidós; 1986.

14. Beck U. *Un nuevo mundo feliz: la precariedad del trabajo en la era de la globalización.* Bartzelona: Paidós; 2000.

15. Beck U, Grande E. *La Europa cosmopolita: sociedad y política en la segunda modernidad.* Bartzelona: Paidós; 2006.

16. Beck-Gernsheim E, Beck U. *La individualización: el individualismo institucionalizado y sus consecuencias sociales y políticas.* Bartzelona: Paidós; 2003.

17. Beck-Gernsheim E. *La reinvención de la familia: en busca de nuevas formas de convivencia.* Bartzelona: Paidós; 2003.

18. Behatuz. *Nahi ez diren bakardadeak.* Vitoria-Gasteiz: Gizarte Zerbitzuen EAEko Behatokia, Berdintasun, Justizia eta Gizarte Politiken Saila; 2023. Gizarteratuz monografikoak.

19. Bell D. *Las contradicciones culturales del capitalismo.* Madril: Alianza; 1977.

20. Berger P, Berger B, Kellner H. *Un mundo sin hogar. Modernización y conciencia.* Santander: Sal Terrae; 1976.

21. Bruckner P. *La tentación de la inocencia.* Bartzelona: Anagrama; 1996.

22. Caballero A, Vilaseca S. Zygmunt Bauman-en elkarrizketa: "Ya no hay lugares vacíos donde arrojar los desperdicios humanos". *El Viejo Topo.* 2003;(183):10-17.

23. Castells M. *La sociedad red.* Madril: Alianza; 1996.

24. Centro de Investigaciones Sociológicas. *Estudio cualitativo sobre perspectivas de futuro.* Madril: CIS; 2024.

25. Coeli G. La rebelión invisible: la juventud hikikomori contra la sociedad del rendimiento. *Documentación Social.* 2026;(22). Eskuratzeko: https://documentacionsocial.es/22/a-fondo/la-rebelion-invisible-la-juventud-en-hikikomori-contra-la-sociedad-del-rendimiento

26. Bartzelonako Gazte Kontseilua, Ballesté Isern E, Soler-i-Martí R, koordinatzaileak. *Adultocentrisme i polítiques públiques locals: percepcions/propostes juvenils.* Barcelona: Sindicatura de Greuges de Bartzelona; 2023.

27. Espainiako Ekonomia eta Gizarte Kontseilua. *Informe de la realidad migratoria en España: prioridades para las políticas públicas.* Madril: CES; 2025.

28. Bizkaiko Foru Aldundia. *Bizkaia Gazteak 2030 Estrategia.* Bilbo: BFA. Eskuragarri: https://gazteak.bizkaia.eus

29. Documentación Social. *Juventud, vínculos y soledad no deseada.* Madril: Cáritas; s.f. 22.zbkia. Eskuratzeko: https://documentacionsocial.es/22/

30. Domingo A. Los retos de la sociedad del futuro. *Revista Digital Idees.* 2025;(64).

31. Domínguez Olabide P.[SIIS] *Lotura komunitarioak sendotzea bakardadeari heltzeko: esku-hartze eta programa nagusien berrikuspena.* Bilbo: BizkaiSare, Berdintasuna eta Gizarte Kohesioa sustatzeko zuzendaritza, Bizkaiko Foru Ahaldundia; 2025. Eskuragarri: www.bizkaisare.eus

32. Eagleton T. *Esperanza sin optimismo.* Madril: Taurus; 2016.

Bibliografía

33. EAPN. *El Estado de la Pobreza 2025. Pobreza y territorio: comunidades autónomas y Unión Europea.* Madril: EAPN; 2025.

34. EAPN. *El Estado de la Pobreza 2025. Seguimiento de los indicadores de la Agenda UE 2030.* Madril: EAPN; 2025.

35. Escapa S. *El reto invisible: la soledad no deseada en la infancia*. Bartzelona: Bartzelonako Udala; 2023.

36. Escapa S. *La soledad no deseada en Barcelona en el año 2024. Nuevos datos de la encuesta ómnibus.* Bartzelona: Bartzelonako Udala; 2025.

37. Eustat. *Euskal AEko biztanleriaren proiekzioak. 2026-2045.* Vitoria-Gasteiz: Eustat; 2026.

38. Fantova F. *Enfoque y abordaje de la soledad no deseada.* Bartzelona: Bartzelonako Udala; 2021.

39. Feixa C, director. *Informe Juventud en España 2024. Entre la emergencia y la resiliencia.* Madril: Injuve; 2014.

40. Fernández Alonso M. La soledad en España. Perfiles de su percepción positiva o negativa. *Rev Esp Sociol.* 2026;35(1):a290. doi:10.22325/fes/res.2026.290.

41. Fernández de Larrinoa Palacios PP, Ortiz Marqués N, Castro Blanco MP, Zalbidea Botrán A, Gómez Garay H. *Combatiendo la vivencia de soledad en las personas mayores.* Bilbao: BBK, Deustuko Unibertsitatea; 2025.

42. Flores Martos R. Echar raíces en tiempo de sequía: el desafío de la juventud ante la fractura del pacto social. *Documentación Social Digital.* 2026. Eskuratzeko: https://documentacionsocial.es/contenidos/ciencia-social/echar-raices-en-tiempo-de-sequia-el-desafio-de-la-juventud-ante-la-fractura-del-pacto-social/?print=pdf

43. Freixa C, Benedicto J. *Informe Juventud en España 2024. Entre la emergencia y la resiliencia.* Madril: Gazteria eta Haurtzaro Ministeritza; 2025.

44. Fresno-Nahi gabeko bakardadearen estatu behatokia. *Barómetro de la soledad no deseada en el País Vasco 2024.* Madril: ONCE Fundazioa, AXA Fundazioa; 2025.

45. FOESSA Fundazioa. *Informe sobre exclusión y desarrollo social en Euskadi. Resultados de la encuesta sobre integración y necesidades sociales 2024.* Madril: FOESSA Fundazioa. Cáritas; 2025.

46. FOESSA Fundazioa. *IX Informe sobre exclusión y desarrollo social en España.* Madril: FOESSA Fundazioa, Cáritas; 2025.

47. García F. El mito de Theuth. Una reflexión sobre el impacto de las redes sociales y la IA en las personas. *Documentación Social.* 2026;(22). Eskuratzeko: https://documentacionsocial.es/22/a-

fondo/el-mito-de-theuth-una-reflexion-sobre-el-impacto-de-las-redes-sociales-y-la-ia-en-las-personas

48. Gentile A. I*nestabilidad laboral y estrategias de emancipación. Los jóvenes-adultos mileuristas de Barcelona y Roma* [tesis doctoral]. Bartzelona: Bartzelonako Unibertsitatea; 2009.

49. Giddens A. *Las consecuencias de la modernidad.* Madril: Alianza Argitaletxea; 1990.

50. Giddens A. *Un mundo desbocado: los efectos de la globalización en nuestras vidas.* Madril: Taurus; 1999.

51. Gil J. *Generación inquilina. Un nuevo paradigma de vivienda para acabar con la desigualdad.* Madril: Capitán Swing; 2026.

52. González-Anleo JM, Llorente J, Megías I, Pérez A, Álvarez N, Mejías M, et al. *Jóvenes españoles 2026.* Madril: SM, Iberoamerikako Gazteriaren Behatokia; 2026.

53. H/Advisors. *H/orizontes. Abril 2026.* Estudio sociológico. Madril: H/Advisors; 2026.

54. Hertz N. *El siglo de la soledad. Recuperar los vínculos humanos en un mundo dividido.* Bartzelona: Paidós; 2020.

55. Injuve. *Informe de la Juventud en España 2024. Entre la resiliencia y la emergencia.* Madril: Gazteria eta Hartzauroko Ministeritza; 2025.

56. Injuve. *Informe Juventud en España 2024.* Madril: Injuve; 2025.

57. Injuve. *Juventud en cifras. Salud 2025.* Madril: Injuve; 2025.

58. Lamo de Espinosa E. *La sociología del siglo XX.* Reis. 2001;(96).

59. Lázaro Fernández S, Mota López R, Rubio Guzmán E. Una aproximación a la soledad juvenil: ¿de qué hablamos? ¿Qué podemos hacer? *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa.* Bartzelona, 2022;(80): 13-35 orr.

60. Lipovetsky G. *La era del vacío: ensayos sobre el individualismo contemporáneo.* Bartzelona: Anagrama; 1983.

61. López Mondéjar L. *Sin relato. Atrofia de la capacidad narrativa y crisis de la subjetividad.* Bartzelona: Anagrama; 2024. 14-15 orr.

62. Marsillas S. [Matia] *Bakardadearen enigmaren aurrean: begirada indibiduala gainditzea komuna den fenomeno bati heltzeko.* Bilbao: BizkaiSare, Gizarte kohesioa sustatzeko Zuzendaritza; Enplegua, Gizarte Kohesioa eta Berdintasuna sustatzeko Saila, Bizkaiko Foru Ahaldundia; 2025. Eskuragarri: www.bizkaisare.eus

Bibliografía

63. Martín García X. Caminos de inclusión: ayuda mutua y reconstrucción de identidades juveniles [Paths of Inclusion: Mutual Aid and Reconstruction of Youth Identities]. T*eoría de la Educación. Revista Interuniversitaria.* 2025;37(1):187-205. doi:10.14201/teri.31771.

64. Martín Roncero U, González-Rábago Y. Soledad no deseada, salud y desigualdades sociales a lo largo del ciclo vital. *Gac Sanit.* 2021;35(5):432-437. doi:10.1016/j.gaceta.2020.07.010.

65. Gizarte Eskubideen, Kontsumo Gaietarako eta 2030eko Agenda Ministerioa. *Marco estratégico estatal de las soledades 2026-2030.* Madril: Gizarte Eskubideen, Kontsumo Gaietarako eta 2030eko Agenda Ministerioa; 2026.

66. Gizarte Eskubideen, Kontsumo Gaietarako eta 2030eko Agenda Ministerioa. *Marco estratégico estatal de las soledades 2026-2030.* Madril: Gizarte Eskubideen, Kontsumo Gaietarako eta 2030eko Agenda Ministerioa; 2026.

67. Nadador-Moncayo L, Sánchez-Suricalday A. Riesgos asociados al uso de las tecnologías en adolescentes: una revisión sistemática. *Revista Latinoamericana de Ciencias Sociales, Niñez y Juventud.* 2025;23(1):1-19. doi:10.11600/rlcsnj.23.1.6692.

68. Observatorio Demográfico CEU-CEFAS. *La soledad en España.* Madril: CEU-CEFAS; 2024.

69. Observatorio Estatal de la Soledad no Deseada. *Barómetro de la soledad no deseada 2024.* Madril: ONCE, AXA; 2023.

70. Observatorio Estatal de la Soledad no Deseada. *Estudio sobre juventud y soledad no deseada en España.* Madril: Observatorio Estatal de la Soledad no Deseada, ONCE; 2023.

71. Observatorio Estatal de la Soledad no Deseada. *Estudio sobre discapacidad y soledad no deseada en España.* Madril: ONCE; 2025.

72. Observatorio Estatal de la Soledad no Deseada. *Decálogo de características de las políticas públicas de soledad no deseada. Grupo de trabajo de políticas públicas de soledad.* Madril: ONCE; 2025.

73. Gazteen Euskal Behatokia. *Diagnóstico de la situación de la juventud de Euskadi 2024.* Vitoria-Gasteiz: Ongizatea, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza; 2024.

74. Gazteen Euskal Behatokia. *Juventud, redes sociales e información 2025.* Vitoria-Gasteiz: Ongizatea, Gazteria eta Erronka Demografikoaren Saila, Eusko Jaurlaritza; 2025.

75. Pérez Díaz MT, Simón P, Clavería S, García-Albacete G, López Ortega A, Torre M. *Informe Juventud en España 2020.* Madril: INJUVE; 2021.

76. Puga D. La fecundidad y las transformaciones familiares en España. ¿Hacia la fatalidad o la complejidad? *Revista Digital Idees.* 2025;(64).

77. Rodríguez-Berrio A, Beloki Marañón U, Mosteiro Pascual A, Sobremonte de Mendicuti E. Soledades juveniles, atención integrada y estrategias de abordaje: análisis del caso de Gran Bretaña. *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa.* 2022;(80): 37-57 orr.

78. Rosa H. *Alienación y aceleración: hacia una teoría crítica de la temporalidad en la modernidad tardía.* Bartzelona: Katz; 2016.

79. Sánchez E. La soledad era esto. Apuntes para una conceptualización social de la soledad. *Documentación Social.* 2026;(22). Eskuragarri: https://documentacionsocial.es/22/a-fondo/la-soledad-era-esto-apuntes-para-una-conceptualizacion-social-de-la-soledad

80. Sancho M, koordinatzailea. *Bakardadeak: explorando soledades entre las personas que envejecen en Gipuzkoa.* Donostia: Matia Fundazioa; 2020.

81. Sandel MJ. *La tiranía del mérito. ¿Qué ha sido del bien común?* Madril: Debate; 2020.

82. Sanzo L. Juventud y desigualdad estructural. Sudupen emaniko hitzaldia, Bizkaia; 2025ko udazkena.

83. Sennett R. *La corrosión del carácter. Las consecuencias personales del trabajo en el nuevo capitalismo.* Bartzelona: Anagrama; 1998.

84. Sennett R. *La cultura del nuevo capitalismo.* Bartzelona: Anagrama; 2006.

85. Soler-Masó P, Iglesias Vidal E, Espona Barcons B. La prevención, detección y acompañamiento de adolescentes y jóvenes en situaciones de soledad. *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa.* 2022;(80): 59-79 orr.

86. Subirats J. Políticas de bienestar y democracia de lo común. En: Jaraíz G, editor. *Bienestar social y políticas públicas. Retos para pactar el futuro.* Madril: Libros de Catarata; 2018. 319-329 orr.

87. Zubero I. Desamparo, populismo y xenofobia. *Revista Española del Tercer Sector.* 2015;(31):89-117 orr.

BizkaiSare
Gizartea ehuntzen / Tejiendo la sociedad

Bizkaia
enplegua, gizarte kohesioa eta berdintasuna sustatzeko saila
departamento de empleo, cohesión social e igualdad